

Toezicht op Algemeen Nut

30 mei 2022

R.H.F.P. Bekkers, G.J. van Leijenhorst en A.E.M. Leijten

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. Inleiding.....	4
2. Het wettelijk kader, de praktijk, en relevante uitgangspunten van toezicht op ANBI's.....	7
2.1. De huidige ANBI-regelgeving	7
2.1.1. Inleiding.....	7
2.1.2. Omschrijving ANBI.....	8
2.1.3. Algemeen nut.....	9
2.1.4. Instelling	10
2.1.5. Uitsluitend of nagenoeg uitsluitend.....	11
2.1.6. De feitelijke werkzaamheden van de ANBI moeten met haar doelstelling in overeenstemming zijn	11
2.1.7. De doelen van de ANBI moeten voldoende concreet bepaald zijn	12
2.1.8. Commerciële activiteiten	12
2.1.9. Bijzondere activiteiten	12
2.1.10. Publiekrechtelijke lichamen	13
2.1.11. Culturele instellingen	13
2.1.12. Instellingen die in het belang van de volkshuisvesting werkzaam zijn	14
2.1.13. De in de Uitvoeringsregeling gestelde voorwaarden.....	14
2.1.14. De ANBI-beschikking	14
2.1.15. Groepsbeschikking.....	15
2.1.16. ANBI-beschikking is constitutief vereiste	15
2.1.17. Het ontnemen van de ANBI-status aan instellingen die niet (langer) aan de wettelijke eisen voldoen	16
2.1.18. Integriteitstoets.....	16
2.2. Cijfers en praktijk van toekenning en controle	17
2.2.1. Toezicht door de Belastingdienst	18
2.2.2. Toezicht door CBF	25
2.2.3. Zelfregulering via gedragscodes	27
2.3. Doelen van toezicht.....	28
2.3.1. Tegengaan van misbruik.....	28
2.3.2. Borging van publieksvertrouwen	28

2.3.3.	Professionalisering van ANBI's	29
2.4	Instrumenten voor toezicht	30
2.4.1.	Voorwaarden stellen.....	30
2.4.2	De pakkans na overtreding vergroten	30
2.4.3.	Sancties op overtreding verzwaren.....	31
2.4.4.	Publicatie van gegevens en keurmerken.....	31
2.5.	Principes voor toezicht op ANBI's	31
2.5.1.	Erkenning en autonomie	31
2.5.2.	Vrijheden en grondrechten.....	32
2.5.3.	Proportionaliteit van toezicht	32
2.5.4.	Onbedoelde neveneffecten van wijzigingen in het toezicht	33
3.	Voor- en nadelen van mogelijke aanpassingen van de ANBI-regelgeving	35
3.1.	Een toets op grondrechten	35
3.1.1.	ANBI's en grondrechten	35
3.1.2.	Wat grondrechten verlangen, is niet eenduidig	36
3.1.3.	Horizontale werking van grondrechten en de taak van de Belastingdienst	37
3.1.4.	Verplichting van de overheid om grondrechtenschendingen door derden te verhinderen .	37
3.2.	Zelfregulering versterken	38
3.3.	Mogelijkheden tot verbetering van het toezicht op ANBI's	40
4.	Conclusies en aanbevelingen	45
4.1.	Conclusies	45
4.2.	Aanbevelingen	46
1.	Digitaliseer de registratie van ANBI's, het verzamelen van gegevens over ANBI's en de communicatie met ANBI's door het ANBI-team van de Belastingdienst	46
2.	Versterk de capaciteit van het ANBI-team	46
3.	Verhoog de intensiteit van toezicht door de informatieplicht en publicatieplicht af te dwingen	46
4.	Scherp het algemeen-nut vereiste aan met een bestedingscriterium	46
5.	Neem geen toets op grondrechten op in de voorwaarden voor de ANBI-status.....	47
6.	Verhoog de dekkingsgraad van zelfregulering.....	47
Literatuur.....		49

Voorwoord

Dit is het rapport van de commissie “ANBI’s” (Algemeen Nut Beogende Instellingen), die de staatssecretaris van Fiscaliteit en Belastingdienst op 24 november 2021 heeft ingesteld om advies te geven over de ANBI-regeling. De commissie bestaat uit drie leden: prof. dr. René Bekkers, hoogleraar Filantropie aan de Vrije Universiteit Amsterdam; mr. Hans van Leijenhorst, raadsheer-plaatsvervanger en rechter-plaatsvervanger bij het Gerechtshof Den Haag, de Rechtbank Oost-Brabant en de Rechtbank Midden-Nederland; en prof. dr. Ingrid Leijten, hoogleraar Nederlands en Europees Constitutioneel Recht aan Tilburg University.

In de totstandkoming van dit rapport heeft Bekkers zich gericht op de manier waarop het toezicht op ANBI’s is georganiseerd. Van Leijenhorst heeft zich gericht op de huidige ANBI-regeling en de uitvoering daarvan door de Belastingdienst. Leijten heeft zich gericht op de toetsing op grondrechten. De commissie is gezamenlijk verantwoordelijk voor de inhoud van het rapport.

Graag bedanken we allen die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van dit rapport, en in het bijzonder: Inge Groot en Jeanine de Visser van het Ministerie van Financiën, Peter Lamerigts, Wido Donkers, Frank van den Bergh en Peter Jansen van het ANBI Expertisecentrum (ANBI-team) van de Belastingdienst, Annick van Beek en Nesrine Zemmouri van de Concerndirectie Uitvoerings- en Handhavingsbeleid van de Belastingdienst, Marjolein van den Berg van de Concerndirectie Fiscale en Juridische Zaken van de Belastingdienst, Harmienke Kloeze van CBF, en Gosse Bosma, Ronald van der Giessen, Jan van Berkel, en John Bakker van de Samenwerkende Brancheorganisaties Filantropie (SBF).

1. Inleiding

De onderzoeksvraag

Welke veranderingen in de regels voor Algemeen Nut Beogende Instellingen (ANBI's) en het toezicht op de naleving van die regels kunnen ervoor zorgen dat deze instellingen geen gedrag vertonen dat ingaat tegen algemeen gangbare waarden en normen? Dit is een wat vrije vertaling van de opdracht die de minister als vraag aan de commissie heeft voorgelegd: “Welke mogelijkheden zijn er, al dan niet door aanpassing van de ANBI-regelgeving, om het algemeen nut karakter van ANBI's beter tot uitdrukking te laten komen, rekening houdend met de uitvoerbaarheid door de Belastingdienst?”

Achtergrond

Deze vraag komt voort uit zorgen die Tweede Kamerleden de afgelopen jaren hebben geuit in commissies, debatten en vragen aan de minister van financiën over gedrag van ANBI's dat conflicteert met gangbare maatschappelijke waarden en opvattingen. Voorbeelden van zulke conflicten zijn dat organisaties bijeenkomsten organiseren met sprekers die mensenrechten niet respecteren, haat zaaien, of tot geweld oproepen. Andere voorbeelden gaan over de mogelijkheid dat organisaties een radicaliserende invloed hebben, tegenstanders intimideren, huisvredebreuk plegen, of terrorisme financieren. Weer andere voorbeelden gaan over de verdenking van gijzeling en misbruik van kinderen door een bestuurslid, en pogingen homoseksualiteit te genezen via zogenaamde conversietherapie.

Deze gedragingen zijn niet alleen ongewenst omdat zij slachtoffers kunnen maken. Zij zijn extra ongewenst omdat alle belastingplichtigen er indirect aan meebetalen. Via fiscale voorzieningen zoals de giftenaftrek, de vrijstelling van erfbelasting, schenkbelasting, en energiebelasting, ontvangen ANBI's voordelen die uit belastinggeld betaald worden. Dat is een goede zaak als het werk van ANBI's ook daadwerkelijk het algemeen nut dient. Dat is alleen niet altijd het geval. De lijst met voorbeelden laat zien dat het algemeen nut niet altijd tot uiting komt in de activiteiten van ANBI's.¹ De vragen die de lijst oproept raken aan grondrechten, zoals het recht op gelijke behandeling, maar ook de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging, de vrijheid van meningsuiting, de vrijheid van vereniging, de vrijheid van vergadering en betoging, en de vrijheid van onderwijs.

Welke mogelijkheden zijn er om te voorkomen dat organisaties die gangbare maatschappelijke waarden en opvattingen ondergraven profiteren van belastingvrijstellingen en andere fiscale voordelen?

Aanpak

Deze vraag beantwoorden we in dit rapport aan de hand van inzichten uit wetenschappelijk onderzoek

¹ Een systematische classificatie van de gedragingen staat in bijlage 1 van dit rapport. Bijlage 2 bevat het volledige dossier van voorbeelden die de commissie geanalyseerd heeft. Met deze analyse beantwoorden we de eerste deelvraag van de opdracht aan de commissie: “Herkent u dat er weleens sprake is van gedrag door ANBI's dat niet past bij algemeen nut? Kunt u een reflectie hierop geven?”

naar ANBI's en naar de werking van grondrechten, op basis van openbare bronnen zoals antwoorden op Kamervragen en aan de hand van gesprekken met het ANBI-team van de Belastingdienst en vertegenwoordigers van de sector filantropie.²

Afbakening

Dit rapport is met nadruk geen evaluatie van de huidige ANBI-wetgeving en regels. Voor een degelijke evaluatie is breder en diepgaander onderzoek nodig naar de effecten van toezicht. De commissie geeft evenmin een inhoudelijke invulling van het begrip algemeen nut.

De aan de adviescommissie gegeven opdracht betreft niet het gehele scala aan fiscale faciliteiten voor giften en andere bevoordelingen van “goede doelen”. Centraal in de opdracht staat de *algemeen nut beogende instelling*. De hoofdvraag is welke mogelijkheden er zijn om – al dan niet door aanpassing van de ANBI-regelgeving – het *algemeen nut karakter* van ANBI's beter tot uitdrukking te laten komen, rekening houdend met de uitvoerbaarheid van de ANBI-regeling door de Belastingdienst.

Andere ‘goede doelen’ dan de ANBI's zoals Sociaal Belang Behartigende Instellingen (SBBI's) en steunstichtingen vallen buiten de taakopdracht aan de adviescommissie, net zoals crowdfunding-campagnes voor particulieren of ondernemers.³

Opzet van het rapport

Hoofdstuk 2 van dit rapport geeft een overzicht van het wettelijk kader voor ANBI's en de praktijk van het toezicht door de Belastingdienst.⁴ Over het toezicht dat de Belastingdienst houdt op ANBI's zijn ook Kamervragen gesteld, onder meer naar aanleiding van publicatie van Investico, een uitzending van Pointer, en van artikelen in de Groene Amsterdammer en Trouw.⁵

Vervolgens geven we een beschrijving van de doelen die toezicht kan dienen, de middelen die daarvoor ingezet kunnen worden, en de principes die belangrijk zijn in het vormgeven van toezicht. We baseren onze beschrijving op wetenschappelijk onderzoek naar toezicht op ANBI's. We confronteren deze beschrijving met inzichten uit de praktijk van het toezicht, zoals die naar voren komen uit de gesprekken met de Belastingdienst en partijen in de filantropische sector.

² De commissie sprak met het ANBI-team van de Belastingdienst op 22 februari 2022 en met de Samenwerkende Brancheorganisaties Filantropie (SBF) op 22 maart 2022.

³ Hierbij merken we nog op dat crowdfunding campagnes voor particulieren of ondernemers niet verward moeten worden met crowdfunding die primair het algemeen nut dient. Op deze laatste vorm van crowdfunding en op financieringsvormen als social venturing, microfinanciering en ‘revolving funds’ komen we terug in § 2.12, onder het kopje “Bijzondere activiteiten”.

⁴ In de analyse beantwoorden we ook de vijfde deelvraag van de opdracht aan de commissie: “Hoe kijkt u aan tegen het risico op witwaspraktijken via ANBI's?”

⁵ Zie #19 en #20 in de inventarisatie in bijlage 2. Eerder, in januari 2012, stelden Kamerleden vragen naar aanleiding van een reportage van Argos https://www.vpro.nl/argos/speel~POMS_VPRO_345808~gift-op-driftargos~.html over de controle op goede doelen, <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=687855a4-bbec-4049-af7b-665d3778ff65&title=Toezicht%20op%20goede%20doelen.pdf>

Hoofdstuk 3 beschrijft mogelijke veranderingen in de regels voor ANBI's en het toezicht daarop. We gaan daarbij uit van het huidige stelsel en de principes waarmee het is opgezet. We onderscheiden drie mogelijkheden: 1. Een toets op naleving van grondrechten; 2. Een verhoging van de dekkingsgraad van zelfregulering; 3. Een intensivering van toezicht door de Belastingdienst.⁶

We geven een analyse van de mogelijke gevolgen van de veranderingen, met inachtneming van de huidige regels, praktijk en principes van toezicht op ANBI's. We analyseren de voor- en nadelen van veranderingen met bijzondere aandacht voor hun praktische haalbaarheid.⁷ De commissie acht een toets op naleving van grondrechten onwenselijk en praktisch onhaalbaar. Verhoging van de dekkingsgraad van zelfregulering is mogelijk en praktisch haalbaar, maar bereikt de organisaties niet die tot de meeste zorgen leiden. Daarom is intensivering van toezicht door de Belastingdienst nodig, waarbij de commissie een versterking van de informatiepositie en de capaciteit noodzakelijk acht.

In hoofdstuk 4 tenslotte trekken we conclusies over het toezicht op ANBI's en doen we aanbevelingen voor verbetering ervan.

⁶ Met deze analyse beantwoorden we de tweede deelvraag uit de opdracht: "Welke juridische mogelijkheden ziet u zodat de Belastingdienst ANBI's de ANBI-status kan ontnemen naar aanleiding van gedrag dat niet past bij algemeen nut?"

⁷ Hiermee beantwoorden we de derde deelvraag uit de opdracht: "Wat zijn de voor- en nadelen van de door u voorgestelde juridische mogelijkheden?" en de vierde deelvraag uit de opdracht: "Kan het in relatie tot de grondrechten juridisch houdbaar zijn om voor ANBI's aanvullende voorwaarden (ten opzichte van de huidige AWR-regelgeving) op te nemen? Te denken valt aan de voorwaarde dat het antidiscriminatiebeginsel voorrang krijgt op de vrijheid van vereniging en de vrijheid van godsdienst?"

2. Het wettelijk kader, de praktijk, en relevante uitgangspunten van toezicht op ANBI's

2.1. De huidige ANBI-regelgeving

Hieronder geven wij een beknopte beschrijving van de *huidige* regelgeving. Daarbij gaan wij, waar dat nodig is om een beeld te geven van de effectiviteit van de huidige regelgeving, ook in op de uitvoering van de wettelijke regelgeving in de praktijk.

2.1.1. Inleiding

De Wet van 20 januari 1917 (Stb. 189), waarbij een algemene heffing op schenkingen werd ingevoerd, voorzag in een vrijstelling van schenkingen aan rechtspersonen die hoofdzakelijk een algemeen belang beoogden, als instelling van weldadigheid werkzaam waren of de verpleging van zieken of gebrekkigen tot doel hadden. Een bescheiden en overzichtelijk begin dat zich in ruim een eeuw heeft ontwikkeld tot een reeks van fiscale faciliteiten voor (giften en andere bevoordelingen van) “goede doelen”. Tabel 1 geeft een overzicht van de fiscale faciliteiten voor (begunstigers van) “goede doelen”. Over de periode 2009-2018 was het budgettaire beslag van de giftenaftrek in de inkomstenbelasting en de vennootschapsbelasting, en de vrijstelling van schenk- en erfbelasting en de energiebelasting totaal €5,8 miljard.

Tabel 1. Overzicht van de fiscale faciliteiten voor (begunstigers van) goede doelen (exclusief de faciliteiten in de heffingen van lokale overheden)⁸

wetsartikel	omschrijving
Art. 6:36 Wet Inkomstenbelasting (IB)	Aftrek vrijwilligersvergoeding
Art. 6:38 Wet IB	Aftrek periodieke giften
Art. 6:39 Wet IB	Aftrek niet-periodieke giften
Art. 6:39a Wet IB	Verhoging aftrek gift aan culturele instelling
Art. 2 lid 10 Wet op de Vennootschapsbelasting (Vpb)	Optie voor integrale belastingplicht (culturele instelling)
Art. 6 lid 1 Wet Vpb	Vrijstelling van “nijvere” verenigingen, stichtingen en andere dan publiekrechtelijke rechtspersonen met een bescheiden winst
Art. 9 lid 1 Wet Vpb	Fictieve vrijwilligersaftrek ANBI's en SBBI's
Art. 9a lid 1(a) Wet Vpb	Aftrek van de winst die ANBI behaalt met fondswervende

⁸ Dit overzicht is gebaseerd op Van Bakel & De Wijckerslooth-Lhoëst (2020).

	activiteiten
Art. 9a lid 1(b) Wet Vpb	Aftrek van uitkeringen van fondswerver aan ANBI
Art. 12 Wet Vpb	Bestedingsreserve voor culturele instellingen en SBBI's die de winst hoofdzakelijk behalen met behulp van vrijwilligers
Art. 16 Wet Vpb	Giftenaftrek
Art. 16 lid 4 Wet Vpb	Verhoging aftrek gift aan culturele instelling
Art. 32 ten 3 ^e Successiewet (Succ.)	Vrijstelling van erfbelasting van wat wordt verkregen door een ANBI
Art. 32 ten 8 ^e Succ.	Vrijstelling van erfbelasting van wat wordt verkregen door een SBBI
Art. 32 ten 9 ^e Succ.	Vrijstelling van erfbelasting van wat wordt verkregen door een steunstichting SBBI
Art. 33 ten 4 ^e Succ.	Vrijstelling van schenkbelasting van wat wordt verkregen door een ANBI
Art. 33 ten 10 ^e Succ.	Vrijstelling van schenkbelasting van wat wordt verkregen van een ANBI
Art. 33 ten 13 ^e Succ.	Vrijstelling van schenkbelasting van wat wordt verkregen door een SBBI
Art. 33 ten 14 ^e Succ.	Vrijstelling van schenkbelasting van wat wordt verkregen door een steunstichting SBBI
Art. 2 lid 6 Wet op de Loonbelasting (LB)	Vrijstelling van vrijwilligers die een bescheiden beloning ontvangen
Art. 15 lid 1 (h) Wet op belastingen van rechtsverkeer (Brv)	Vrijstelling van de verkrijging van onroerende zaken bij fusie enz. tussen ANBI's of niet aan de vennootschapsbelasting onderworpen of daarvan vrijgestelde verenigingen
Art. 69 lid 1 Wet belastingen op milieugrondslag (Wbm)	Teruggaaf van energiebelasting op aardgas en elektriciteit verbruikt in kerken en dergelijke
Art. 69 lid 2 Wbm	Teruggaaf van energiebelasting op aardgas en elektriciteit verbruikt onroerende zaken die in gebruik zijn bij een ANBI, een SBBI of een instelling die niet aan winstbelasting is onderworpen dan wel daarvan is vrijgesteld

2.1.2. Omschrijving ANBI

De algemene bepalingen over ANBI's staan in de Algemene wet inzake rijksbelastingen (*Awr*) en de Uitvoeringsregeling AWR 1994 (*de Uitvoeringsregeling*). Dit heeft tot gevolg dat de algemene bepalingen over ANBI's niet behoeven te worden herhaald in elke belastingwet die voorziet in een of

meer faciliteiten voor (giften aan) ANBI's.⁹

Een ANBI is een instelling *die uitsluitend of nagenoeg uitsluitend het algemeen nut beoogt en bovendien* aan een aantal andere voorwaarden voldoet. De andere voorwaarden houden in dat de instelling:

- haar gegevens op elektronische wijze via internet openbaar moet maken;
- moet voldoen aan de in de Uitvoeringsregeling gestelde voorwaarden;
- gevestigd is in het Koninkrijk, een andere lidstaat van de EU of een bij ministeriële regeling aangewezen staat;
- door de inspecteur (lees: het ANBI Expertisecentrum in Eindhoven) is aangewezen als ANBI.

2.1.3. Algemeen nut

Lange tijd¹⁰ bevatte de wet geen invulling van het begrip "algemeen nut". Het was een open norm; de invulling van die norm liet de wetgever aan de praktijk over, met als uiteindelijke beslisser de hoogste rechter. In 1960 gaf de Hoge Raad de volgende omschrijving van "het algemeen nut beogende instellingen":

"(...) onder "het algemeen nut beogende instellingen" zijn te verstaan lichamen wier doelstelling een werkzaamheid betreft, welke op zichzelf rechtstreeks het algemeen belang raakt zoals bijvoorbeeld bejaardenzorg en genezing of verpleging van zieken en niet lichamen die ten doel hebben een werkzaamheid welke op zichzelf slechts dienstbaar is aan een particulier belang zoals de ontspanning of het gezellig verkeer, waaraan een bepaalde kring personen behoefte heeft, ook al moge van de voorziening in dit belang zijdelings een gunstige werking ten algemenen nutte uitgaan".¹¹

In nog oudere jurisprudentie maakt de Hoge Raad duidelijk dat particulier belang niet hetzelfde is als een beperkt maatschappelijk belang. Een algemeen belang is een belang van de gemeenschap of een deel ervan, in tegenstelling tot een individueel belang.¹²

Ook instellingen die zich in dienst stellen van een beperkte kring van personen kunnen dus kwalificeren als algemeen nut beogende instellingen. De staatssecretaris van Financiën stelt zich in 2011 op het standpunt dat instellingen die zich primair op de particuliere belangen van de leden of van een beperkte groep richten niet kwalificeren voor de ANBI-status.¹³

⁹ Artikel 2 lid 3 van de Awr luidt, voor zover hier van belang:

"De belastingwet verstaat onder: (...)

m. algemeen nut beogende instelling: een instelling als bedoeld in artikel 5b;

n. culturele instelling: een instelling als bedoeld in artikel 5b, vierde lid;

o. sociaal belang behartigende instelling: een instelling als bedoeld in artikel 5c;

p. steunstichting SBBI: een stichting als bedoeld in artikel 5d;

(...)"

¹⁰ Tot de inwerkingtreding van artikel 5b Awr op 1 januari 2012, waarin de hierna vermelde limitatieve opsomming van verschijningsvormen van algemeen nut in de wet is opgenomen.

¹¹ Hoge Raad 12 oktober 1960, nr. 14413, ECLI:NL:HR:1960:AY1355, BNB 1960/296.

¹² Hoge Raad 24 maart 1926, PW nr. 12145.

¹³ Zo lezen wij de brief van de staatssecretaris van Financiën van 14 september 2011, nr. DB2011/285U, V-N 2011/47.0. In dit verband willen wij ook de uitspraak van Hof 's-Hertogenbosch 22 juni 2012, nr. 11/03215, noemen waarin het hof overweegt dat bij de afbakening van het algemene versus het particuliere belang twee toetsen een rol spelen, namelijk de doelgroep-toets en de 'quid pro quo-toets'. Wij laten het bij deze vermelding;

Ook in de huidige wettelijke regeling van de ANBI's staat geen abstracte omschrijving van het begrip algemeen nut. Wel bevat de wet sinds 1 januari 2012 een opsomming van verschijningsvormen van 'algemeen nut':¹⁴

- a. welzijn;
- b. cultuur;
- c. onderwijs, wetenschap en onderzoek;
- d. bescherming van natuur en milieu, daaronder begrepen bevordering van duurzaamheid;
- e. gezondheidszorg;
- f. jeugd- en ouderenzorg;
- g. ontwikkelingssamenwerking;
- h. dierenwelzijn;
- i. religie, levensbeschouwing en spiritualiteit;
- j. de bevordering van de democratische rechtsorde;
- k. volkshuisvesting;
- l. een combinatie van de bovengenoemde doelen, alsmede
- m. het financieel of op andere wijze ondersteunen van een algemeen nut beogende instelling

Deze opsomming is limitatief. Andere dan de in de opsomming genoemde verschijningsvormen van algemeen nut zijn er niet, althans niet volgens de wetgever. De wetgever heeft bewust geen restcategorie gecreëerd.¹⁵

Het opnemen van een limitatieve opsomming van verschijningsvormen van 'algemeen nut' kan de indruk wekken dat de wetgever afstand heeft willen nemen van het door de rechter ingevuld algemeen nutbegrip. Dat is echter niet het geval. Uit de wetsgeschiedenis blijkt dat met de limitatieve opsomming niet is beoogd verandering te brengen in het algemeen nutbegrip zoals dat in de jurisprudentie is ontwikkeld. Dit betekent dat de jurisprudentie over het begrip 'algemeen nut' van vóór de inwerkingtreding van de huidige wettelijke regeling nog springlevend is.

2.1.4. *Instelling*

De wet bevat geen definitie van het begrip "instelling". Wel sluit de wet bij voorbaat een aantal "commerciële rechtspersonen" uit.¹⁶ Voor deze uitsluiting doet niet ter zake of de rechtspersoon

een verdere uitwerking gaat het kader van onze adviesopdracht te buiten.

¹⁴ Art. 5 lid 3 Awr.

¹⁵ Ter verduidelijking van de betekenis van de limitatieve opsomming van art. 5 lid 3 Awr mag het volgende voorbeeld dienen. Afwezig in de opsomming is de sport(beoefening). Dat betekent dat een instelling die de sport(beoefening) beoogt, geen ANBI kan zijn. Daarmee is het laatste woord echter niet gezegd. Zo kan een instelling die als doelstelling de bevordering van de gezondheidszorg heeft - een in art. 5 lid 3 Awr genoemde verschijningsvorm van algemeen nut - en dit doel nastreeft door sportbeoefening te bevorderen, als ANBI kwalificeren.

¹⁶ Geen instelling - en dus geen ANBI - is een vennootschap met in aandelen verdeeld kapitaal, een coöperatie, een onderlinge waarborgmaatschappij of een ander lichaam waarin bewijzen van deelgerechtigdheid kunnen worden uitgegeven (art. 5b, lid 1, aanhef en onderdeel a, Awr).

uitsluitend of nagenoeg uitsluitend het algemeen nut beoogt en/of aan de zo-even genoemde overige voorwaarden voor de verkrijging van de ANBI-status voldoet.

2.1.5. *Uitsluitend of nagenoeg uitsluitend*

“Uitsluitend of nagenoeg uitsluitend” is een criterium dat in de belastingwetgeving vaker wordt gebruikt. Naar vaste jurisprudentie betekent het: *voor 90 percent of meer*. De marge van 10 percent voorkomt dat relatief kleinschalige activiteiten waarmee niet het algemeen nut wordt beoogd, tot verlies van de ANBI-status leiden.¹⁷ .Dit geldt ook voor activiteiten als die welke in bijlage 1 worden genoemd.

Het 90%-criterium is geen inkomenscriterium, maar een bestedingscriterium. Het gaat erom dat de uitgaven van de instelling voor ten minste 90% worden gedaan ten behoeve van het algemeen nut.¹⁸

2.1.6. *De feitelijke werkzaamheden van de ANBI moeten met haar doelstelling in overeenstemming zijn*

Voor de ANBI-status is het niet voldoende dat uit de (statutaire) doelstelling van de ANBI blijkt dat zij uitsluitend of nagenoeg uitsluitend het algemeen nut beoogt. De feitelijke werkzaamheden van de ANBI moeten met die doelstelling in overeenstemming zijn.¹⁹ Instellingen moeten niet alleen het algemeen nut *beogen*, uit hun werkzaamheden moet ook blijken dat zij hun doelstelling, en daarmee het algemeen nut, in werkelijkheid nastreven. Dat wil zeggen dat de werkzaamheden van de ANBI *feitelijk moeten bijdragen* aan algemeen nut.

De commissie zou nog een stap verder willen gaan en het algemeen nut-vereiste willen aanscherpen. Die aanscherping zou buiten twijfel moeten stellen dat instellingen die *geen* activiteiten ondernemen geen ANBI kunnen zijn, bijvoorbeeld door aan de opsomming van eisen in de Uitvoeringsregeling, waaraan een ANBI moet voldoen, de eis toe te voegen dat een ANBI jaarlijks een bepaald minimum aan activiteiten verricht een/of een minimumbedrag voor het algemeen nut besteedt.

Het algemeen nut-vereiste houdt ook in dat zowel de doelstelling van de instelling als haar feitelijke werkzaamheden *niet gericht mogen zijn op wat in wezen het eigen belang is van haar leden en/of bestuurders*. Een ANBI richt haar activiteiten naar buiten toe, ten behoeve van derden of van doelen die (ver) buiten de directe eigen levenssfeer liggen.

Evenmin is voldoende dat van de ANBI-activiteiten indirect een gunstige werking uitgaat op de maatschappij als geheel. In dit kader is het irrelevant of de bestuurders of medewerkers zelf mogelijk plezier ontlenen aan het nastreven van de doelen van de ANBI. Het doel van de ANBI is daar immers niet op gericht. In zoverre is het juist dat algemeen nut, altruïsme en persoonlijke behoeftebevrediging elkaar niet behoeven uit te sluiten.²⁰

¹⁷ Kamerstukken II 2008/09, 31930, nr.9, blz. 61.

¹⁸ Kamerstukken II 2011/12, 33006, nr. 6, p. 10.

¹⁹ In zijn arrest van 31 oktober 1979, nr. 19464. ECLI:NL:HR:1979:AX2630, BNB 1979/314, overweegt de Hoge Raad “dat bij de beantwoording van de vraag of een stichting kan worden aangemerkt als een (...) het algemeen nut beogende instelling (...) *niet slechts moet worden gelet op de statutaire doelstelling van de stichting, doch ook op hetgeen zij in werkelijkheid nastreeft*.”

²⁰ Bij de sociaal belang behartigende instelling (SBBI) ligt het anders dan bij een ANBI. Een SBBI richt zich op wat haar doelstellingen betreft juist wel voornamelijk op haar eigen belang en op dat van haar leden.

2.1.7. De doelen van de ANBI moeten voldoende concreet bepaald zijn

Aan het algemeen-belangcriterium wordt slechts voldaan als de werkzaamheden van de instelling zijn gericht op voldoende concreet bepaalde doelen die uitsluitend of nagenoeg uitsluitend tot het algemeen nut kunnen worden gerekend. Als aan deze eis niet wordt voldaan kan niet worden vastgesteld of, en zo ja in welke mate, de werkzaamheden van die instelling erop zijn gericht enig algemeen belang te dienen. Dit geldt ook als de werkzaamheden bestaan uit het financieel of op andere wijze ondersteunen van een algemeen nut beogende instelling; in dat geval moet de desbetreffende instelling zich ten doel stellen één of meer voldoende concreet bepaalde ANBI's te ondersteunen.²¹

2.1.8. Commerciële activiteiten

Dat de wet “commerciële rechtspersonen” bij voorbaat van de ANBI-status uitsluit (zie hierboven) neemt niet weg dat een ANBI *onder voorwaarden* commerciële activiteiten kan verrichten zonder daarbij haar ANBI-status in gevaar te brengen. Een ANBI mag ter financiering van haar doelstelling commerciële activiteiten ontplooiën als de (netto-) inkomsten uit deze activiteiten *binnen een redelijke termijn voor 90 percent of meer ten goede komen van de doelstelling* van de ANBI.²² Van commerciële activiteiten die de ANBI-status van een instelling in gevaar brengt is *geen* sprake als de ANBI tegen *commerciële tarieven* werkzaamheden verricht of diensten verleent *met het oogmerk hiermee ter financiering van de algemeen nuttige activiteiten van de instelling een positief resultaat te behalen*.²³ “Commerciële tarieven” zijn tarieven die de integrale kostprijs van de door de ANBI verrichte diensten of de geleverde goederen te boven gaan.

Het verrichten van activiteiten tegen commerciële tarieven mag niet de “core business” van de instelling zijn of worden. Is dat wel het geval, dan kan deze instelling niet als ANBI worden aangemerkt of kan, als de instelling al de ANBI-status heeft gekregen, deze status aan haar worden ontnomen.

In de eerste decennia van deze eeuw hebben rechters een aantal uitspraken gedaan waarin zij antwoord pogen te geven op de vraag wanneer het verrichten van activiteiten tegen commerciële tarieven ertoe leidt dat de instelling niet (langer) aan het algemeen-nutcriterium voldoet.²⁴

2.1.9. Bijzondere activiteiten

Een ANBI die zich bezighoudt met *beleggingsactiviteiten*, hoeft hierdoor niet de status van ANBI kwijt te raken. Voorwaarde is dat de beleggingsopbrengsten ten goede komen aan het algemeen nutdoel dat de ANBI nastreeft. Ook het *verstrekken van leningen* als commerciële activiteit ter ondersteuning van een ander algemeen nuttig doel hoeft niet in de weg te staan aan de ANBI-status.

²¹ HR 22 april 2016, ECLI:NL:HR:2016:695.

²² Artikel 1a lid 2 Uitvoeringsregeling.

²³ Art, 1a lid 6 Uitvoeringsregeling Awr.

²⁴ Zie onder meer HR 7 november 2003, ECLI:NL:HR:2003:AN7741, Hof 's-Hertogenbosch 9 juni 2011, ECLI:NL:GHSHE:2011:BT6821, Hof Amsterdam 17 oktober 2013, ECL:NL:GHAMS:2013:3338, HR 12 december 2014:ECLI:NL:HR:2014:3565, Hof Den Haag 21 oktober 2015, ECLI:NL:GHDHA:2015:2875 en HR 25 november 2016, ECLI:NL:HR:2016:2665.

Tijdens de parlementaire behandeling van de Geefwet²⁵ is aan de orde geweest of ook financieringsvormen als *social venturing*, *microfinanciering*, *crowdfunding* en ‘*revolving funds*’ (revolverende fondsen) onder de giftenaftrekregeling kunnen vallen. De staatssecretaris van Financiën heeft gezegd dat dit het geval kán zijn indien deze financieringsmodellen duidelijk een algemeen nuttig doel dienen.

In 2021 heeft de staatssecretaris van Financiën aan de Tweede Kamer meegedeeld dat de huidige wet- en regelgeving adequate mogelijkheden biedt om een crowdfundingplatform de ANBI-status te geven. De vraag of een platform als ANBI kwalificeert hangt sterk af van (de specifieke organisatie en werkwijze met betrekking tot) de projecten die fondsen werven via het platform. Daarbij hanteert de Belastingdienst geen limitatief ‘afvinklijstje’ als toetsingskader. Uit de gesprekken met de sector blijkt dat er behoefte bestaat aan meer informatie en duidelijkheid over het toetsingskader. Er wordt, aldus de staatssecretaris, onderzocht op welke wijze meer handvatten kunnen worden aangereikt.²⁶

De ANBI-status kan ook worden toegekend aan instellingen die een algemeen nuttig doel beogen en die dat doel trachten te bereiken door de opbrengsten die zij met de exploitatie van onroerende zaken behalen, aan te wenden voor dat doel.²⁷

2.1.10. Publiekrechtelijke lichamen

Bij wetsfictie²⁸ zijn als ANBI aangewezen: de Staat, de provincies, de gemeenten en de waterschappen in Nederland, daarmee vergelijkbare lichamen in een andere EU-lidstaat of in een staat die partij is bij de Overeenkomst betreffende de EER, de landen Aruba, Curaçao en Sint Maarten, de openbare lichamen Bonaire, St. Eustatius en Saba en de gemeenten, waterschappen en vergelijkbare publiekrechtelijke lichamen in die landen of openbare lichamen.

De hiervoor opgesomde publiekrechtelijke lichamen zijn van rechtswege ANBI’s. Die status verliest een in de wet als ANBI aangewezen publiekrechtelijk lichaam niet als blijkt dat het niet uitsluitend of nagenoeg uitsluitend het algemeen nut beoogt en/of niet aan een of meer de overige voorwaarden voor de verkrijging van de ANBI-status voldoet.

2.1.11. Culturele instellingen

Een ANBI die zich uitsluitend of nagenoeg richt op cultuur, kan verzoeken om *bovendien* te worden aanmerkt als *culturele instelling*.²⁹ Voor culturele instellingen gelden in vergelijking met ‘gewone’ ANBI’s extra fiscale faciliteiten, zoals een verhoging van de giftenaftrek in de inkomsten- en de vennootschapsbelasting.³⁰

²⁵ Wet van 22 december 2011, *Stb.* 2011, 641.

²⁶ Brief van 29 juni 2021, nr. 2021-0000116045.

²⁷ Kamerstukken II 2011/12, 33006, nr.6 (Nota naar aanleiding van het Verslag Geefwet).

²⁸ Art. 5b lid 2 Awr.

²⁹ Art. 5b lid 4 Awr.

³⁰ Art. 6:39a van de Wet op de inkomstenbelasting 2001 (Wet IB); art. 16 lid 4 van de Wet op de vennootschapsbelasting (Wet Vpb). De VU heeft recent onderzoek gepubliceerd naar de veranderingen in het geefgedrag en de wervingsactiviteiten van culturele instellingen na de Geefwet (Koolen-Maas, Van Teunenbroek & Bekkers, 2021).

2.1.12. Instellingen die in het belang van de volkshuisvesting werkzaam zijn

Een instelling die werkzaamheden verricht die gericht zijn op het bieden van volkshuisvesting (in de opsomming hierboven genoemd onder k) moet aan een extra eis voldoen om de ANBI-status te krijgen of te behouden: zij moet bij koninklijk besluit zijn toegelaten als *instelling die in het belang van de volkshuisvesting werkzaam is*.³¹

2.1.13. De in de Uitvoeringsregeling gestelde voorwaarden

De ANBI dient (ook) te voldoen aan de bij ministeriële regeling gestelde voorwaarden.³² De desbetreffende ministeriële regeling is de Uitvoeringsregeling Awr 1994 (*de Uitvoeringsregeling*).

Deze voorwaarden houden in dat:

- a. de ANBI geen winsttoegmerk heeft;
- b. de ANBI uitsluitend of nagenoeg uitsluitend het algemeen belang dient;
- c. geen (natuurlijk of rechts-)persoon over het vermogen van de ANBI kan beschikken alsof het zijn eigen vermogen is;
- d. de ANBI niet meer vermogen aanhoudt dan redelijkerwijs nodig is;
- e. de bestuurders van de ANBI voor hun werkzaamheden geen andere beloning ontvangen dan een kostenvergoeding en een niet-bovenmatig vacatiegeld;
- f. de ANBI een actueel beleidsplan heeft;
- g. de beheerkosten van de ANBI in redelijke verhouding staan tot de uitgaven ten behoeve van het doel van de ANBI;
- h. bij opheffing van de ANBI een liquidatiesaldo wordt besteed ten behoeve van een andere ANBI of een buitenlandse algemeen nut beogende instelling;
- i. de administratie van de ANBI instelling voldoet aan de daaraan in de Uitvoeringsregeling gestelde eisen;
- j. de ANBI via internet op elektronische wijze informatie met betrekking tot haar functioneren bekend maakt.³³

2.1.14. De ANBI-beschikking

Op verzoek van de instelling merkt de inspecteur (lees: het Expertisecentrum ANBI in Eindhoven)³⁴ de instelling aan als een ANBI of wijst hij het verzoek van de instelling af. Dat doet hij bij voor bezwaar vatbare beschikking.³⁵ Wil een ANBI ook als culturele instelling worden aangemerkt, dan

³¹ Art. 5b lid 5 Awr, gelezen in samenhang met art. 19 van de Woningwet.

³² Zie art. 5b lid 1 aanhef onderdeel a. ten 3^e Awr.

³³ Voor meer informatie verwijzen we naar Van Bakel & De Wijckerslooth-Lhoëst (2020), Hoofdstuk 4.

³⁴ De aanwijzing van de bevoegde inspecteur is geregeld in hoofdstuk 2 van de Uitvoeringsregeling Belastingdienst 2003. De daar genoemde functionarissen oefenen hun inspecteursbevoegdheden niet zelf uit. Dat doen – wat betreft de ANBI's – de medewerkers van *Expertisecentrum ANBI*, dat is gevestigd in Eindhoven.

³⁵ Art. 5b lid 7 Awr. De term “voor bezwaar vatbare beschikking” is een pleonasme. Een beschikking is immers een species van het genus besluit (zie art. 1:3 lid 1 en lid 2 Awb) en een besluit is, tenzij de wet uitdrukkelijk

kan zij een verzoek daartoe indienen bij het Expertisecentrum ANBI. De aanvraagprocedure is op de website van de Belastingdienst toegelicht. De aanvrager dient het formulier “Aanvraag beschikking Algemeen nut beogende instelling” te downloaden, in te vullen, te printen, te ondertekenen en inclusief het actuele beleidsplan van de ANBI per post te sturen naar het ANBI Expertisecentrum.

2.1.15. Groepsbeschikking

Het ANBI Expertisecentrum kan een categorie instellingen of een groep van met elkaar verbonden instellingen in een zogenoemde groepsbeschikking aanwijzen als ANBI of als culturele instelling.³⁶ Dat kan op verzoek van de instellingen, maar ook zonder dat zij daarom hebben verzocht.³⁷

De groepsbeschikking is vooral in de wet opgenomen ten behoeve van kerkelijke instellingen en openbare bibliotheken.

Voorbeeld: De Bisschoppenconferentie van de Rooms-Katholieke Kerkprovincie te Utrecht, haar zelfstandige onderdelen en instellingen met een algemeen nut beogende doelstelling die zich binnen de invloedssfeer van het kerkgenootschap bevinden, zijn aangewezen als ANBI. Zelfstandige onderdelen zijn onder meer de bisdommen, de parochies en de RK caritasinstellingen.³⁸

Dat neemt niet weg dat ook andere door een gemeenschappelijke algemeen nut doelstelling met elkaar verbonden instellingen, bijvoorbeeld scholen, in een groepsbeschikking kunnen worden aangewezen als ANBI.

Als de instellingen om een groepsbeschikking vragen, moet de aanvrager van de groepsbeschikking bevoegd zijn om namens de andere tot de groep behorende instellingen een gemeenschappelijke aanwijzing als ANBI te vragen.

De instellingen die tot de groep behoren, moeten elk afzonderlijk aan alle ANBI-voorwaarden voldoen. Wel mogen instellingen die in een groepsbeschikking als ANBI zijn aangewezen, volstaan met een beleidsplan dat geldt voor alle in de groepsbeschikking als ANBI aangewezen instellingen.

Het kan zijn dat een instelling binnen de groep op een bepaald moment niet meer voldoet aan de voorwaarden. Dit heeft geen gevolgen voor de overige instellingen binnen de groep. De instelling die niet meer aan de voorwaarden voldoet, verliest haar ANBI-status wanneer dit bij de Belastingdienst bekend raakt. De rest behoudt de status.

Het belangrijkste voordeel van een groepsbeschikking is dat ze voor de instellingen, maar ook voor het ANBI-team tot een vermindering van administratieve lasten leidt.

2.1.16. ANBI-beschikking is constitutief vereiste

De voor bezwaar vatbare beschikking, waarbij de instelling als ANBI of als culturele instelling wordt

anders bepaalt, altijd voor bezwaar en beroep vatbaar (art. 8 lid 1 Awb jo. a. 7:1 Awb). De wetgever heeft er echter voor gekozen om in fiscale zaken de rechtsbescherming te beperken tot bepaalde soorten beschikkingen, te weten belastingaanslagen en “voor bezwaar vatbare beschikkingen”, dat zijn beschikkingen die – de naam zegt het al – in de wet uitdrukkelijk als voor bezwaar vatbaar zijn aangewezen (art. 26 lid 1 Awb).

³⁶ Art. 5b lid 6 laatste volzin AWR, art. 1e Uitvoeringsregeling Awr.

³⁷ Art. 5b lid 6 laatste volzin laatste zinsdeel Awr.

³⁸ Deze informatie is te vinden op <https://www.bisdomdenbosch.nl/bisdom/financieel-juridisch/anbi-regeling/>.

aangemerkt, is een constitutief vereiste. Zonder beschikking geen ANBI-status of status van culturele instelling.

2.1.17. *Het ontnemen van de ANBI-status aan instellingen die niet (langer) aan de wettelijke eisen voldoen*

De gronden voor ontneming van de ANBI-status aan een instelling zijn (uitputtend) geregeld in de wet.³⁹ De inspecteur (lees: het ANBI-team) ontnemt een instelling de ANBI-status bij voor bezwaar vatbare beschikking met ingang van het tijdstip waarop deze instelling niet langer uitsluitend of nagenoeg uitsluitend een algemeen nut beogend karakter heeft, niet meer voldoet aan de in de Uitvoeringsregeling gestelde voorwaarden dan wel niet meer gevestigd is in het Koninkrijk, een andere lidstaat van de EU of een bij ministeriële regeling aangewezen staat.⁴⁰ Door de ontneming van de ANBI-status is een instelling die tevens als culturele instelling is aangemerkt, ook niet langer een culturele instelling. Verder kan het ANBI-team aan een ANBI die ook als culturele instelling is aangemerkt, die status bij voor bezwaar vatbare beschikking ontnemen met ingang van het tijdstip waarop de ANBI zich niet langer richt op cultuur.⁴¹ Het tijdstip van de intrekking van de ANBI-status en/of de status van culturele instelling kan liggen voor de dagtekening van de desbetreffende beschikking.⁴²

In het gesprek dat leden van het ANBI-team met de adviescommissie hebben gehad, hebben zij erop gewezen dat de omstandigheid dat het gedrag van de ANBI niet past bij het algemeen nut, in de wet en de Uitvoeringsregeling niet is genoemd als grond voor ontneming van de ANBI-status. Verder is in dit verband van belang dat de last om te bewijzen dat één of meer van de in de wet genoemde redenen voor ontneming van de ANBI-status en/of de status van culturele instelling zich voordoet/voordoen, bij het ANBI-team berust. Voor dat bewijs heeft het ANBI-team informatie nodig. Het ANBI-team kan daarbij de in de Awr geregelde aangifte- en informatieverplichtingen niet gebruiken. Die verplichtingen zijn toegesneden op de belastingheffing en niet op het toezicht op ANBI's.⁴³

2.1.18. *Integriteitstoets*

De Awr bevat twee bepalingen die samen de *integriteitstoets* worden genoemd. De eerste bepaling⁴⁴ houdt in dat de inspecteur (lees: het ANBI-team) aan een instelling de ANBI-status kan ontnemen als de instelling, een bestuurder van de instelling, een persoon die feitelijk leiding geeft aan de instelling of een voor die instelling gezichtsbepalende persoon door de Nederlandse rechter onherroepelijk is

³⁹ Art.5b, leden 7, 8 en 9, van de Algemene wet inzake rijksbelastingen, gelezen in samenhang met artt. 1a tot en met 1^e van de Uitvoeringsregeling Algemene wet inzake rijksbelastingen.

⁴⁰ Art. 5a lid 7 eerste volzin Awr.

⁴¹ Art. 5a lid 7 tweede volzin Awr.

⁴² Art. 5a lid 7 slotzin Awr.

⁴³ Vermoedelijk belasting- of inhoudingsplichtigen kunnen worden uitgenodigd om periodiek een aangifte in te dienen waarin zij informatie verstrekken die de inspecteur kan gebruiken om te bepalen of en zo ja, hoeveel belasting zij aan de fiscus moeten afdragen. Aan het niet, onvolledig of onjuist doen van aangifte zijn gevolgen verbonden (boeten, omkering van de bewijslast). Daarnaast kan de inspecteur aan belasting- en inhoudingsplichtigen aanvullende informatie vragen als hij vermoedt die informatie nodig te hebben voor de bepaling van de door hen aan de fiscus af te dragen belasting. Aan het niet of onvolledig verstrekken en het verstrekken van onjuiste aanvullende informatie zijn sancties verbonden.

⁴⁴ Art. 5b lid 8 Awr. Voor publiekrechtelijke lichamen die van rechtswege ANBI zijn, geldt deze toets niet.

veroordeeld wegens het opzettelijk plegen van een misdrijf als bedoeld in artikel 67 lid 1 van het Wetboek van Strafvordering en in art. 137c lid 1, 137d lid 1 en art. 266 van het Wetboek van Strafrecht.⁴⁵

De tweede bepaling⁴⁶ houdt in dat de inspecteur (lees: het ANBI-team) aan een instelling de ANBI-status kan ontnemen als hij gereede twijfel heeft over de integriteit van de instelling, een bestuurder van die instelling, een persoon die feitelijk leiding geeft aan die instelling of een voor die instelling gezichtsbepalende persoon, en die instelling, onderscheidenlijk persoon, ondanks een verzoek daartoe van de inspecteur, niet binnen 16 weken een verklaring omtrent het gedrag (VOG⁴⁷) overlegt.

2.2. Cijfers en praktijk van toekenning en controle

Tabel 2 geeft een kort overzicht van het toezicht op ANBI's.

Tabel 2. Toezicht op ANBI's

Toezi chthouder	Belastingdienst	CBF	FIN
controleert	ANBI's	Fondsenwervende instellingen	Vermogensfondsen
door	Jaarlijkse controle publicatieplicht onder 11% van alle 45.000 instellingen met ANBI-status en risicogerichte uitgebreide controle bij 0,33%	Jaarlijkse controle publicatieplicht onder 94% van 655 instellingen met Erkenning en driejaarlijkse uitgebreide controle	Gedragscode Goed Bestuur als voorwaarde voor lidmaatschap van 350 leden van de branchevereniging
met als voordeel voor aanvragers	Fiscale faciliteiten voor (begunstigers van) ANBI's	Fondsenwerving met keurmerk, professionalisering	Professionalisering

⁴⁵ Art. 67 lid 1 van het Wetboek van Strafvordering noemt als eerste een misdrijf waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van vier jaren of meer is gesteld. Verder wordt in dit artikel en in de art. 137c lid 1, 137d lid 1 en art. 266 van het Wetboek van Strafrecht een groot aantal specifieke misdrijven genoemd. Wij zien af van een opsomming van deze misdrijven omdat de integriteitstoets in de praktijk een slapend bestaan leidt. Bij brief van 19 juni 2019, nr. 2019-0000098748, V-N 2019/31.8, heeft de staatssecretaris van Financiën aan de Tweede Kamer meegedeeld dat het sinds de invoering van de integriteitstoets in 2010 nog niet is voorgekomen dat de ANBI-status werd ingetrokken uitsluitend op basis van de integriteitseis.

⁴⁶ Art. 5a lid 9 Awr, ingevoerd met ingang van 1 januari 2021. Voor publiekrechtelijke lichamen die van rechtswege ANBI zijn, geldt deze toets niet. Bij brief van 29 juni 2021, nr. 2021-0000116045, heeft de staatssecretaris van Financiën meegedeeld dat, op grond van een grove schatting, het de verwachting is dat slechts een gering aantal VOG's per jaar wordt opgevraagd. Voor het kunnen opvragen van een VOG dient allereerst gereede twijfel te bestaan bij de inspecteur en het opvragen van een VOG kan niet lichtvaardig geschieden. Voor het vaststellen van gereede twijfel worden alle feiten en omstandigheden meegewogen. Er moet bijvoorbeeld rekening worden gehouden met de impact die het opvragen van een VOG heeft op de desbetreffende instelling of personen. Het voornemen tot het opvragen van een VOG moet een onderbouwing hebben. Voordat wordt overgegaan tot het opvragen van een VOG wordt binnen de Belastingdienst door meerdere mensen vanuit vaktechnisch perspectief meegekeken.

⁴⁷ Zie art. 28 van de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens.

Nederland telt een groot aantal filantropische organisaties, waarvan een deel actief fondsen werft en er zo'n 45.000 geregistreerd zijn bij de Belastingdienst. Daarnaast zijn ook vermogensfondsen en kerken filantropisch actief. Het toezicht op filantropische organisaties werkt op basis van vrijwilligheid: filantropische organisaties zijn in Nederland niet verplicht zich te registreren bij de overheid. De Belastingdienst houdt toezicht op instellingen die in aanmerking willen komen voor belastingvoordelen. Het CBF houdt toezicht op fondsenwervende instellingen die in aanmerking willen komen voor de Erkenning, dat als een keurmerk fungeert. 665 instellingen hebben een Erkenning. Koepelorganisaties voor kerken en vermogensfondsen hebben gedragscodes opgesteld voor hun leden.

2.2.1. Toezicht door de Belastingdienst

Organisaties die in aanmerking willen komen voor belastingvoordelen moeten zich als algemeen nut beogende instelling registreren bij de Belastingdienst. Eind januari 2022 waren er 45.047 organisaties als ANBI geregistreerd.⁴⁸ Daarvan hadden er 7.756 de status van culturele ANBI.

De Belastingdienst krijgt inzicht in een algemeen nut beogende organisatie wanneer de organisatie de ANBI-status aanvraagt en wanneer zij jaarlijks gegevens publiceert. Het toezicht is in handen van het ANBI-team.

Een organisatie kan zich alleen bij de Belastingdienst registreren als algemeen nut beogende instelling als zij verklaart zich in te zetten voor het algemeen nut en verslag te doen van haar activiteiten.⁴⁹ In de periode 2010-2019 hebben 22.400 instellingen een aanvraag voor de ANBI-status ingediend. Van 14.191 instellingen werd die aanvraag goedgekeurd. Van 8.209 instellingen werd de aanvraag afgewezen. Jaarlijks gaat het om ongeveer 2.000 aanvragen. In 2010 wees de Belastingdienst meer dan de helft van de aanvragen af. In de periode 2011-2016 lag dat percentage tussen de 40 en 45%. De jaren daarna nam het aantal afwijzingen af. In 2019 lag het op 14%.⁵⁰

De Belastingdienst kan een organisatie de ANBI-status ontnemen als bestuurders of gezichtsbepalende personen van de organisatie veroordeeld zijn voor het aanzetten tot haat, het aanzetten tot geweld of het gebruik van geweld, als de organisatie zich niet voor 90% inzet voor het algemeen nut, of zich niet aan de richtlijnen voor verslaggeving houdt. Uit antwoorden van bewindspersonen van het Ministerie van Financiën op Kamervragen blijkt dat de Belastingdienst tekortkomingen in het voldoen aan de publicatieverplichtingen niet snel en direct bestraft met het intrekken van de status. Instellingen die niet voldoen aan de publicatieplicht krijgen eerst de kans om aan de verplichtingen te voldoen.⁵¹ Sinds het

⁴⁸ Peildatum 29 januari 2022, gegevens verkregen van <https://download.belastingdienst.nl/data/anbi/anbi.zip> via https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/themaoverstijgend/brochures_en_publicaties/open_data_anbi.

⁴⁹ De voorwaarden voor de ANBI status staan vermeld op https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/bijzondere_regelingen/goede_doelen/algemeen_nut_beogende_instellingen/aan_welke_voorwaarden_moet_een_anbi_voldoen/aan_welke_voorwaarden_moet_een_anbi_voldoen

⁵⁰ Deze aantallen blijken uit antwoorden van staatssecretaris Vijlbrief op vragen van Ladders aan de Minister van Financiën over het bericht dat ANBI's belastingregels niet naleven (ingezonden 16 januari 2020), ah-tk-20192020-2050. Het is onbekend waarom het percentage de afgelopen jaren is gedaald.

⁵¹ Staatssecretaris Snel (Financiën) antwoordde op vragen van de leden Omtzigt, Heerma en Van Toorenburg over de As Soennah moskee die onder de Nederlandse wet aangemerkt is als goed doel (ingezonden 2 mei 2018), ah-tk-20172018-2269: "Sinds 2016 zijn er 2.955 godsdienstige ANBI's op de publicatieplicht gecontroleerd. Daarbij zijn 1.139 omissies geconstateerd en heeft het toezicht op de publicatieplicht tot 1 intrekking geleid omdat, ondanks herhaalde waarschuwingen, niet werd voldaan aan de publicatieplicht. De overige omissies zijn hersteld of er is

begin van de registratie op 1 januari 2008 heeft de Belastingdienst minstens 8.587 organisaties uitgeschreven.⁵² Deze instellingen staan tot vijf jaar na de intrekingsdatum vermeld in de registratie, die de Belastingdienst elke week ververst en publiceert op internet.⁵³ De Belastingdienst houdt geen database bij van de redenen waarom organisaties uitgeschreven worden.

*a. Fiscale voordelen*⁵⁴

Het voordeel voor organisaties die de ANBI-status aanvragen bestaat uit een serie fiscale voordelen. Nadat een instelling de ANBI status heeft aangevraagd en de Belastingdienst die heeft toegekend krijgt de instelling vrijstelling van erf- en schenkbelasting.⁵⁵ In 2018 was daarmee €215 miljoen gemoeid. Natuurlijke personen die een gift aan een ANBI doen, kunnen die gift aftrekken voor de inkomstenbelasting.⁵⁶ In 2018 was daarmee €388 miljoen gemoeid. Ook voor rechtspersonen die aan de vennootschapsbelasting zijn onderworpen kent de wet een giftenaftrek.⁵⁷ De kosten daarvan zijn beperkt, €8 miljoen in 2018. Sommige ANBI's zijn ook vrijgesteld van energielasting, waarmee € 29 miljoen is gemoeid. Er zijn nog andere, minder bekende fiscale faciliteiten voor (giften aan) ANBI's. Zie het onder 3.1.1. opgenomen overzicht en verder Van Bakel & De Wijckerslooth-Lhoëst (2020).

b. Wat geldt als algemeen nut?

De ANBI registratie bevat zeer uiteenlopende organisaties: van het Aartsbisdom tot de Zwolse Historische Vereniging. Lang niet alle ANBI's zijn filantropische organisaties. Zoals opgemerkt zijn alle gemeenten, provincies, waterschappen en de Staat der Nederlanden van rechtswege een ANBI. Daarnaast bevat de registratie non-profit-instellingen waarvan de inkomsten geheel of vrijwel geheel uit overheidssubsidie of vergoedingen voor dienstverlening afkomstig zijn, zoals ziekenhuizen, bibliotheken, schoolbesturen, universiteiten en hogescholen. De ANBI-registratie bevat ook een groot aantal woningcorporaties en zorginstellingen.

Een groot deel van de filantropische ANBI's is gelieerd aan kerken en andere religieuze organisaties: het aartsbisdom, parochies, lokale kerkelijke gemeenten, en diaconieën; maar ook moskeeën, en religieuze congregaties. Uit een inventarisatie door CBF uit december 2020 blijkt dat ongeveer 38% van de instellingen actief is op het terrein van religie en levensbeschouwing.⁵⁸

nog overleg over het herstel.”

⁵² Dit is het aantal instellingen dat in het bestand van 29 januari 2022 vermeld is met een datum van intrekking. Dit aantal is een onderschatting van het totaal aantal instellingen die ooit een ANBI status hebben gehad. Drie instellingen waarover Tweede Kamerleden vragen hebben gesteld en die een ANBI status hebben gehad zijn niet opgenomen in het bestand.

⁵³ <https://data.overheid.nl/dataset/anbi>.

⁵⁴ De waarde van de diverse fiscale voordelen genoemd in deze paragraaf is overgenomen uit antwoorden van staatssecretaris Vijlbrief op vragen van Ladders aan de Minister van Financiën over het bericht dat ANBI's belastingregels niet naleven (ingezonden 16 januari 2020), ah-tk-20192020-2050.

⁵⁵ Art. 32 lid 1 ten 3^e Successiewet (erfbelasting) en artikel 33, ten 4^e, Successiewet (schenkbelasting).

⁵⁶ Afdeling 6.9 Wet inkomstenbelasting 2001.

⁵⁷ Artikel 16 Wet op de vennootschapsbelasting 1969.

⁵⁸ CBF (2021). Samenvatting ANBI-project, <https://www.cbf.nl/inzichten/25/samenvatting-anbi-project> en <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiNzdmNTk1OWItYjk5OC00NzcwLTlhNTktOGVjOTZlMjQ3MGM5IiwidCI6IjhlMjA3ZGY4LTkzYWQ0tNGM3Yy1iMjhlLWFjNGUzNWUwNTRiZCIsImMiOiJ9&pageName=ReportSection01be73dc0d01501103c0>.

De tweede grootste groep filantropische instellingen bestaat uit 19% van de ANBI's die actief zijn in de categorie welzijn. De derde groep is actief op het gebied van internationale hulp en mensenrechten (14%). Als vierde volgen ANBI's op het terrein van kunst en cultuur (12%) en als vijfde gezondheid (10%).

De registratie bevat veel lokale stichtingen en verenigingen die niet actief fondsen werven bij het algemeen publiek. Deze ANBI's zijn verenigingen die met vrijwilligers werken, zoals lokale EHBO afdelingen, maar die geen of nauwelijks donaties ontvangen. Een onbekend maar waarschijnlijk klein aantal filantropische instellingen - met name particuliere vermogensfondsen - heeft ervoor gekozen om geen ANBI-registratie aan te vragen.

c. Toezicht bij de behandeling van de aanvraag van de ANBI-status

Het toezicht van de Belastingdienst, meer in het bijzonder het ANBI-team, op de ANBI's begint bij de voordeur: het ('ex ante') beoordelen van het verzoek om te worden aangemerkt als ANBI en in daartoe leidende gevallen als culturele instelling. Na een positieve beslissing zet het ANBI-team het toezicht voort op de naleving van de eisen die de wet en de Uitvoeringsregeling aan de ANBI en de culturele instelling stellen.

Van het toezicht bij de voordeur heeft de staatssecretaris van Financiën⁵⁹ in antwoord op Kamervragen het volgende beeld geschetst:

De instelling dient het formulier 'Aanvraag beschikking Algemeen nut beogende instelling' te printen. Het formulier moet, inclusief bijlagen (beleidsplan en onder voorwaarden statuten), ingevuld en ondertekend per post worden verstuurd naar de Belastingdienst. Een instelling die in het buitenland is gevestigd, kan een aanvraag indienen middels het formulier 'Aanvraag beschikking Buitenlandse algemeen nut beogende instelling'.

De instelling ontvangt niet automatisch de ANBI-status door enkel het aanvraagformulier in te sturen. Nadat de instelling het formulier met bijlagen heeft opgestuurd beoordeelt het ANBI-team of de aanvraag compleet is en het beleidsplan en eventueel de statuten meegestuurd zijn en of de website van de instelling online is met daarop gepubliceerd de voor een ANBI benodigde gegevens. Daarna vindt de inhoudelijke beoordeling van de aanvraag plaats en worden in voorkomende gevallen nadere vragen gesteld en/of aanvullende stukken opgevraagd. Elke complete aanvraag wordt inhoudelijk beoordeeld. Of de feitelijke activiteiten ook daadwerkelijk tot het algemeen nut worden gerekend kan uiteraard pas na het verlenen van de ANBI-status worden getoetst.

De door het ANBI-team na de toekenning van de ANBI-status uit te voeren controle op de naleving van de eisen die in de wet en de uitvoeringsregeling aan de ANBI worden gesteld beschrijft de staatssecretaris van Financiën als volgt:

Het toezicht op de ANBI-instellingen volgt de lijn van de uitvoerings- en toezichtstrategie van de Belastingdienst. Deze strategie gaat ervan uit dat burgers en bedrijven bereid zijn uit zichzelf fiscale regels na te leven. Aan de hand van deze strategie maakt de Belastingdienst voortdurend keuzes over waar de beschikbare capaciteit op wordt ingezet. Het is praktisch onmogelijk om op

⁵⁹ Brief staatssecretaris van Financiën van 20 februari 2020, nr. 2020-0000036276, V-N 20 februari 2020.

alle individuele gevallen gericht toezicht uit te oefenen. Het toezicht wordt daarbij zo selectief en gericht mogelijk ingezet, afgestemd op de (oorzaken van) het gedrag van burgers en bedrijven. De Belastingdienst zet capaciteit in op datgene waar de kans op niet-naleving het grootst is of de grootste impact kan hebben. De inspanningen van het ANBI-team zijn, conform de uitvoerings- en toezichtstrategie, erop gericht om te komen tot structurele verbetering van het nalevingsgedrag. In de uitoefening van het toezicht wordt risicogericht gewerkt. Bij constatering van niet-naleving aan formele vereisten, geldt dat de ANBI-status niet meteen wordt ingetrokken maar de Belastingdienst de ANBI de gelegenheid geeft alsnog aan deze formele verplichtingen te voldoen als het gaat om bijvoorbeeld de naleving van de publicatieplicht. Voordat tot intrekking van de ANBI-status wordt overgegaan stuurt de behandelend ambtenaar van het ANBI-team de instelling een voornemen tot intrekking. De instelling krijgt de gelegenheid om daarop te reageren. De behandelend ambtenaar betreft die reactie in zijn besluitvorming. Blijft hij bij zijn voornemen, dan ontvangt de instelling een beschikking waarin wordt medegedeeld dat de status wordt ingetrokken. Dit is een voor bezwaar vatbare beschikking. Hierna wordt de instelling uit het ANBI-bestand verwijderd.

In het gesprek dat de leden van het ANBI-team met de adviescommissie hebben gehad, hebben zij benadrukt dat het overgrote deel van de voor werkzaamheden beschikbare tijd van het team wordt besteed aan het toezicht bij de voordeur: de beoordeling of de kandidaat-ANBI aan de wettelijke vereisten voldoet. Deze beoordeling geschiedt aan de hand van de door de instelling ingediende informatie. Of de na toekenning van de ANBI-status door de ANBI ontplooiende activiteiten werkelijk het algemeen belang dienen en of die activiteiten de toetsing aan normen van hoger orde, zoals de grondrechten, kunnen doorstaan, kan bij de beoordeling van de aanvragen nog niet worden vastgesteld.

d. Toezicht op de nakoming van de publicatieplicht

Elke ANBI moet gegevens publiceren over de organisatie. Dit zijn de naam van de instelling, het fiscaal nummer RSIN (Rechtspersonen en Samenwerkingsverbanden Informatie Nummer), de contactgegevens van de instelling, een duidelijke beschrijving van de doelstelling van de ANBI, de hoofdlijnen van het beleidsplan,⁶⁰ de functie en de namen van de bestuurders, het beloningsbeleid voor het bestuur, de directie en het personeel, een actueel verslag van de uitgeoefende activiteiten, en een minimale financiële verantwoording (een verkorte weergave van de balans en de staat van baten en lasten volstaat).

Kerkgenootschappen hoeven de namen van de bestuurders niet te publiceren. Kerkgenootschappen, vermogensfondsen en andere instellingen die niet actief geld of goederen werven (zoals zorg- en onderwijsinstellingen) hoeven de balans niet te publiceren, waardoor onduidelijk is wat hun vermogen is.⁶¹ Sinds 1 januari 2021 moeten fondsenwervende organisaties met inkomsten van meer dan €50.000

⁶⁰ Aanwijzingen van de Belastingdienst voor het beleidsplan staan op https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/bijzondere_regelingen/goede_doelen/algemeen_nut_beogende_instellingen/aan_welke_voorwaarden_moet_een_anbi_voldoen/beleidsplan.

⁶¹ Uitzonderingen op de publicatieplicht staan op https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/bijzondere_regelingen/goede_doelen/algemeen_nut_beogende_instellingen/gegevens_van_een_anbi_publiceren_op_een_internetsite/uitzonderingen.

per jaar en niet-fondsenwervende organisaties die meer dan €100.000 per jaar uitgeven standaardformulieren gebruiken.⁶²

ANBI's moeten zelf deze gegevens publiceren. De Belastingdienst mag dat niet⁶³ en doet dat dan ook niet. Ook de gegevens die de Belastingdienst zelf over ANBI's verzamelt, mag hij niet aan anderen verstrekken. Overigens verzamelt de Belastingdienst lang niet alle gegevens van ANBI's die hij ook zonder uitbreiding van de informatieverplichtingen van de ANBI's zou kunnen verzamelen.⁶⁴ Het register van ANBI's bevat alleen de statutaire naam, de vestigingsplaats, het fiscale nummer (RSIN), een websiteadres, de ingangsdatum van de ANBI-status en voor instellingen die geen status meer hebben de einddatum en intrekingsdatum. Andere gegevens die onder de publicatieplicht vallen verzamelt de Belastingdienst niet.

Het ANBI-team van de Belastingdienst controleert met 5 fte via een zogenaamde 'kantoortoets' elk jaar bij een klein gedeelte van alle ANBI's of zij voldoen aan de publicatieplicht. Jaarlijks gaat het om 000 tot 5.000 instellingen. Dit is ongeveer 10% van het totaal aantal ANBI's. Het is onduidelijk hoe de groep instellingen wordt samengesteld: op basis van toeval via een aselechte steekproef, op basis van risicosignalen, of een combinatie van beide. Bij ongeveer 20% van de instellingen die de Belastingdienst controleert leidt dat tot intrekking van de status. In de meeste gevallen gaat het om instellingen die niet langer actief zijn.⁶⁵ Dit wettigt het vermoeden dat er veel instellingen zijn die nog als ANBI worden aangemerkt hoewel zij structureel niet aan de publicatieplicht voldoen.

Andere gevolgen dan het intrekken van de ANBI-status worden niet aan het niet-nakomen van de publicatieplicht verbonden. Zo legt het ANBI-team ter zake van het niet-voldoen aan de publicatieplicht geen herstelsancties of bestuurlijke boeten⁶⁶ op.

Voor de effectiviteit van het toezicht op de nakoming van de publicatieplicht is het weinig hoopgevend dat jaarlijks slechts circa 10% van de ANBI's op enigerlei wijze te maken krijgt met een controle op de nakoming van de publicatieplicht en dat de ontneming van de ANBI-status vooral instellingen treft die niet langer actief zijn. De met de publicatieplicht beoogde transparantie van de uitvoering van de ANBI-regeling verdient een intensiever en frequenter toezicht, waarbij de toezichthouder meer instrumenten heeft dan alleen de ontneming van de ANBI-status om ANBI's die tekortschieten in de nakoming van de publicatieplicht tot een juiste nakoming van de die plicht te bewegen.

⁶² Richtlijnen en standaardformulieren voor het publiceren van gegevens staan op https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/bijzondere_regelingen/goede_doelen/algemeen_nut_beogende_instellingen/gegevens_van_een_anbi_publiceren_op_een_internetsite/gegevens_van_een_anbi_publiceren_op_een_internetsite.

⁶³ Art.67 Awr (de fiscale geheimhoudingsplicht).

⁶⁴ Voor de denkbare uitbreidingen van de informatieverplichtingen verwijzen wij naar § 2.1, onder het kopje "Mogelijkheden om de informatieverstrekking door de ANBI's aan het ANBI-team te verbeteren".

⁶⁵ Staatssecretaris Snel (Financiën) antwoordde op vragen van de leden Omtzigt, Heerma en Van Toorenburg over de As Soennah moskee die onder de Nederlandse wet aangemerkt is als goed doel (ingezonden 2 mei 2018), ah-tk-20172018-2269 over de periode 1 januari 2014 en 31 maart 2018: "Sinds 2014 zijn er 7.644 niet-godsdienstdienstige ANBI's op de publicatieplicht gecontroleerd. Het toezicht op de publicatieplicht heeft tot 1.446 intrekkingen geleid. De redenen van intrekking is veelal omdat de instellingen waren opgeheven dan wel in liquidatie waren."

⁶⁶ Zie Titel 5:3 en Titel 5:4 Awb. Voor fiscale overtredingen is het bepaalde in Titel 5:4 Awb in- en aangevuld in Hoofdstuk VIIIA van de Awb.

e. *Toezicht op de nakoming van de overige verplichtingen*

De publicatieplicht is slechts één van de verplichtingen waaraan de ANBI moet voldoen. Voor het toezicht op de nakoming van de overige wettelijke verplichtingen blijft volgens het ANBI-team echter nauwelijks menskracht over.

Behalve aan menskracht voor het toezicht op de nakoming van de overige wettelijke verplichtingen, ontbreekt het volgens het ANBI-team ook aan informatie op grond waarvan het ANBI-team instellingen zou kunnen selecteren die voor onderzoek in aanmerking komen. Het ANBI-team noemt de volgende oorzaken van het gebrek aan voor die selectie benodigde informatie:

- na de toekenning van de ANBI-status verstrekken instellingen geen gegevens meer aan de Belastingdienst; de ANBI's zijn niet verplicht om de in de aanvraagfase aan de Belastingdienst verstrekte informatie nadien te actualiseren en/of aan te vullen;
- bij intrekking van de ANBI-status registreert het ANBI-team de redenen van de intrekking van ANBI-status niet op zodanige wijze vast dat van die informatie gebruik kan worden gemaakt bij de selectie van de ANBI's die het meest voor controle in aanmerking komen;
- het ANBI-team verzamelt niet actief informatie over misbruik dan wel mogelijk oneigenlijk gebruik van de ANBI-status ;.
- de selectie van de schaarse,⁶⁷ soms steekproefsgewijze, controles waarvoor het ANBI-team capaciteit kan vrijmaken, baseert het team voornamelijk op de door het team ontvangen – bepaald niet talrijke – signalen.

Het is voor de commissie niet duidelijk hoe het ANBI-team bepaalt welke signalen en klachten het intensiever onderzoekt.

Het ANBI-team onderkent de noodzaak om de informatievoorziening van het ANBI-team te verbeteren, met name wat betreft de informatie op grond waarvan de ANBI's kunnen worden geselecteerd voor controle op de nakoming van de overige wettelijke verplichtingen. In dat verband maakt het ANBI-team zich sterk voor het inrichten van een portaal waarop ANBI's op een eenduidige wijze data kunnen en ook moeten plaatsen die het ANBI-team vervolgens kan gebruiken voor de risicoselectie.

In de schaarse door het ANBI-team genoemde gevallen waarin sprake is van gedrag van ANBI's dat niet past bij algemeen nut⁶⁸ (*ongewenst gedrag*), is het ongewenste van het gedrag gelegen in het gebruiken van de ANBI voor het behalen van geldelijk gewin door degenen die de ANBI besturen en/of in de ANBI geld oppotten. Hetzelfde geldt trouwens voor de – eveneens schaarse – in de (fiscale) jurisprudentie te vinden gevallen van ongewenst gedrag.⁶⁹ In een evaluatie van de ANBI- regeling uit 2017 benoemde de Belastingdienst verschillende voorbeelden van constructies die oneigenlijk gebruik mogelijk maken om financieel voordeel te behalen, waaronder het niet volgen van liquidatiebepalingen

⁶⁷ In de schriftelijk door het ANBI-team verstrekte informatie staat dat er in 2021 149 controles zijn uitgevoerd, waarvan 114 op basis van de gegevens waarover het ANBI-team beschikt ('kantoortoets'). De overige 35 controles zijn bij de betrokken instelling uitgevoerd ('veldtoets'). Op circa 45.000 ANBI's is het aantal controles te verwaarlozen.

⁶⁸ Deze kwalificatie ontleent de adviescommissie aan de haar verstrekte onderzoeksopdracht.

⁶⁹ Zie bijvoorbeeld Hof Den Haag 19 januari 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:55 en een aantal andere uitspraken van dit Hof over een handel in valse giftkwitanties en Hof Arnhem 17 mei 2011, ECLI:NL:GHARN:2011:BQ6157 over het oppotten van geld in de ANBI en oneigenlijk gebruik van het opgepote geld.

bij opheffing van een ANBI.⁷⁰

Naast dit “money driven” ongewenste gedrag, kunnen zich andere vormen van ongewenst gedrag voordoen. Bijlage 1 bevat een inventarisatie van dergelijke gevallen. In het gesprek dat de leden van het ANBI-team met de adviescommissie hebben gehad, hebben zij verklaard dat deze gevallen niet worden aangepakt door het ANBI-team omdat het team daartoe niet bevoegd is en het team – zou de wetgever deze bevoegdheid aan het team verlenen – daarvoor onvoldoende capaciteit heeft. De leden van het ANBI-team vinden dat het bestrijden van ongewenst gedrag dat niet voortkomt uit het streven naar geldelijk gewin beter aan andere, daarvoor wél geëquipeerde rechtshandhavers kan worden opgedragen.

Wie misbruik vermoedt kan een melding doen via een emailadres.⁷¹ De belastingdienst geeft de volgende omschrijving van misbruik: “U kunt bij misbruik denken aan gelden die het goede doel niet bereiken, maar ergens anders voor worden gebruikt of worden achtergehouden. Een andere mogelijkheid is dat de instelling iets geheel anders doet dan in de statuten staat.” In 2021 kwamen er ongeveer 100 klachten binnen. Of en zo ja, in hoeveel gevallen, deze klachten tot een actie van het ANBI-team hebben geleid, is de commissie niet bekend.

Binnen de Belastingdienst werkt het ANBI-team samen met het GO-team, dat Grote Ondernemingen controleert. In 2021 maakten de twee teams ‘enkele honderden risicosjablonen’ De commissie weet niet wat daarin staat of op grond waarvan de risicosjablonen zijn opgemaakt. Ook is onbekend hoe de Fiscale Inlichten en Opsporingsdienst (FIOD) samenwerkt met het ANBI-team.

De Belastingdienst kan ook signalen krijgen van andere overheidsinstanties, zoals de Nationaal Coördinator Terrorisme en Veiligheid (NCTV), het Fiscaal Expertise Centrum (FEC), de Financial Intelligence Unit (FIU, voorheen bekend als het Meldpunt Ongebruikelijke Transacties (MOT), het Openbaar Ministerie (OM), de politie, burgemeesters, en de inlichtingen en veiligheidsdiensten (AIVD/MIVD).

In 2021 controleerde de Belastingdienst bij ongeveer 114 ANBI's op afstand ('kantoortoets'), en bij 35 ANBI's op locatie ('veldtoets'). Dit betekent dat in 2021 het ANBI-team 0,33% van alle 45.047 instellingen intensiever controleerde. Bij ongeveer de helft doet de Belastingdienst het verzoek om alsnog te voldoen aan de voorwaarden voor de ANBI-status. In ongeveer 10% van de gevallen eindigt de controle met een intrekking van de ANBI-status. Tekortkomingen leiden vrijwel nooit tot een strafzaak.

f. Bemensing, financiering en tarieven

Het ANBI-team heeft 38,5 fte in dienst. In 2017 waren de totale kosten van het toezicht volgens een brief van de staatssecretaris van Financiën €3 miljoen.⁷² De dienst wordt uit de algemene middelen

⁷⁰ “Evaluatie van de praktijk rondom ANBI's en SBBI's”, bijlage bij kamerstuk 34552, nr. 77, blg-797800, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-797800.pdf>, pagina 28.

⁷¹ Het Meldpunt Misbruik ANBI: https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/standaard_functies/prive/contact/fraude_misdaad_en_misstanden_melden/meld_misbruik_door_algemeen_nut_beogende_instellingen

⁷² Waavan 2,8 miljoen voor het toezicht op ANBI's en 0,2 mln voor het toezicht op SBBI's, zie pagina 24 en p.31 van de “Evaluatie van de praktijk rondom ANBI's en SBBI's”, bijlage bij kamerstuk 34552, nr. 77, blg-797800, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-797800.pdf>.

voor het Ministerie van Financiën gefinancierd. Er zijn voor ANBI's geen kosten gemoeid met de aanvraag of de controle van de ANBI-status.

2.2.2. Toezicht door CBF

Organisaties die actief fondsen werven kunnen bij CBF een Erkenning aanvragen, waarvoor ze aan richtlijnen moeten voldoen die verder gaan dan de voorwaarden voor de ANBI-status.⁷³ De richtlijnen zijn opgesteld door de commissie Normstelling, die uit zeven leden bestaat, waaronder twee leden namens de brancheorganisatie Goede Doelen Nederland.⁷⁴ Instellingen bepalen zelf of zij de Erkenning willen aanvragen. Organisaties die niet aan de eisen kunnen voldoen zullen de Erkenning niet aanvragen.

Om aan de eisen voor de Erkenning te voldoen moet de interne organisatie van een fondsenwervende instelling op orde zijn. Wanneer een organisatie de Erkenning aanvraagt en CBF deze aanvraag in behandeling neemt kan blijken dat de instelling niet aan de voorwaarden voldoet. CBF gaat dan in gesprek met de organisatie om het beleid en de verslaggeving te verbeteren op onderdelen waarop de organisatie nog niet voldoet.

Tot nu toe hebben 1.238 organisaties bij CBF aangegeven dat zij in aanmerking willen komen voor een Erkenning. Het CBF heeft 665 organisaties erkend.⁷⁵ Voor grotere instellingen die per jaar meer inkomsten ontvangen zijn de regels strenger dan voor kleinere instellingen.⁷⁶ Het CBF onderscheidt vier categorieën: 202 instellingen in de categorie A ontvangen jaarlijks minder dan €100.000, 181 in de categorie B voor maximaal €500.000, 79 in de categorie C voor maximaal €2 miljoen, en 203 in de categorie D vanaf €2 miljoen aan inkomsten per jaar. Bij 321 instellingen is de aanvraag niet getoetst. 15 instellingen hebben zelf hun aanvraag ingetrokken voordat zij erkend waren. 36 instellingen zijn na toetsing niet erkend. 48 instellingen hebben nadat zij erkend waren de Erkenning opgezegd.⁷⁷ Het CBF kan de Erkenning voor een organisatie intrekken als zij niet langer aan de voorwaarden voldoet. Dat gebeurt zelden. Van 14 instellingen heeft CBF de Erkenning ingetrokken.

a. Voordelen voor fondsenwerving

De Erkenning biedt voordelen aan fondsenwervende organisaties bovenop de ANBI-status. De ANBI-status is vrij onbekend onder het algemeen publiek. Een groter percentage kent de Erkenning.⁷⁸ Organisaties die een Erkenning hebben laten daarmee zien dat ze bereid zijn om aan hogere eisen te voldoen. Daarmee kunnen de instellingen het vertrouwen onder donateurs rechtvaardigen. De Erkenning heeft het voormalige CBF-Keur vervangen. Onderzoek heeft aangetoond dat donateurs die het keurmerk leren kennen niet meer vertrouwen krijgen in goededoelenorganisaties, maar dat zij wel meer gaan geven (Bekkers, 2003). De inkomsten uit fondsenwerving zijn harder gegroeid in de jaren

⁷³ De stappen op weg naar de Erkenning staan beschreven op <https://www.cbf.nl/uploads/routekaart-initiele-toetsing-categorie-c-en-d.3abe66.pdf>.

⁷⁴ De website <https://commissienormstelling.nl/bestuur/> vermeldt: "De commissie bestaat uit één voorzitter, twee leden uit de kring van de brancheorganisatie Goede Doelen Nederland, twee leden die het publiek/de donateurs vertegenwoordigen en twee experts."

⁷⁵ Peildatum 26 mei 2022.

⁷⁶ De indeling staat op <https://www.cbf.nl/waar-moet-mijn-organisatie-aan-voldoen-en-wat-zijn-de-kosten>.

⁷⁷ Een volledig overzicht van de statussen staat op <https://www.cbf.nl/toelichting-statussen>.

⁷⁸ Gegevens uit Geven in Nederland (peildatum september 2021) laten zien dat dit ongeveer 30% is.

dat instellingen het CBF-Keur voerden dan in de jaren dat zij (nog) geen keurmerk hadden. Dit voordeel was vooral groot in de beginjaren. Vanaf 2004 verdween het voordeel voor organisaties die het keurmerk voerden (Bekkers, 2010). Er is nog geen onderzoek gedaan naar de effecten van de Erkenning op het imago van goededoelenorganisaties of op het geefgedrag.

b. Erkenningspaspoort

Het CBF publiceert op haar website een Register van Erkende Goede Doelen⁷⁹ voor elke organisatie met de Erkenning in het Erkenningspaspoort een korte samenvatting van de belangrijkste kenmerken van de organisatie: de doelstelling, kernelementen uit het beleidsplan, de omvang van de jaarlijkse inkomsten, jaarlijkse uitgaven aan de doelstelling, werving en beheer en administratie, en de omvang van reserves en fondsen.⁸⁰ Het CBF ververst de gegevens jaarlijks. De gegevens uit het Erkenningspaspoort zijn door een afspraak met de Belastingdienst voldoende voor de publicatieverplichting voor ANBI's.

c. Publicatieplicht en driejaarlijkse controle

De controle die CBF uitvoert op naleving van de regels is intensief. Jaarlijks moeten alle organisaties die de Erkenning willen behouden stukken aanleveren om aan te tonen dat zij nog steeds voldoen aan de voorwaarden. In 2021 deed CBF bij 618 van de 655 erkende instellingen (94%) een jaarlijkse check op afstand.

Daarnaast houdt CBF af en toe enquêtes en driejaarlijks intensieve gesprekken met de organisatie over de naleving van de normen. In 2021 deed CBF bij 85 grotere instellingen uit de categorie C en D een driejaarlijkse intensieve hertoetsing. Dit betekent dat CBF in 2021 13% van alle erkende instellingen intensiever controleerde. 3 instellingen werden in 2021 onder verscherpt toezicht geplaatst. Van 2 instellingen trok CBF de Erkenning in.⁸¹

d. Reactieve controle

Het CBF heeft een telefoonnummer en een meldingsformulier voor klachten over fondsenwervende goededoelenorganisaties.⁸² In 2021 ontving CBF 270 meldingen en 127 klachten. Daarvan gingen er 166 meldingen en 83 klachten over Erkende organisaties. De meeste klachten in 2020 (63%) gingen over donateurswerving. 87 klachten gingen over Erkende Goede Doelen (72%), 33 over niet-erkende organisaties (28%). 93 klachten werden gegrond verklaard.⁸³

⁷⁹ <https://www.cbf.nl/register-goede-doelen>

⁸⁰ Een samenvatting staat op <https://www.cbf.nl/uploads/publications/het-nationale-erkenningspaspoort-spread.fa9f2e.pdf>

⁸¹ Bron: Jaarverslag CBF 2021.

⁸² Het meldpunt is <https://www.cbf.nl/iets-vragen-of-melden>.

⁸³ Bron: Jaarverslag CBF 2020.

e. Bemensing, financiering en tarieven

CBF heeft ongeveer 17 fte in dienst en een begroting van €2,5 miljoen. Het CBF ontvangt het grootste deel van haar inkomsten uit betalingen voor diensten (74%), een kleiner deel uit subsidie van de overheid (14%).⁸⁴ De jaarlijkse tarieven die CBF hanteert lopen uiteen van €279 voor de kleinste organisaties tot €13.144 voor de grootste organisaties. De aanvraag van de Erkenning kost tussen de €250 en €3.500.⁸⁵

Kort samengevat heeft Nederland een hybride stelsel van toezicht door de overheid, onafhankelijke derde partijen en zelfregulering. Alle instellingen die in ruil voor belastingvoordelen de ANBI-status willen verkrijgen moeten bij de Belastingdienst een lichte administratieve procedure door. Daarna controleert de Belastingdienst weinig intensief. Fondsenwervende instellingen die hun betrouwbaarheid willen aantonen kunnen een voordeel behalen door de Erkenning aan te vragen bij CBF. Dit is een intensieve procedure. Kerken en vermogensfondsen reguleren zichzelf via gedragscodes.⁸⁶

Een groot deel van de filantropische instellingen die de ANBI-status hebben (98,6%) heeft geen Erkenning van CBF. Vermogensfondsen die niet actief fondsen werven en kerkelijke instellingen hebben geen Erkenning. Lokale vrijwilligersorganisaties hebben in de regel ook geen Erkenning. Er is op dit moment nog geen toezicht op giften aan particulieren of bedrijven via crowdfunding platforms zoals whydonate, omdat zij zelf geen ANBI's zijn maar alleen als tussenpersoon of loketinstelling voor goeddoelenorganisaties werken. De Commissie Normstelling heeft intussen wel normen voor donatieplatforms opgesteld, die in 2023 in werking kunnen treden.

2.2.3. Zelfregulering via gedragscodes

Een derde vorm van toezicht op ANBI's is zelfregulering via gedragscodes van brancheorganisaties. Fondsenwervende instellingen hebben gedragscodes opgesteld voor de werving van nalatenschappen, voor huis-aan-huis werving, straatwerving en voor integriteit. Deze gedragscodes bestaan naast de Erkenningsregeling.

Aan vermogensfondsen vraagt de vereniging Fondsen in Nederland (FIN) als voorwaarde voor lidmaatschap dat zij de code Goed Bestuur onderschrijven.⁸⁷ Jaarlijks controleert het bureau van de FIN of het fonds nog aan de voorwaarden voldoet. Fondsen die voldoen aan de code mogen het label "FIN Code Goed Bestuur" voeren. De website van de FIN toont 73 instellingen die voldoen aan de code.

De Nederlandse Organisaties Vrijwilligerswerk (NOV) stimuleert organisaties die bij de koepelorganisatie voor vrijwilligerswerk zijn aangesloten omgangsregels af te spreken en een gedragscode op te stellen tegen pesten, seksuele intimidatie, agressie, discriminatie en andere vormen

⁸⁴ Bron: Jaarverslag CBF 2020.

⁸⁵ De tarieven voor 2022 staan op <https://www.cbf.nl/uploads/publications/tarievenblad.119aa9.pdf>.

⁸⁶ De kerken sloten in 2017 via het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO) een convenant met de Belastingdienst.

https://download.belastingdienst.nl/belastingdienst/docs/convenant_belastingdienst_cio_al12021z1ed.pdf.

⁸⁷ <https://fondsenin nederland.nl/fin-code-goed-bestuur>.

van grensoverschrijdend gedrag.⁸⁸

2.3. Doelen van toezicht

In het algemeen gesproken kan toezicht op ANBI's minstens drie verschillende doelen dienen: 1. Tegengaan van misbruik van de fiscale faciliteiten voor (de begunstigers van) ANBI's; 2. Borging van het publieksvertrouwen; 3. Professionalisering van ANBI's. Wetenschappelijke studies naar toezicht op ANBI's benadrukken de eerste twee doelstellingen (Cordery, Sim & Van Zijl, 2017). Herzieningen van het toezicht op ANBI's in de VS (Nezhina & Brudney, 2012), Nieuw-Zeeland (Cordery, 2013) en het Verenigd Koninkrijk (Morgan, 2010) hebben inzichten opgeleverd in de mate waarin toezicht deze doelen kan bereiken. Professionalisering als doel is niet grootschalig onderzocht.

2.3.1. Tegengaan van misbruik

De zorgen die tot uiting komen in de Kamervragen en debatten komen onder andere voort uit de wens om misbruik van fiscale voorzieningen tegen te gaan. De commissie acht preventie van misbruik van groot belang. Door de gebrekkige infrastructuur en informatiepositie van het ANBI-team en door de beperkte capaciteit voor actief toezicht lijkt de pakkans voor misbruik van de ANBI-status echter relatief laag te zijn. Voor één specifiek fiscaal voordeel van de ANBI-status, de giftenaftrek voor donateurs, concludeerde een evaluatie: er zijn 'sterke aanwijzingen dat een deel van de giftenaftrek niet correct opgevoerd en toegekend is'. Ook stelt het rapport 'dat de giftenaftrek voor burgers relatief fraudegevoelig kan zijn' (Brennenraets et al., 2016). Er zijn geen cijfers over de daadwerkelijke frequentie van fraude met de giftenaftrek. Ervaringen met een automatische doorgifte van gegevens over donateurs in Denemarken hebben aangetoond dat fraude zelden voorkwam (Gillitzer & Ebbesen Skov, 2018).

RAND Europe onderzocht in opdracht van het WODC buitenlandse financiering van islamitische instellingen (Hoorens et al., 2015) en buitenlandse financiering van religieuze instellingen (Hoorens et al., 2020). Uit de onderzoeken bleek dat het vrijwel onmogelijk is ongewenste beïnvloeding vast te stellen of zelfs maar na te gaan of instellingen buitenlandse financiering ontvangen aan de hand van bronnen die zonder bijzondere opsporingsbevoegdheden beschikbaar zijn.

2.3.2. Borging van publieksvertrouwen

Algemeen nut beogende instellingen kunnen niet functioneren zonder publieksvertrouwen. Donateurs geven geld aan ANBI's vanuit het vertrouwen dat de giften goed gebruikt worden (Bekkers, 2003). Consumenten die producten of diensten aanschaffen kunnen die onder gespecificeerde voorwaarden retourneren. Een dergelijke "niet goed geld terug"-garantie bestaat niet voor giften aan goededoelenorganisaties. Een organisatie die om giften vraagt doet in de regel geen beloften over tegenprestaties. Toch geven vrijwel alle huishoudens in Nederland wel eens aan goededoelenorganisaties (Bekkers & Van Teunenbroek, 2022).

Onderzoek naar geefgedrag en percepties van het werk van ANBI's in verschillende landen laat zien

⁸⁸ <https://www.vrijwilligerswerk.nl/in+veilige+handen+home+nieuw/default.aspx>.

dat donateurs die een groter vertrouwen hebben in de effectiviteit van giften en de kans op verspilling kleiner inschatten hogere bedragen geven (Chapman et al., 2021). In Nederland is gebleken dat donateurs die op de hoogte zijn van het bestaan van het keurmerksysteem voor goededoelenorganisaties meer kennisvragen over het toezicht op goededoelenorganisaties juist beantwoorden (Mol & Bekkers, 2009) en hogere bedragen geven aan goededoelenorganisaties (Bekkers, 2010) Dit komt ook naar voren uit onderzoek in Duitsland (Becker, 2018) en in andere landen (Wong & Ortmann, 2016).

Een reden tot zorg is dat het vertrouwen in goededoelenorganisaties lager is dan verwacht gezien het hoge niveau van vertrouwen in andere instituties in Nederland (Bekkers & Verkaik, 2018). De kennis van het publiek over het toezicht op goededoelenorganisaties blijkt laag te zijn (Mol & Bekkers, 2009). De bekendheid van het CBF-Keur is sinds 2010 bovendien afgenomen van 44% tot 33% in 2016, zo blijkt uit het tweejaarlijkse onderzoek Geven in Nederland (Bekkers & Van Teunenbroek, 2020, p. 85). Hetzelfde onderzoek laat zien dat het publieksvertrouwen in goededoelenorganisaties in Nederland van 2006 tot 2016 is gedaald (Bekkers & Van Teunenbroek, 2020, p. 85). Deze daling komt ook naar voren uit gegevens van de World Values Survey en de European Values Survey (Bekkers & Verkaik, 2018). De oorzaak van deze daling is niet met zekerheid vast te stellen. Het is wel duidelijk dat de daling plaatsvond nadat diverse fondsenwervende goededoelenorganisaties negatief in het nieuws kwamen met hoge beloningen voor directeuren en (interim)bestuurders. Het CBF-Keur bleek geen eisen of maxima te stellen aan de beloningen van de directie.

Met het oog op het dalende vertrouwen gaf de commissie-De Jong in 2014 het advies om het toezicht op ANBI's te versterken (Teeven, 2014). Het advies van de commissie om een nieuwe Autoriteit Filantropie op te zetten is echter niet uitgevoerd. In plaats daarvan heeft CBF de Erkenningregeling opgezet. De sector filantropie is tevreden met de Erkenningregeling. In het gesprek met de commissie noemden de vertegenwoordigers van de sector filantropie het borgen van het publieksvertrouwen niet als doel van toezicht. Wellicht houdt dit verband met het feit dat sinds 2016 het vertrouwen in goededoelenorganisaties weer is gestegen tot het niveau van 2006: in 2021 heeft 45% van de Nederlanders veel of erg veel vertrouwen in goededoelenorganisaties (Van Teunenbroek & Bekkers, 2022). Deze stijging in het vertrouwen in goededoelenorganisaties kan echter niet verklaard worden uit de toename van kennis over het toezicht op goededoelenorganisaties. In 2021 kende slechts 29% de Erkenning die voor het CBF-Keur in de plaats kwam.

Transparantie en toezicht op ANBI's zijn geen wondermiddelen die het publieksvertrouwen vergroten (Bekkers, 2003; 2010; Szper & Prakash, 2011; Keating & Thrandardottir, 2016; Becker, Boenigk & Willems, 2020). Donateurs stellen weliswaar prijs op informatie over de financiële positie en de effectiviteit van goededoelenorganisaties, maar waarderen die lang niet altijd met meer vertrouwen en hogere giften (Adena et al., 2019; Bodem-Schrötgens & Becker, 2021). Institutionele donateurs zoals vermogensfondsen lijken meer waarde te hechten aan transparantie (Rossi, Leardini, & Landi, 2020).

2.3.3. *Professionalisering van ANBI's*

De voorwaarden die de Belastingdienst stelt aan het verkrijgen van de ANBI-status en de kwaliteitseisen die in gedragscodes zijn opgenomen voor het werk van organisaties verhogen de professionaliteit van ANBI's. Het verscherpen van de voorwaarden aan de ANBI-status en hogere eisen aan transparantie en andere aspecten van het werk van ANBI's kunnen ervoor zorgen dat organisaties

hun administratie beter op orde brengen en de kwaliteit van hun werk verhogen (Morgan & Fletcher, 2013). Alleen het stellen van voorwaarden zorgt echter niet voor professionalisering. Daarvoor is ook kennisoverdracht noodzakelijk, bijvoorbeeld via opleidingen (Schuyt & Bekkers, 2012; Morgan & Fletcher, 2013). Certificering van personeel met regelmatige herkeuring is normaal in veel beroepsgroepen, bijvoorbeeld in de medische wereld (Brennan et al., 2004). Onderzoek naar de effectiviteit van ISO keurmerken laat zien dat keurmerken de kwaliteit van producten en dienstverlening kunnen bevorderen, maar dit lang niet altijd het geval is (Singels, Ruël, & Van de Water, 2001; Dick, Heras & Casadesús, 2008).

2.4 Instrumenten voor toezicht

We bespreken in deze paragraaf vier beleidsinstrumenten die maatschappelijk verkeer kunnen reguleren en passen die toe op het toezicht op ANBI's: 1. Voorwaarden stellen; 2. De pakkans na overtreding vergroten; 3. Sancties op overtreding verzwaren; 4. Publicatie van gegevens en keurmerken.

Centraal in deze inzichten staat het toegangsbewijs. Deelnemers moeten zich registreren bij een autoriteit die toegang verleent tot het maatschappelijk verkeer. De autoriteit registreert dat deelnemers aan de voorwaarden voor toegang voldoen en wanneer de registratie verloopt. De deelnemer ontvangt een bewijs van toegang.

Voor organisaties die het algemeen nut beogen is de ANBI-status het toegangsbewijs dat recht geeft op het gebruik van fiscale faciliteiten voor (begunstigers van) ANBI's. Organisaties moeten de ANBI-status aanvragen om van deze voorzieningen gebruik te maken. Het ANBI-team van de Belastingdienst beoordeelt de aanvraag. Wanneer het ANBI-team de aanvraag goedkeurt neemt zij de organisatie op in het register van ANBI's.

2.4.1. Voorwaarden stellen

Een eerste beleidsinstrument dat het toezicht kan versterken is het aantal voorwaarden waaraan organisaties moeten voldoen om de ANBI-status te verkrijgen. Hoe groter het aantal voorwaarden en hoe strenger die voorwaarden zijn, hoe moeilijker het voor organisaties is om gebruik te kunnen maken van fiscale voorzieningen waar de ANBI-status recht op geeft. Een specifieke voorwaarde kan zijn dat instellingen een vergoeding gaan betalen voor de registratie en de status als algemeen nut beogende instelling. Een andere voorwaarde kan zijn dat instellingen moeten verklaren dat hun activiteiten niet discrimineren naar godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, of geslacht.

2.4.2. De pakkans na overtreding vergroten

Een tweede beleidsinstrument dat het toezicht kan versterken is het vergroten van de pakkans bij controle op naleving van voorwaarden. Hoe frequenter en intensiever de controle, hoe groter de kans op ontdekking van organisaties die niet voldoen aan de voorwaarden. Wanneer ANBI's niet meer aan de voorwaarden voldoen kunnen zij de ANBI-status verliezen. Een regelmatige controle moet aantonen

dat ANBI's nog voldoen aan de voorwaarden, bijvoorbeeld bij een jaarlijkse aangifte door de ANBI.

2.4.3. Sancties op overtreding verzwaren

Een derde beleidsinstrument is de zwaarte van sancties voor overtreding van de voorwaarden. Het verlies van de ANBI-status is op zichzelf al kostbaar voor de instelling omdat daarmee fiscale voordelen vervallen. Daarnaast behoren terugvordering van onterecht genoten voordelen en boetes tot de mogelijkheden om de kosten te verhogen voor de instellingen die niet meer aan de voorwaarden voldoen.

2.4.4. Publicatie van gegevens en keurmerken

Een vierde beleidsinstrument dat het toezicht kan versterken is publicatie van gegevens die aantonen dat organisaties voldoen aan de voorwaarden voor de status van algemeen nut beogende instelling en aan welke gedragscodes zij zich gebonden hebben. Wanneer organisaties transparant moeten zijn over hun activiteiten dan is de kans kleiner dat organisaties die niet voldoen aan de voorwaarden de ANBI-status aanvragen (Svitkova, 2007; Gugerty, 2009). Instellingen die niet aan de eisen van een keurmerk kunnen voldoen zullen niet eens een aanvraag doen. Lidmaatschap in brancheverenigingen die vereisen dat de organisatie aan een gedragscode voldoet is onaantrekkelijk voor instellingen die niet aan de gedragscode voldoen. Zo geeft het bezit van een keurmerk of het lidmaatschap van een organisatie die een gedragscode als voorwaarde stelt een signaal van kwaliteit. Hoe meer moeite instellingen voor een keurmerk moeten doen, hoe groter de signaalwaarde ervan. De ANBI-status geeft niet zo'n signaal, omdat ANBI's de status relatief gemakkelijk kunnen verkrijgen. Hoewel ANBI's de ANBI-status van hun organisatie soms gebruiken als keurmerk, is het dat in feite niet omdat het geen onderscheidende waarde heeft. De ANBI-status geeft alleen aan dat een instelling aan minimale voorwaarden voldoet. De Erkenning van CBF is wel een keurmerk.

Transparantie versterkt bovendien de informatiepositie van burgers. Een keurmerk kan de consistentie van gepubliceerde gegevens met gestelde normen garanderen. Wanneer organisaties beloven zich vrijwillig te houden aan gedragscodes dan is de reputatieschade van overtredingen groter en de kans op overtredingen kleiner.

2.5. Principes voor toezicht op ANBI's

We bespreken vier principes die de commissie belangrijk acht in het ontwerpen en wijzigen van toezicht op ANBI's.

2.5.1. Erkenning en autonomie

Het particulier initiatief heeft een grote maatschappelijke betekenis (Bekkers, 2013). De maatschappelijke waarde van ANBI's is veel groter dan hun economische waarde. De overheid kan niet alleen voor al het algemeen nut zorgen. Zelfs in een perfect functionerende democratie is het voor de regering moeilijk om in de behoeften van electorale minderheden te voorzien. Daarom zijn fiscale voorzieningen voor giften aan ANBI's waardevol (Reich, 2018; Lechterman, 2021). Algemeen nut

beogende instellingen vullen niet automatisch gaten die de overheid laat vallen: vrijwillige bijdragen en overheidsingrijpen zijn geen communicerende vaten (De Wit & Bekkers, 2017). De fiscale voordelen voor algemeen nut beogende instellingen zijn een erkenning van de autonome waarde van het particulier initiatief. Dit principe is benoemd in de laatste evaluatie van de giftenaftrek (Brennenraedts et al., 2016, p. 68).

2.5.2. Vrijheden en grondrechten

Voorwaarden voor de ANBI-status mogen niet ten koste gaan van grondrechten. Dit houdt om te beginnen in dat maatschappelijk organisaties en instellingen een mate van vrijheid toekomt die in een pluriforme samenleving belangrijk is. Onderzoeksbureau Zest (2020) legde in februari 2020 de volgende stelling voor aan een breed samengestelde groep van ongeveer 1500 respondenten: "Goede doelen werken ook aan omstreden doelen, dagen de overheid uit en zijn soms tegendraads. Er moet ruimte zijn voor dit soort actief burgerschap in een democratische rechtsstaat". 10% was het zeer eens met deze stelling, en nog eens 39% was het ermee eens. 41% nam een neutrale middenpositie in. Slechts 8% was het met de stelling oneens en 2% was het er zeer mee oneens.

De vrijheid van het particulier initiatief is onder meer verankerd in het recht op vrijheid van vereniging en vergadering en van godsdienst. Ook de vrijheid van onderwijs is hierbij van belang. Te veel of te strenge eisen aan ANBI's kunnen met deze vrijheden op gespannen voet staan.

Daarbij komt dat wat als algemeen nut geldt geen natuurconstante is. Maatschappelijke organisaties die zich inzetten voor bepaalde groepen of belangen komen daarbij soms in conflict met overheden en bedrijven. Maatschappelijke organisaties komen op voor belangen die niet altijd overeenkomen met overheidsbeleid of met wat – op dat moment – maatschappelijk geaccepteerd is. Zij kunnen zelfs strijdig zijn met overheidsbeleid. Huidige standpunten over slavernij, armoede, algemeen stemrecht, vrouwenrechten, dierenrechten, seksuele diversiteit, en het begin en einde van het leven zijn liberaler dan voorheen. De voorlopers van de bewegingen die deze rechten en thema's bepleitten waren activisten die meningen verkondigden die destijds maatschappelijk ongewenst waren.

Wanneer fiscale voordelen beperkt worden tot organisaties die bestaande maatschappelijke verhoudingen bestendigen of belangen van regerende partijen bevorderen, dan vergaat de democratische kracht van het particulier initiatief. Omgekeerd sluit dit niet uit dat een open definitie van algemeen nut tot gevolg heeft dat initiatieven worden ondersteund die op gespannen voet staan met rechten en maatschappelijke opvattingen, bijvoorbeeld omdat ze bepaalde verworvenheden in twijfel trekken. Omdat maatschappelijke waarden en de invulling van grondrechten door de tijd veranderen, is niet te verhinderen dat de doelstellingen en praktijken van instellingen de tand des tijds soms niet doorstaan.

2.5.3. Proportionaliteit van toezicht

De kosten van toezicht moeten in redelijke verhouding staan tot de opbrengsten ervan (Cordery, 2013; Cordery & Deguchi, 2018). Dit geldt ook voor veranderingen in het toezicht. Op dit moment is het toezicht op ANBI's in Nederland vrij licht en daarmee goedkoop en efficiënt. Zoals in onderdeel 3.2 is geconstateerd valt er aan de effectiviteit van het toezicht het nodige te verbeteren. Dat vereist

investeringen in de infrastructuur, informatiepositie en capaciteit en mogelijk versterking van de bevoegdheden van de toezichthouder (het ANBI-team). Die investeringen en versterking moeten een merkbaar voordeel opleveren dat in verhouding staat tot de kosten van die investeringen en verzwaring van de administratieve lasten van de ANBI's. Daarbij gaat het niet alleen om baten en lasten van de overheid en de ANBI's, maar ook om de maatschappelijke waarde van preventie van misbruik, de borging van het publieksvertrouwen en de professionaliteit van ANBI's.

Organisaties die met vrijwilligers werken rapporteren dat de regeldruk de laatste jaren is toegenomen en dat die hun werk bemoeilijkt. Zij boden daarom onlangs een petitie aan tegen de regeldruk voor vrijwilligers.⁸⁹ Fondsenwervende organisaties en vermogensfondsen krijgen te maken met hogere eisen aan financiële transparantie door het wetsvoorstel Transparantie Maatschappelijke Organisaties⁹⁰ en de invoering van het UBO register. Deze eisen hebben geen directe relatie met de kwaliteit van het werk van ANBI's. Zij zijn alleen bedoeld om fraude, witwassen en financiering van terrorisme tegen te gaan. Instellingen die weinig capaciteit hebben om aan de eisen te voldoen, bijvoorbeeld omdat zij geen fondsen werven, beheren of uitgeven maar alleen met vrijwilligers werken, kunnen onevenredig veel werk krijgen door aanvullende voorwaarden voor de ANBI-status. Grote fondsenwervende instellingen en vermogensfondsen met meer betaalde medewerkers kunnen gemakkelijker voldoen dan kleine fondsenwervende instellingen en vermogensfondsen die alleen onbetaalde bestuursleden hebben.

2.5.4. Onbedoelde neveneffecten van wijzigingen in het toezicht

Intensivering van het toezicht op ANBI's kan het publieksvertrouwen in de Belastingdienst en ANBI's zelfs ondermijnen. De reputatie van ANBI's verslechtert wanneer zij bij intensivering van toezicht de ANBI-status verliezen. Dit gevaar treft niet alleen de betrokken organisaties. Het imago van de gehele goededoelensector kan verslechteren als specifieke goededoelenorganisaties niet aan specifieke voorwaarden blijken te voldoen (Muller, 2008).

Ook de reputatie van de Belastingdienst kan verder verslechteren wanneer bij intensivering van toezicht blijkt dat aan ANBI's fiscale voordelen zijn toegekend waarop zij geen recht hadden. Intensivering van controle op misbruik van de giftenaftrek kan ook negatieve consequenties hebben wanneer de aftrek inderdaad fraudegevoelig blijkt te zijn. De imagoschade treft vooral degenen die geprofiteerd hebben van de giftenaftrek. Een groot deel van het fiscale voordeel van de giftenaftrek slaat neer bij vermogende Nederlanders (Brennenraedts et al., 2016). Bovendien kan de reputatie van de filantropische sector schade ondervinden.

Verscherping van voorwaarden en intensivering van de controle op naleving van voorwaarden voor de ANBI-status mag in geen geval leiden tot discriminatie door de Belastingdienst. Volgens onderzoek door PWC naar aanleiding van de toeslagenaffaire heeft de Belastingdienst particulieren van niet-Nederlandse herkomst die giftenaftrek hebben opgegeven extra gecontroleerd, in het bijzonder wanneer zij de aftrek gebruikten voor giften aan religieuze instellingen (PWC, 2022, p.25).

Risicoprofielen moeten relevante kenmerken bevatten, die op basis van aselecte steekproeven geselecteerd worden en niet op basis van meldingen en eerdere verdenkingen. Voor zover hierbij gebruik

⁸⁹ <https://www.vrijwilligerswerk.nl/in+veilige+handen+home+nieuw/default.aspx>.

⁹⁰ Kamerstukken II 2020/21, 35646, nr. 4; Raad van State, W16.19.0408/II. <https://www.raadvanstate.nl/@119208/w16-19-0408-ii/>.

wordt gemaakt van (zelflerende) algoritmes, moet dat gebruik in lijn zijn met non-discriminatie en overige grondrechten.

Organisaties die de ANBI-status verliezen hebben nog een informatieplicht. Het ANBI-team stelt echter dat het door het ontnemen van de ANBI-status het zicht op de activiteiten van deze organisaties verliest. Verscherping van de voorwaarden voor de ANBI-status kan ertoe leiden dat organisaties die de ANBI-status verliezen uit beeld verdwijnen.

3. Voor- en nadelen van mogelijke aanpassingen van de ANBI-regelgeving

In dit hoofdstuk bespreken we drie mogelijke interventies die het algemeen nut karakter van ANBI's beter tot uitdrukking zouden kunnen laten komen. De eerste is een toets op grondrechten. De commissie acht deze interventie onwenselijk, onnodig en onwerkbaar. De tweede interventie is het vergroten van de dekkingsgraad van zelfregulering. De commissie acht deze interventie goedkoop en efficiënt, maar niet voldoende. De derde interventie is het versterken van het toezicht dat de Belastingdienst houdt. De commissie acht deze interventie noodzakelijk voor meer inzicht in instellingen die niet onder een keurmerk of gedragscode vallen.

3.1. Een toets op grondrechten

De voorbeelden en politieke discussie die mede de aanleiding vormden voor dit onderzoek, doen de vraag rijzen of er een rol moet zijn voor grondrechten bij het toekennen van de ANBI-status en de controle van deze instellingen.⁹¹

In deze paragraaf werken we de mogelijke rol van grondrechten in de ANBI-regelgeving uit. De conclusie is daarbij dat het stellen van voorwaarden die expliciet zien op grondrechten, evenals een grondrechtentoets bij de controle van ANBI-instellingen geen wenselijke dan wel werkbare aanpassing zouden vormen. Dit neemt niet weg dat grondrechtelijke uitgangspunten meer indirect een rol kunnen spelen bij de door de commissie wel wenselijk geachte aanpassingen.

3.1.1. ANBI's en grondrechten

Zoals eerder opgemerkt spelen bij de ANBI-regelgeving verschillende grondrechten een rol. Zo zijn daar de rechten die voor particuliere, religieuze, culturele en andere instellingen van belang zijn. Denk aan de verenigingsvrijheid, de godsdienstvrijheid en de vrijheid van meningsuiting. Ook de vrijheid van onderwijs is van groot belang, zeker waar het gaat om bijzondere onderwijsinstellingen. Deze rechten zijn alle vastgelegd in zowel de Grondwet als het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). Dat laatste verdrag speelt in Nederland een belangrijke rol nu het zogenaamde toetsingsverbod in de weg staat aan het toetsen van formele wetgeving door de rechter aan de Grondwet. Toetsing aan het EVRM is wel toegestaan, en ook kunnen individuen of organisaties in laatste instantie een klacht voorleggen aan het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM).

Terughoudendheid bij het geven van inhoudelijke invulling aan de notie 'algemeen nut', dat wil zeggen naast de uit de rechtspraak volgende eis dat het moet gaan om *algemene* en niet *particuliere* belangen, en de limitatieve opsomming met verschijningsvormen, kan mede worden verklaard door het belang dat wordt toegekend aan bovengenoemde rechten. Daarbij geldt dat de overheid, en daarmee ook de Belastingdienst, gehouden is grondrechten te respecteren en bovendien geen

⁹¹ In de opdracht luidt deelvraag d: "Kan het in relatie tot de grondrechten juridisch houdbaar zijn om voor ANBI's aanvullende voorwaarden (ten opzichte van de huidige AWR-regelgeving) op te nemen? Te denken valt aan de voorwaarde dat het antidiscriminatiebeginsel voorrang krijgt op de vrijheid van vereniging en de vrijheid van godsdienst?"

onderscheid te maken dat discriminatoir kan worden geacht.⁹² De afgelopen jaren is duidelijk geworden dat deze waarborg, bijvoorbeeld in de sfeer van de sociale zekerheid en bij het opstellen van risicoprofielen, niet altijd wordt gerespecteerd.

Grondrechten kunnen echter ook een rol spelen in het doen en laten van ANBI's, zo laat de inventarisatie in bijlage 1 zien. Het beeld ontstaat dat sommige ANBI's onderscheid maken dat als discriminatoir kan worden aangemerkt, of doelen nastreven die discriminatie, strijd met vrouwen- of kinderrechten of beperking van de rechten van LGBTQI+ personen in de hand werken. Op het eerste gezicht lijkt een logische oplossing hiervoor het expliciet stellen van grondrechtelijke eisen. Dit zou ten eerste kunnen als voorwaarde voor het verkrijgen van de ANBI-status. Een tweede mogelijkheid is een grondrechtelijke toets in te voeren in de toezichtfase. Om meerdere redenen zijn beide opties echter niet aan te raden.

3.1.2. Wat grondrechten verlangen, is niet eenduidig

Ten eerste is hierbij van belang dat grondrechten doorgaans niet absoluut zijn en in verschillende contexten verschillende dingen verlangen. Dit betekent dat het vaak niet eenduidig is of een grondrecht wel of niet is geschonden. Het verbod van discriminatie houdt bijvoorbeeld niet in dat geen enkel onderscheid mag worden gemaakt. Wel moet een onderscheid, als sprake is van op relevante punten gelijke gevallen, bijvoorbeeld proportioneel zijn in het licht van de ermee te dienen doelen.

Ook bestaat er geen hiërarchie tussen grondrechten, in die zin dat het ene grondrecht per definitie boven het andere gaat. Dit kan worden geïllustreerd aan de hand van conflicten tussen het recht op godsdienst en de vrijheid van meningsuiting. De Nederlandse (grond)wetgeving en rechtspraak laat veel ruimte voor instellingen om de eigen identiteit te bewaren en eisen te stellen aan toelating of personeel, hoewel discriminatie verboden is.

Beantwoording van de vraag wat volgens grondrechten 'juist' is, verlangt dus een veelal lastige afweging van de verschillende aan de orde zijnde belangen. Op het moment dat een grondrechtelijke toets plaatsvindt als onderdeel van de beoordeling van de ANBI-aanvraag, is deze afweging doorgaans nog niet te maken. Van belang is immers de concrete praktijk. Ook grondrechten gebruiken om nader inkleuring te geven aan het begrip 'algemeen nut' heeft op dat moment weinig zin; al kan evidente strijdigheid wel impliciet een rol spelen.

Instellingen die een ANBI-status willen verkrijgen laten verklaren dat zij de grondrechten respecteren, leidt misschien tot bewustzijn maar kan ook een wassen neus blijken; organisaties die hierdoor worden ontmoedigd blijven vervolgens bovendien van de radar van de overheid. Het als vorm van toezicht en controle regelmatig toetsen of aan grondrechten wordt voldaan, is gezien de lastige afweging die dat vergt evenmin een geschikte oplossing. Waarbij bovendien niet moet worden vergeten dat het hier gaat om een vorm van horizontale toepassing van grondrechten, en de taak van de Belastingdienst noodzakelijkerwijs een beperkte is.

⁹² Van discriminatie is pas sprake op het moment dat gelijke gevallen ongelijk worden behandeld en die behandeling bovendien niet objectief gerechtvaardigd is.

3.1.3. Horizontale werking van grondrechten en de taak van de Belastingdienst

Grondrechten zijn er in beginsel om de burger te beschermen tegen de overheid. De overheid moet vrijheden zoveel mogelijk respecteren en heeft positieve verplichtingen om de burger te beschermen. We spreken dan wel van verticale werking. Daarnaast bestaat er horizontale werking van grondrechten op het moment dat deze gerespecteerd of actief beschermd moeten worden door particulieren (Nieuwenhuis e.a., 2021, 159). En hoewel ook (lagere) overheden de ANBI-status hebben, zijn verreweg de meeste organisaties en instellingen die ANBI zijn of willen worden, particulier en hebben zij geen publieke taakuitoefening.

Dat laatste is ook mede de reden dat grondrechten slechts beperkt doorwerken in private verhoudingen, en dus beperkt tegen particulieren kunnen worden ingeroepen. Dit gebeurt bijvoorbeeld als een individu erover klaagt niet te worden toegelaten tot een onderwijsinstelling of vereniging, of naar de rechter stapt omdat zijn werkgever geen rekening houdt met zijn geloof. Soms wordt dan rechtstreeks getoetst aan een grondrechtennorm; vaker worden die normen gebruikt om (mede) invulling te geven aan een privaatrechtelijke norm zoals de goede zeden en openbare orde, redelijkheid en billijkheid of ontslag om dringende reden.⁹³ Zeker als de school, verhuurder of vereniging tegen wie iemand zich op zijn of haar grondrechten beroept ook een grondrechtelijk belang kan invoeren, moet bij de beoordeling wederom een vaak lastige afweging worden gemaakt in het licht van het concrete geval (Nieuwenhuis e.a., 2021, 160-161).

Dat ook private (rechts)personen onder omstandigheden (indirect) aan grondrechten gehouden kunnen zijn, is nog iets heel anders dan de Belastingdienst (het ANBI-team) daarbij een centrale rol toe te kennen. Uit het gesprek van de commissie met het ANBI-team komt naar voren dat dit team zich niet in staat acht inhoudelijk vast te stellen of grondrechten al dan niet in de weg staan aan het toekennen van de ANBI-status of na te gaan of ANBI's in de praktijk grondrechten schenden. Dat is alleszins begrijpelijk en ook geen taak die past bij het werk van de Belastingdienst. In een gerechtelijke procedure (of bijvoorbeeld een zaak bij het College voor de Rechten van de Mens) kan daarentegen op basis van een concrete, individuele klacht door een rechter of semi-rechterlijk orgaan een afweging worden gemaakt waarbij grondrechten (indirect) een rol spelen.

3.1.4. Verplichting van de overheid om grondrechtenschendingen door derden te verhinderen

Maar het is toch de taak van de overheid om individuen te beschermen tegen aantasting van hun grondrechten? Dat klopt, en hoewel de overheid niet wordt geacht elke private grondrechtenschending te voorkomen, vormt dit regelmatig aanleiding om wetgeving aan te nemen die daaraan bijdraagt. Een bekend voorbeeld is de Algemene Wet Gelijke Behandeling, die een uitwerking vormt van art. 1 Grondwet (het gelijkheidsbeginsel). De AWGB verbiedt (directe en indirecte) discriminatie op bepaalde gronden en in arbeidsverhoudingen, de vrije beroepsuitoefening en het aanbieden van goederen en diensten (zoals onderwijs). De rechtsverhoudingen binnen kerkgenootschappen vallen buiten het bereik van de wet.⁹⁴ Een ander voorbeeld is de Uitvoeringswet Algemene Verordening

⁹³ Respectievelijk artt. 3:40 BW; 6:2 BW; 7:677 BW.

⁹⁴ Art. 3 AWGB.

Gegevensbescherming, die de privacy van burgers beschermt tegenover de overheid en particulieren.

Idealiter draagt de overheid bij aan het voorkomen van grondrechtenschendingen door ANBI's. Meer algemeen is er iets voor te zeggen om (begunstigers van) organisaties en instellingen die (zeggen) het algemeen nut (te) dienen, maar desalniettemin de grondrechten schenden, uit te sluiten van fiscale faciliteiten. Het 'optuigen' van de aanvraag van de ANBI-status dan wel de controle van ANBI's specifiek met een blik op grondrechten lijkt daarvoor echter niet de meest geëigende weg. Om te beginnen zijn er andere (strafrechtelijke en privaatrechtelijke) normen, waaronder de AWGB – die direct op grondrechten zijn gebaseerd of in lijn daarmee worden uitgelegd – op basis waarvan ANBI's kunnen worden aangesproken in concrete gevallen. Als er (begunstigers van) bepaalde organisaties of instellingen zijn aan wie of waaraan de overheid met goede reden geen fiscale voordelen wil toekennen, dan zet een gerichte actie meer zoden aan de dijk dan een grondrechtentoets voor alle ANBI's. Dat laatste kan ervoor zorgen dat bepaalde organisaties onder de radar blijven, waardoor weliswaar onterechte bevoordeling van die organisaties en hun begunstigers achterwege blijft, maar praktijken die strijdig zijn met grondrechten blijven bestaan.

Al met al lijkt de afweging hier een duidelijke. Als waarde wordt gehecht aan een pluriforme samenleving en vaststaat dat particulier initiatief een grote maatschappelijke betekenis heeft (Bekkers, 2013), ligt nader, inhoudelijk inperken van wat we tot 'algemeen nut' rekenen niet voor de hand. Ook inkleuring door of het stellen van aparte eisen op basis van grondrechten lijkt niet de juiste weg om het gedrag van ANBI's – of organisaties die dat willen worden – te normeren. De kosten en moeite die gemoeid zijn met een goede grondrechtentoets wegen niet op tegen het effect daarvan. Grondrechten voorzien veelal niet in eenduidige antwoorden, en de Belastingdienst is niet geëigend de vaak lastige en ook gevoelige afwegingen te maken als het gaat om bijvoorbeeld vragen van discriminatie en de vrijheid van verenigingen, scholengemeenschappen of kerken. Andere (straf- en civielrechtelijke) middelen dan wel maatregelen gericht op een bepaalde organisatie lijken een betere manier te vormen om onwenselijk gedrag te voorkomen of bestrijden en dit niet met fiscale voordelen te ondersteunen.

Dit alles neemt niet weg dat de aanpassingen in de ANBI-regelgeving en controle die de commissie wel wenselijk acht, indirect kunnen bijdragen aan grondrechtenbescherming. Dit geldt bijvoorbeeld voor meer zelfregulering, intensiever toezicht en het op grotere schaal verzamelen en publiceren van gegevens. Op het moment dat een ANBI haar doen en laten nader moet rechtvaardigen, wordt het lastiger om praktijken die niet door de beugel kunnen, voort te zetten.

3.2. Zelfregulering versterken

Het vergroten van de dekkinggraad van zelfregulering is een tweede interventie die het algemeen nut beogende karakter van de instellingen met de ANBI-status kan bewerkstelligen.

Een voordeel van zelfregulering via gedragscodes en keurmerken is dat zij de hoeveelheid werk voor de Belastingdienst verminderen. Het CBF en de FIN houden toezicht op fondsenwervende instellingen en vermogensfondsen. Via de Erkenning staan circa 650 fondsenwervende organisaties onder toezicht van CBF. De ongeveer 350 vermogensfondsen die zich aan hebben gesloten bij de brancheorganisatie *Fondsen in Nederland* (FIN) moeten voldoen aan de gedragscode Goed Bestuur. Als we alle instellingen die een Erkenning hebben of aangesloten zijn bij een branchevereniging met gedragscodes

bij elkaar nemen dan zien we dat slechts een klein deel van alle 45.000 ANBI's onder toezicht staat via zelfregulering door brancheorganisaties binnen de filantropische sector.

Het gesprek met vertegenwoordigers van de sector filantropie heeft duidelijk gemaakt dat een volledige dekking van de filantropische sector via zelfregulering niet haalbaar is. De vertegenwoordigers van de sector filantropie zien graag dat de aantallen toenemen van fondsenwervende instellingen die over een Erkenning beschikken en vermogensfondsen die aan de gedragscode Goed Bestuur voldoen toeneemt. De commissie acht de kans dat alle fondsenwervende instellingen en vermogensfondsen zich aansluiten bij deze initiatieven echter klein, omdat er kosten aan verbonden zijn die de instellingen niet bereid zijn te maken.

Het ANBI-team heeft niet de beschikking over een classificatie van instellingen in het ANBI-register naar aard van de instellingen, hun werkgebied, het aantal donateurs of vrijwilligers, en de herkomst van inkomsten. Zo is niet duidelijk of een ANBI actief fondsen werft of structureel inkomsten ontvangt van particulieren, bedrijven of andere fondsen, en of de instelling vooral met vrijwilligers werkt of met betaalde krachten. Ook is niet duidelijk op welke werkgebieden de instelling actief is. Tenslotte is in het ANBI-register niet opgenomen of de instelling de Erkenning bezit en bij welke koepelorganisaties de instelling is aangesloten. Een classificatie van instellingen kan inzicht bieden in welke gedragscodes relevant zijn voor de organisatie, en of de instelling aan die gedragscodes voldoet. Zo kunnen subsidieverstrekkers, particuliere donateurs, bestuurders en vrijwilligers meer geïnformeerde keuzes maken.

Een deel van de donateurs wil graag bewijs zien voor de bijdrage van het werk van goededoelenorganisaties. Maatschappelijke organisaties kunnen op verschillende manieren proberen aan te tonen wat de impact is van hun werk (Maas & Liket, 2011; Liket & Maas, 2015; Cordery & Sinclair, 2013). Zelfregulering via keurmerken kan goededoelenorganisaties aanzetten meer inzicht te bieden in de maatschappelijke impact van hun werk. Zo ontstaat een maatschappelijke druk om het algemeen nut beogende karakter van de instelling beter tot uitdrukking te laten komen.

Op basis van ervaringen in het buitenland beveelt de commissie niet aan om de Belastingdienst de taak te geven inzicht te bieden in de maatschappelijke meerwaarde van ANBI's, maar dit aan zelfreguleringsinitiatieven over te laten. De commissie is niet overtuigd van de doelmatigheid van de verzwaren van de rapportageverplichtingen voor goededoelenorganisaties in het Verenigd Koninkrijk, Nieuw-Zeeland en de VS. Zij hebben met name voor kleinere organisaties tot disproportioneel veel werk geleid. In het Verenigd Koninkrijk bestaat een zelfstandige autoriteit filantropie die toegang tot de markt voor goededoelenorganisaties reguleert, de zogenaamde *Charity Commission*. In 2006 is na jarenlange discussies de wet voor goededoelenorganisaties aangepast, met daarin hogere eisen voor de status als 'charity' (Morgan, 2012). Deze wet heeft onder meer door de eis tot veel werk opgeleverd, niet alleen voor de toezichthouder zelf, maar ook voor goededoelenorganisaties en voor juristen, terwijl niet duidelijk is dat het werk van goededoelenorganisaties er ook beter van is geworden (Morgan, 2012; Morgan & Fletcher, 2013).

Onderzoek naar de installatie van een gelijkaardige Charity Commission in Nieuw-Zeeland (Cordery, 2013) concludeert dat de registratie tot rapportagefouten heeft geleid, met name onder kleine en middelgrote organisaties. Om te voorkomen dat zij onjuist rapporteren kan de toezichthouder het beste alleen minimumeisen stellen. Onderzoek naar de effecten van aanscherpingen van

rapportageverplichtingen voor non-profit organisaties in de VS door de Wet-Sarbanes-Oxley uit 2002 laat zien dat organisaties meer kosten hebben moeten maken, waardoor er minder overblijft om te besteden aan de doelstelling (Nezhina & Brudney, 2012).

3.3. Mogelijkheden tot verbetering van het toezicht op ANBI's

We bespreken zes mogelijkheden tot verbetering van het toezicht op ANBI's. De eerste vier betreffen het toezicht dat het ANBI-team houdt: 1. Het digitaliseren van de werkprocessen van het ANBI-team; 2. Het systematisch verzamelen, analyseren en publiceren van gegevens over ANBI's; 3. Het intensiveren van toezicht; en 4. aanscherping van het algemeen nut-vereiste. De twee andere mogelijkheden betreffen het toezicht dat CBF houdt: 5. Gestructureerde publicatie van kerngegevens; 6. Verhoging van de dekkingsgraad van zelfregulering.

3.3.1. Digitalisering van de werkprocessen van het ANBI-team

Het berichtenverkeer tussen ANBI's en het ANBI-team verloopt nog geheel op papier. Het moet anno 2022 toch mogelijk zijn om deze aanvraagprocedure langs elektronische weg te laten plaatsvinden. De juridische basis daarvoor staat al weer geruime tijd in de Awb.⁹⁵ Dat geldt overigens niet alleen voor de aanvraagprocedure, maar ook voor het overige berichtenverkeer tussen (kandidaat-)ANBI's en het ANBI Expertisecentrum. De digitalisering van het berichtenverkeer tussen (kandidaat-)ANBI's en het ANBI-team is een belangrijke voorwaarde voor effectiever en efficiënter toezicht door het ANBI-team.

De aanleg en het gebruik van nieuwe infrastructuur voor het verzamelen en analyseren van gegevens kunnen veiligheidsrisico's opleveren. Als het gaat om ANBI's dan zijn deze risico's beperkt voor zover de gegevens zich al in het publieke domein bevinden als gevolg van de aan ANBI's opgelegde verplichting om hun jaarverslagen op internet te publiceren. Daarnaast heeft het ANBI-team voor de selectie van de te controleren ANBI's ook andere gegevens nodig. Met name gaat het daarbij om informatie over de feitelijke werkzaamheden van de ANBI. Het berichtenverkeer tussen de ANBI en het ANBI-team daarover moet ook langs elektronische weg kunnen plaatsvinden. Omdat die informatie zich gewoonlijk niet in het publieke domein bevindt, dient de vertrouwelijkheid van het berichtenverkeer te worden geborgd.

Nadelen: Het digitaliseren van de werkprocessen kost tijd.

Voordelen: Een (verdere) digitalisering van de werkprocessen van het ANBI-team leidt tot een effectiever en efficiënter toezicht door het ANBI-team op de ANBI's.

3.3.2. Dataverzameling, opslag en analyse

Op dit moment verzamelt het ANBI-team niet systematisch gegevens van ANBI's. De Belastingdienst heeft in overleg met de filantropische sector standaardformulieren ontwikkeld die ANBI's kunnen gebruiken om aan de publicatieplicht te voldoen. Het ANBI-team stelt voor een portaal in te richten

⁹⁵ Afdeling 2:3 van de Awb.

waarop ANBI's op een eenduidige wijze data moeten plaatsen die het ANBI-team vervolgens kan gebruiken voor analyse en selectie van ANBI's voor onderzoek. Dit voorstel sluit aan bij een verbetervoorstel van een commissie van deskundigen onder voorzitterschap van Alexander Rinnooy Kan (2020, p.11-12).

Een proces waarin het ANBI-team voortdurend gegevens verzamelt, opslaat en analyseert staat of valt met een volledige en betrouwbare informatieverstrekking door de ANBI's. Als middel om een volledige en betrouwen informatieverstrekking door de ANBI's aan het ANBI-team te realiseren kan gedacht worden aan het opleggen van een verplichting aan de ANBI's om jaarlijks informatie aan het ANBI-team te verstrekken. Aan de hand van deze gegevens kan het ANBI-team bepalen of de ANBI nog steeds uitsluitend of nagenoeg uitsluitend een algemeen nut beogend karakter heeft, voldoet aan de in de Uitvoeringsregeling gestelde voorwaarden en gevestigd is in het Koninkrijk, een andere lidstaat van de EU of een bij ministeriële regeling aangewezen staat. De verplichting tot deze informatieverstrekking zou kunnen worden vormgegeven naar het voorbeeld van de verplichting van belasting- en inhoudingsplichtigen om regelmatig aangifte te doen van voor de belastingheffing relevante gegevens.

Al dan niet in aanvulling op deze regelmatige informatieverstrekking door ANBI's aan het ANBI-team zou aan ANBI's de verplichting kunnen worden opgelegd om op verzoek aan het ANBI-team gegevens en inlichtingen te verstrekken die het ANBI-team kan gebruiken in het kader van het toezicht op de ANBI's. De verplichting tot informatieverstrekking op verzoek zou kunnen worden vormgegeven naar het voorbeeld van de verplichting van belasting- en inhoudingsplichtigen om op verzoek voor de belastingheffing relevante gegevens te verstrekken.

Aan de invoering van de hiervoor genoemde informatieverplichtingen dient een kosten/baten-analyse ten grondslag te liggen. Het gaat daarbij niet alleen om kosten en baten die in euro's kunnen worden uitgedrukt, maar ook om de afweging of het voordeel van een beter toezicht op ANBI's opweegt tegen de extra administratieve lasten voor de ANBI's. De commissie benadrukt dat de informatieplicht weinig zal bijdragen aan inzicht in de spanning tussen grondrechten en algemeen nut die Kamerleden onder de aandacht hebben gebracht (zie bijlage 1).

Nadelen: De nakoming van de hiervoor genoemde informatieverplichtingen zal de administratieve lasten voor ANBI's verhogen.

Voordelen: Een proces waarin het ANBI-team voortdurend gegevens verzamelt, opslaat en analyseert en daartoe gebruik kan maken van betrouwbare en volledige gegevens maakt het mogelijk om de huidige, op gebrekkige en ongestructureerde informatie gebaseerde keuze van te onderzoeken ANBI's te vervangen door een op zo volledig mogelijke en gestructureerde selectie van te onderzoeken ANBI's. Daardoor worden de onderzoeken doelmatiger en doeltreffender. De invoering van nieuwe informatieverplichtingen biedt nieuwe mogelijkheden om "money driven" oneigenlijk gebruik of misbruik van de ANBI-regeling aan te pakken.

3.3.3. Toezicht intensiveren

Het ANBI-team besteedt een groot deel van de op dit moment beschikbare capaciteit aan advies en

beoordeling van aanvragen voor de ANBI-status. Het team komt nauwelijks toe aan toezicht op instellingen wanneer zij eenmaal de ANBI-status hebben. Dit is problematisch omdat risico's voor oneigenlijk gebruik en misbruik moeilijk te bepalen zijn voordat de ANBI daadwerkelijk activiteiten heeft ontplooid. Incidenteel stuit het ANBI-team naar aanleiding van signalen op constructies die op oneigenlijk gebruik of misbruik kunnen wijzen, waaronder het niet navolgen van liquidatiebepalingen. Het ANBI-team acht de kans groot dat dergelijke constructies vaker voorkomen, maar kan dit niet nagaan.

Met meer capaciteit kan het ANBI-team de geregistreerde instellingen intensiever controleren. Dit voorstel sluit aan bij een verbetervoorstel van een commissie van deskundigen onder voorzitterschap van Alexander Rinnooy Kan (2020, p.12).

Bij die controles moet niet slechts moet worden gelet op de statutaire doelstelling van de ANBI, maar ook en vooral op wat zij in werkelijkheid nastreeft. Dat blijkt uit het feitelijk handelen van de ANBI. Aan de selectie van de te controleren ANBI's dient een deugdelijke risicoanalyse ten grondslag te liggen. Deze risicoanalyse kan deels op basis van automatische screening van beschikbare gegevens plaatsvinden. Daarnaast is, naast de door de ANBI gepubliceerde informatie, een zo volledig mogelijke informatie over met name de daadwerkelijke activiteiten van de ANBI nodig.

Bij het intensiveren van toezicht kan de Belastingdienst algoritmes en kunstmatige intelligentie inzetten. De commissie wijst op het belang van ethisch verantwoorde inzet van algoritmes en kunstmatige intelligentie. Het is onwenselijk dat screening en risicoprofielen van ANBI's discriminerend werken.

De commissie beveelt aan dat de controles van het ANBI-team geen toets op grondrechten omvatten.

De commissie geeft ter overweging en na nader onderzoek de mogelijkheid om wederrechtelijk aan ANBI's onttrokken vermogen terug te vorderen, bijvoorbeeld bij het niet navolgen van liquidatiebepalingen.

Nadelen: Geen.

Voordelen: Intensiever toezicht verhoogt de pakkans van instellingen die onterecht profiteren van de ANBI-status. Het budgettaire beslag van de giftenaftrek en de doelmatigheid van de ANBI-status neemt af omdat instellingen die niet aan de voorwaarden voldoen de ANBI-status verliezen.

3.3.4. *Aanscherping van het algemeen-nut vereiste door een bestedingscriterium*

Instellingen moeten niet alleen het algemeen nut *beogen*, uit hun werkzaamheden moet ook blijken dat zij hun doelstelling, en daarmee het algemeen nut, in werkelijkheid nastreven. Dat wil zeggen dat de werkzaamheden van de ANBI *feitelijk moeten bijdragen* aan het algemeen nut. Op dit moment zijn ANBI's echter niet verplicht om jaarlijks een bepaald minimum aan activiteiten te verrichten of een minimum bedrag aan algemeen nut te besteden. Het risico bestaat dat ANBI's in de praktijk geen activiteiten ontplooiën die bijdragen aan de doelstellingen van de instelling. In de VS is daarom voor vermogensfondsen de verplichting ingesteld om jaarlijks minimaal 5% van het vermogen te besteden (Deep & Frumkin, 2006). In Nederland is een voorwaarde voor de ANBI-status dat een ANBI niet meer vermogen mag aanhouden dan zij in redelijkheid nodig heeft om haar (te verwachten)

werkzaamheden voort te zetten en zo haar doelstelling te behalen.⁹⁶ Dit is de zogenaamde ‘anti-oppoteis’. In de praktijk komt het zelden voor dat een instelling de ANBI-status verliest omdat zij niet voldoet aan deze voorwaarde.

Een aanscherping van het algemeen nut-vereiste kan buiten twijfel stellen dat instellingen die *geen* activiteiten ondernemen geen ANBI kunnen zijn. Aan de opsomming van eisen in de Uitvoeringsregeling, waaraan een ANBI moet voldoen, kan de eis worden toegevoegd dat een ANBI jaarlijks een bepaald minimum aan activiteiten verricht een/of een minimum bedrag voor het algemeen nut besteedt.

Nadelen: Slapende instellingen en instellingen waarvan het vermogen bestaat uit onroerende zaken kunnen niet eenvoudig voldoen aan een aanscherping van het algemeen-nut vereiste.

Voordelen: ANBI's die over te grote reserves beschikken zullen meer activiteiten gaan ontplooiën.

3.3.5. *Gestructureerde publicatie van kerngegevens*

Van fondsenwervende instellingen met een Erkenning is op de website van CBF gestructureerde informatie beschikbaar. Uitbreiding van het register met gegevens over alle ANBI's vergroot de transparantie van ANBI's. Bovendien zal het bereik van de gegevens onder belanghebbenden sterk toenemen. Dit voorstel sluit aan bij een verbetervoorstel van een commissie van deskundigen onder voorzitterschap van Alexander Rinnooy Kan (2020, p.11-12).

Al sinds 2007 hebben verschillende partijen gewerkt aan een landelijke databank over goededoelenorganisaties.⁹⁷ De diagnose uit 2013 van Franssen, Kooij & Roestenberg in de ‘quick scan validatiestelsel filantropie’ is echter nog steeds accuraat: “er heerst grote versnippering en verdeeldheid wat informatievoorziening met betrekking tot de sector filantropie betreft, hetgeen het inzicht, de transparantie en eenheid in de manier waarop gegevens worden verzameld en gepresenteerd belemmert. Momenteel zijn er diverse portals op internet actief, waardoor een goed overzicht ontbreekt. Er is grote behoefte aan één internetportal waar geïnteresseerden betrouwbare en complete informatie over filantropische instellingen kunnen vinden.” Voor een klein deel van alle ANBI's is de informatievoorziening verbeterd, namelijk voor de ongeveer 650 fondsenwervende instellingen die een Erkenning van CBF hebben. De situatie is niet verbeterd voor 98,6% van de ANBI's in Nederland.

Nadelen: Geen.

Voordelen: Het publiek krijgt gemakkelijker en meer inzicht in de activiteiten van ANBI's.

3.3.6. *Dekkingsgraad zelfregulering verhogen*

De risico's op fraude en misbruik van de ANBI-status zijn minimaal voor instellingen die zichzelf onderwerpen aan gedragscodes en richtlijnen voor keurmerken. Ook spanning met grondrechten komt

⁹⁶ Artikel 1b van de uitvoeringsregeling Awr https://wetten.overheid.nl/BWBR0006736/2016-01-01#Hoofdstuk1a_Artikel1b.

⁹⁷ Zie onder meer de handelingen van de Tweede Kamer, vergaderjaar 2008–2009, 27 834, nr. 52.

niet of nauwelijks voor in deze groep ANBI's. Het aantal instellingen dat een Erkenning heeft van CBF of is aangesloten is bij brancheverenigingen die als voorwaarde voor lidmaatschap het voldoen aan een gedragscode stellen, zoals de FIN, is weliswaar toegenomen, maar nog steeds een klein percentage van alle ANBI's. Van slechts een klein deel van de ANBI's staat vast dat zij zich aan zelfregulering via keurmerken en gedragscodes onderwerpen. Mogelijk is een deel van de ANBI's wel aangesloten bij brancheverenigingen met gedragscodes. Ook is mogelijk dat een deel van de ANBI's ISO-keurmerken heeft. Inzicht in de dekkingsgraad van zelfregulering is nodig om te bepalen welke instellingen niet zijn aangesloten bij keurmerken of gedragscodes. Het verhogen van de dekkingsgraad van zelfregulering kan de ANBI's professionaliseren en de kans op misbruik van de ANBI-status verkleinen.

Nadelen: Zelfregulering levert administratiekosten op die kleine instellingen niet altijd bereid zijn te maken.

Voordelen: Zelfregulering ontlast het ANBI-team van de Belastingdienst.

4. Conclusies en aanbevelingen

In opdracht van de staatsecretaris van fiscaliteit onderzochten we welke mogelijkheden er zijn om het algemeen nut karakter van Algemeen Nut Beogende Instellingen (ANBI's) beter tot uitdrukking te laten komen. We onderzochten de huidige ANBI-regelgeving en dachten na over aanpassingen die uitvoerbaar zijn door de Belastingdienst. Naar aanleiding van Kamervragen over gedragingen door ANBI's die in kunnen gaan tegen het algemeen nut karakter, weergegeven in de bijlage, overwogen we welke juridische mogelijkheden er bestaan om gedrag dat niet past bij algemeen nut aan te pakken. We overwogen de voor- en nadelen van die mogelijkheden, en de fundamentele principes en waarden die daarmee in het geding zijn. We besteedden specifiek aandacht aan de kans op financiële fraude en de mogelijkheid om een toets op grondrechten op te nemen om niet-financieel ongewenst gedrag aan te pakken.

4.1. Conclusies

Nederland telt een groot aantal organisaties die bijdragen aan het algemeen nut, waarvan er zo'n 45.000 bij de Belastingdienst geregistreerd zijn als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). We constateren dat het toezicht op het grootste deel van de ANBI's in Nederland gebrekkig is door beperkte capaciteit en gebrek aan gegevens bij de Belastingdienst.

Ten eerste heeft de Belastingdienst onvoldoende gegevens over het grootste deel van de ANBI's. We constateren ook dat de Belastingdienst geen goed administratief systeem heeft voor het verzamelen, verwerken, analyseren, en publiceren van gegevens over ANBI's dat geschikt is voor de controle op de ANBI-status. De aanvraag voor de ANBI-status gaat nog op papier. Ten tweede heeft het ANBI-team onvoldoende capaciteit voor effectief toezicht.

Het is onbekend hoeveel fraude ANBI's plegen omdat het ANBI-team nauwelijks toekomt aan opsporing van fraude. Het team heeft de handen vol aan beoordelingen van aanvragen voor de ANBI-status, aan advies over aanvragen en bezwaren tegen beslissingen. De kans op fraude is aanzienlijk omdat er nadat de ANBI-status is toegekend geen effectief toezicht is op de naleving van de voorwaarden ervan. Gezien de omvang van de fiscale faciliteiten voor ANBI's acht de commissie deze situatie onwenselijk.

Voor de maatschappelijk meest zichtbare ANBI's die het grootste deel van de economische activiteiten voor hun rekening nemen is de kans op fraude klein. Dit betreft ongeveer 1000 grote filantropische instellingen die actief fondsenwerven of uitkeringen doen aan goede doelen uit opgebouwd vermogen. Zij beschikken over een Erkenning van CBF of zijn lid van een van de brancheverenigingen in de filantropische sector, zoals Fondsen in Nederland (FIN) voor vermogensfondsen. Het toezicht op deze instellingen functioneert goed en efficiënt via de vrijwillige Erkenning van CBF en via gedragscodes van brancheorganisaties. Het toezicht door zelfregulering dekt echter maar een fractie van alle ANBI's.

We constateren dat Kamervragen over spanningen met grondrechten vrijwel uitsluitend gaan over ANBI's die geen Erkenning hebben en geen lid zijn van brancheorganisaties. Zulke spanningen komen zelden in beeld bij het ANBI-team. Het team heeft geen expertise in huis voor een toets op

grondrechten bij de beoordeling van aanvragen voor de ANBI-status.

4.2. Aanbevelingen

1. Digitaliseer de registratie van ANBI's, het verzamelen van gegevens over ANBI's en de communicatie met ANBI's door het ANBI-team van de Belastingdienst

De registratie van ANBI's is een verouderde procedure uit het papieren tijdperk. Door gebrek aan investeringen in digitale infrastructuur verzamelt het ANBI-team van de Belastingdienst niet systematisch gegevens die nodig zijn voor het toezicht. De commissie adviseert daarom de registratie van ANBI's, het verzamelen van gegevens over ANBI's en de communicatie met ANBI's te digitaliseren.

2. Versterk de capaciteit van het ANBI-team

De Belastingdienst heeft op dit moment niet alleen onvoldoende gegevens over ANBI's, maar ook te weinig capaciteit voor actief toezicht op ANBI's. De commissie stelt voor de capaciteit van het ANBI-team te vergroten opdat personeel beschikbaar komt om actief toezicht uit te voeren. Daarbij moet het ANBI-team ook controleren of de activiteiten van ANBI's daadwerkelijk bijdragen aan algemeen nut.

3. Verhoog de intensiteit van toezicht door de informatieplicht en publicatieplicht af te dwingen

Met inzicht in instellingen en capaciteit voor controle kan het ANBI-team jaarlijks controles houden om erop toe te zien dat ANBI's daadwerkelijk de voorwaarden voor de ANBI-status naleven. Wanneer kandidaat-organisaties de ANBI-status aanvragen, dan heeft het ANBI-team meestal geen informatie over de daadwerkelijke activiteiten van de organisatie. Omdat het ANBI-team op dit moment niet systematisch gegevens verzamelt over de daadwerkelijke activiteiten bestaat het risico dat instellingen nadat zij geregistreerd zijn in de praktijk niet aan de voorwaarden voor de ANBI-status voldoen. Het ANBI-team heeft onvoldoende capaciteit om actief onderzoek te doen naar overtredingen van deze voorwaarden.

De commissie stelt voor dat het ANBI-team het toezicht op ANBI's intensificeert door de naleving van de voorwaarden voor de ANBI-status af te dwingen. Instellingen die niet de publicatieplicht naleven door niet de juiste informatie aan het algemeen publiek te verstrekken verliezen de ANBI-status. Instellingen die niet aan de informatieplicht voldoen door niet de juiste informatie aan het ANBI-team te verstrekken verliezen de ANBI-status.

4. Scherp het algemeen-nut vereiste aan met een bestedingscriterium

De commissie beveelt aan om het algemeen nut-vereiste aan te scherpen aan door een bestedingscriterium op te nemen in de Uitvoeringsregeling. ANBI's moeten jaarlijks een bepaald minimum aan activiteiten verrichten of een minimum bedrag voor het algemeen nut besteden. Zo kunnen instellingen die geen activiteiten ondernemen geen ANBI zijn. Deze extra eis voorkomt bovendien dat instellingen en hun begunstigers van de ANBI-status profiteren zonder dat zij

daadwerkelijk bijdragen aan het algemeen nut. Zo kan misbruik van de ANBI-status zoals gesignaleerd door het ANBI-team verminderen. Voorbeelden hiervan zijn het oppotten van vermogen zonder duidelijk doel, het achterblijven van bestedingen, en het ‘leeg declareren’ van ANBI’s.

5. Neem geen toets op grondrechten op in de voorwaarden voor de ANBI-status

Het opnemen van een toets op grondrechten in de ANBI-regeling is onwerkbaar. Dit vanwege het feit dat of grondrechten wel of niet geschonden zijn, doorgaans een complexe en gevoelige afweging vraagt. Daarbij moeten concrete acties onderzocht worden en zijn vaak meerdere rechten betrokken. De Belastingdienst is niet de geëigende actor om een dergelijke toets uit te voeren omdat zij daarvoor niet de juiste expertise heeft. Het is bovendien niet wenselijk het algemeen nut op deze manier nader inhoudelijk te laten inkaderen door de Belastingdienst. Dit kan ten koste gaan van de waarde die wordt gehecht aan pluriformiteit. Daarentegen moeten andere normen en middelen worden gebruikt om organisaties en praktijken die in strijd handelen met gangbare maatschappelijke waarden en opvattingen een halt toe te roepen. Dit kan via de rechter. Wij bevelen dus geen expliciete grondrechtentoets aan. Toch kunnen onze aanbevelingen bijdragen aan het voorkomen en ontmoedigen van schendingen van grondrechten. Door de publicatieplicht en de informatieplicht te handhaven ontstaat meer transparantie en krijgt het ANBI-team meer zicht op het gedrag van ANBI’s.

6. Verhoog de dekkingsgraad van zelfregulering

De Belastingdienst kan het toezicht op fondsenwervende goededoelenorganisaties overlaten aan CBF, dat via de Erkenningsregeling veel hogere eisen stelt aan brancheorganisaties filantropie. Op dit moment heeft CBF slechts 665 fondsenwervende instellingen in beeld via de Erkennung. Door de kosten voor de Erkenningsregeling te verlagen kan het aantal instellingen dat via CBF onder toezicht staat toenemen. De Belastingdienst heeft met CBF afgesproken dat de gegevens die ANBI’s voor het Erkenningspaspoort aan CBF aanleveren volstaan voor de publicatieplicht. De Commissie beveelt aan deze afspraak in een beleidsregel te codificeren.

De Belastingdienst kan het toezicht op vermogensfondsen overlaten aan de FIN, dat voor het lidmaatschap als eis stelt dat leden voldoen aan de Code Goed Bestuur. Versterking van zelfregulering sluit aan bij de wens van het algemeen publiek dat een onafhankelijke instelling toezicht houdt op goededoelenorganisaties (Bekkers, 2016). We onderschrijven de opvatting van de staatssecretaris dat het oprichten van een nieuwe autoriteit hiervoor niet wenselijk is.⁹⁸

7. Centrale publicatie van gegevens over ANBI’s

De commissie stelt voor dat de informatie die ANBI’s verplicht zijn te publiceren op een eigen website ook gestructureerd op één centraal punt beschikbaar komt voor het algemeen publiek. ANBI’s zijn nu al verplicht om een jaarverslag te publiceren op een website, maar het ANBI-team heeft geen infrastructuur om deze gegevens te verzamelen. De Belastingdienst heeft in overleg met de

⁹⁸ Kamerbrief over de motie Van Toorenburg en Paternotte Charity Commission, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/04/26/tk-motie-leden-van-toorenburg-en-paternotte-charity-commission>.

filantropische sector standaardformulieren ontwikkeld waarop ANBI's jaarlijks gegevens moeten invullen. De ANBI kan het formulier plaatsen op de eigen website. Daardoor is basale informatie die de Belastingdienst nodig heeft voor toezicht verspreid over duizenden websites.

De commissie stelt voor dat de Belastingdienst de formulieren vervangt door een online aangifteportaal waarop ANBI's jaarlijks gegevens over het afgelopen jaar aanleveren, eerder aangeleverde gegevens controleren, en zo nodig actualiseren. Het portaal moet ook geschikt zijn voor het indienen van informatie voor de aanvraag van de ANBI-status.

Door de gegevens die ANBI's aanleveren te publiceren op een toegankelijke website verkrijgen ook donateurs, vrijwilligers, bedrijfsmatige sponsors, overheden en andere subsidieverstrekkers zoals fondsen inzicht in ANBI's. Omdat de belastingdienst fiscale geheimhoudingsplicht heeft adviseert de commissie de publicatie te realiseren via het reeds bestaande register van Erkende goederdoelenorganisaties dat CBF onderhoudt.

Literatuur

- Adena, M., Alizade, J., Bohner, F., Harke, J., & Mesters, F. (2019). Quality certification for non-profits, charitable giving, and donor's trust: Experimental evidence. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 159, 75-100. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2019.01.007>
- Becker, A. (2018). An experimental study of voluntary non-profit accountability and effects on public trust, reputation, perceived quality, and donation behavior. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 47, 562–582. <https://doi.org/10.1080/10495142.2019.1707744>
- Becker, A., Boenigk, S., & Willems, J. (2020). In non-profits we trust? A large-scale study on the public's trust in non-profit organizations. *Journal of Nonprofit & Public Sector Marketing*, 32(2), 189-216. <https://doi.org/10.1080/10495142.2019.1707744>
- Bekkers, R. (2003). Trust, Accreditation, and Philanthropy in the Netherlands. *Nonprofit & Voluntary Sector Quarterly*, 32 (4): 596-615. https://renebekkers.files.wordpress.com/2011/08/bekkers_nvsg_03.pdf
- Bekkers, R. (2010). The Benefits of Accreditation for Fundraising Nonprofit Organizations in the Netherlands. Pp. 253-279 in: *Nonprofit Clubs: Voluntary Regulation of Nonprofit and Nongovernmental Organizations*, edited by M.K. Gugerty and A. Prakash. Cambridge: Cambridge University Press. https://renebekkers.files.wordpress.com/2013/12/bekkers_10_gugerty_prakash.pdf
- Bekkers, R. (2016). *Verslag Opinieonderzoek Validatiestelsel*. Amsterdam: Filantropische Studies Vrije Universiteit Amsterdam. http://www.geveninnederland.nl/wp-content/uploads/2016/10/Opinieonderzoek_validatiestelsel_CBF.pdf
- Bekkers, R. & Brink Lund, A. (2014). *Perceptions of the Third Sector*. Deliverable 3.1. of the project: “Impact of the Third Sector as Social Innovation” (ITSSOIN, 613177), European Commission – 7th Framework Programme, Brussels: European Commission, DG Research. http://itssoin.eu/site/wp-content/uploads/2015/09/ITSSOIN_D1_3_Perceptions-of-the-third-sector.pdf
- Bekkers, R. & Van Teunenbroek, C. (2022). Dynamiek in geefgedrag over de levensloop. In: Bekkers, R., & Gouwenberg, B.M. (Eds.). *Geven in Nederland 2022: maatschappelijke betrokkenheid in kaart*. Amsterdam: Walburg Pers.
- Bekkers, R. & Verkaik, D. (2018). Citizen perceptions of the third sector in Europe. <https://osf.io/scwgy/>
- Bodem-Schrötgens, J. & Becker, A. (2021). Do You Like What You See? How Nonprofit Campaigns With Output, Outcome, and Impact Effectiveness Indicators Influence Charitable Behavior. *Nonprofit & Voluntary Sector Quarterly*, 49(2): 316-335. <https://doi.org/10.1177%2F0899764019868843>
- Brennan, T.A., Horwitz, R.I., Duffy, F.D., Cassel, C.K., Goode, L.D., Lipner, R.S. (2004). The Role of Physician Specialty Board Certification Status in the Quality Movement. *JAMA*, 292(9):1038–1043. <https://doi.org/10.1001/jama.292.9.1038>
- Brennenraedts, R., Vankan, A., Veldman, J., Rienstra, Y., Bongers, F., Gielen, M., & Gercama, L. (2016). *Evaluatie giftenaftrek*. Utrecht: Dialogic/APE. <https://www.dialogic.nl/wp-content/uploads/2016/12/Dialogic-2016.083-Evaluatie-Giftenaftrek.pdf>
- Chapman, C. M., Hornsey, M. J., & Gillespie, N. (2021). To what extent is trust a prerequisite for

charitable giving? A systematic review and meta-analysis. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 50(6), 1274-1303. <https://doi.org/10.1177%2F08997640211003250>

Cordery, C. (2013). Regulating small and medium charities: Does it improve transparency and accountability? *Voluntas*, 24(3), 831-851. <https://doi.org/10.1007/s11266-013-9381-6>

Cordery, C., & Deguchi, M. (2018). Charity registration and reporting: A cross-jurisdictional and theoretical analysis of regulatory impact. *Public Management Review*, 20(9), 1332-1352. <https://doi.org/10.1080/14719037.2017.1383717>

Cordery, C.J., Sim, D., & van Zijl, T. (2017). Differentiated regulation: The case of charities. *Accounting & Finance*, 57(1), 131-164. <https://doi.org/10.1111/acfi.12131>

Cordery, C. & Sinclair, R. (2013). Measuring performance in the third sector. *Qualitative Research in Accounting & Management*, 10 (3/4): 196-212. <https://doi.org/10.1108/QRAM-03-2013-0014>

Deep, A., & Frumkin, P. (2006). The Foundation Payout Puzzle. Pp. 189-204 in: Damon, W. & Verducci, S. (Eds.) Taking philanthropy seriously: Beyond noble intentions to responsible giving. Bloomington/Indianapolis: Indiana University Press.

De Jong, G. (2014). Advies van de commissie De Jong inzake het validatiestelsel filantropie. Voorburg, <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=e1a8252e-1663-4323-8ad6-711eb13b8dc5&title=Advies%20van%20de%20commissie%20De%20Jong%20inzake%20het%20validatiestelsel%20filantropie.pdf>

Dick, G.P.M., Heras, I. and Casadesús, M. (2008). Shedding light on causation between ISO 9001 and improved business performance. *International Journal of Operations & Production Management*, 28 (7): 687-708. <https://doi.org/10.1108/01443570810881811>

Gillitzer, C., & Skov, P. E. (2018). The use of third-party information reporting for tax deductions: evidence and implications from charitable deductions in Denmark. *Oxford Economic Papers*, 70(3), 892-916. <https://doi.org/10.1093/oep/gpx055>

Gugerty, M.K. (2009). Signaling virtue: voluntary accountability programs among non-profit organizations. *Policy Science*, 42: 243–273. <https://doi.org/10.1007/s11077-009-9085-3>

Hoorens, S., Krapels, J., Long, M., Keatinge, T., Van der Meulen, N., Kruithof, K., Bellasio, J., Psiaki, A., & Aliyev, G. (2015). Foreign financing of Islamic institutions in the Netherlands: A study to assess the feasibility of conducting a comprehensive analysis. 's-Gravenhage: WODC, Ministerie van Veiligheid en Justitie. https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR900/RR992/RAND_RR992.pdf

Hoorens, S. Nederveen, F., Snippe, J., De Muijnck, J. & Sijstra, M. (2020). Onderzoek naar buitenlandse financiering van religieuze instellingen in Nederland. Santa Monica / Cambridge: RAND Corporation. https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RRA700/RRA736-1/RAND_RRA736-1.pdf

Keating, V. C., & Thrandardottir, E. (2017). NGOs, trust, and the accountability agenda. *The British Journal of Politics and International Relations*, 19(1), 134-151. <https://doi.org/10.1177%2F1369148116682655>

Koolen-Maas, S., Van Teunenbroek, C. & Bekkers, R. (2021). *Geven en werven in de culturele sector in*

Nederland, 2011-2020. Amsterdam: Vrije Universiteit. <https://osf.io/5mwdb/>

Lechterman, T. (2021). *The Tyranny of Generosity: Why Philanthropy Corrupts Our Politics and How We Can Fix It*. Oxford University Press.

Liket, K.C., & Maas, K. (2015). Nonprofit organizational effectiveness: Analysis of best practices. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 44(2), 268-296.
<https://doi.org/10.1177%2F0899764013510064>

Maas, K. & Liket, K. (2011). Social Impact Measurement: Classification of Methods. Pp. 171-202 in: Burritt, R., Schaltegger, S., Bennett, M., Pohjola, T., Csutora, M. (eds). *Environmental Management Accounting and Supply Chain Management*. Eco-Efficiency in Industry and Science, vol 27. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-007-1390-1_8

Mol, I. & Bekkers, R. (2009). *Wat betekent het CBF-Keur voor het Nederlands publiek?* Werkgroep Filantropische Studies, Vrije Universiteit Amsterdam.
https://renebekkers.files.wordpress.com/2011/08/mol_bekkers_09.pdf

Morgan, G. (2011). The use of UK charity accounts data for researching the performance of voluntary organisations. *Voluntary Sector Review*, 2(2): 213–230. <https://doi.org/10.1332/204080511X583869>

Morgan, G. (2012). Public benefit and charitable status: assessing a 20-year process of reforming the primary legal framework for voluntary activity in the UK. *Voluntary Sector Review*, 3(1): 67–91.
<http://dx.doi.org/10.1332/204080512X632737>

Morgan, G. G., & Fletcher, N. J. (2013). Mandatory public benefit reporting as a basis for charity accountability: Findings from England and Wales. *Voluntas*, 24(3), 805-830.
<https://doi.org/10.1007/s11266-013-9372-7>

Muller, W.H. (2008). Charities and anti-money laundering: is a 'Seal of Approval' the answer? *Trusts & Trustees*, 14(5): 259–271. <https://doi.org/10.1093/tandt/ttn028>

Nezhina, T. G., & Brudney, J. L. (2012). Unintended? The effects of adoption of the Sarbanes-Oxley Act on non-profit organizations. *Nonprofit Management and Leadership*, 22(3), 321-346.
<https://doi.org/10.1002/nml.20057>

Nieuwenhuis, A.J. e.a. (2021). *Hoofdstukken Grondrechten*. Nijmegen: Ars Aequi Libri.

PWC (2022). *Onderzoek Query's aan de Poort*. Amsterdam: PWC.
<https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/rapporten/2022/03/16/onderzoek-querys-aan-de-poort/pwc-onderzoek-querys-aan-de-poort.pdf>

Reich, R. (2018). *Just Giving: Why Philanthropy Is Failing Democracy and How It Can Do Better*. Princeton University Press.

Rinnooy Kan, A., De Wijckerslooth-Lhoëst, S., De Geus, A., Van Bakel, M., Van Vliet, W., Smeets, P., Bauman, M., & Van Oostenbrugge, J. (2020). *Beter geven: Dertien verbetervoorstellen voor vereenvoudiging en versterking van de giftenaftrek en de ANBI regels*. Advies van commissie van deskundigen onder voorzitterschap van Alexander Rinnooy Kan, in opdracht van de Samenwerkende Brancheorganisatie Filantropie (SBF).
<https://www.goededoelennederland.nl/system/files/public/Sector/201029%20Adviesrapport%20'Beter%20Geven'.pdf>

- Rossi, G., Leardini, C., & Landi, S. (2020). The more you know, the more you give: Influence of online disclosure on European community foundations' donations. *Nonprofit Management and Leadership*, 31(1), 81-101. <https://doi.org/10.1002/nml.21412>
- Schuyt, T.N.M., & Bekkers, R.H.F.P. (2012). Vertrouwen in filantropie en de noodzaak van opleidingen. Amsterdam: Vrije Universiteit, Werkgroep Filantropische Studies. <https://research.vu.nl/ws/portalfiles/portal/714941/299596.pdf>
- Singels, J., Ruël, G., & Van De Water, H. (2001). ISO 9000 series-Certification and performance. *International Journal of Quality & Reliability Management*, 18(1): 62-75. <https://doi.org/10.1108/02656710110364477>
- Svítková, K. (2007). Prompted to be good: The impact of certification on the quality of charities. Prague: Charles University CERGE-EI working paper #320. <https://cerge-ei.cz/pdf/wp/Wp320.pdf>
- Szper, R., & Prakash, A. (2011). Charity watchdogs and the limits of information-based regulation. *Voluntas*, 22(1), 112-141. <https://doi.org/10.1007/s11266-010-9156-2>
- Teeven, F. (2014). Brief van de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Kamerstukken, kst-32740-17. <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=eca1c47a-e8fc-4237-9582-d2c9b7e90c58&title=Advies%20van%20de%20commissie%20De%20Jong%20inzake%20het%20validatiestelsel%20filantropie.pdf>
- Van Bakel, M.M.F.J. & De Wijckerslooth-Lhoëst, S.A.M. (2020). Instellingen van algemeen of sociaal belang. Deventer: Wolters Kluwer.
- Van Teunenbroek, C. & Bekkers, R. (2022). Geven door huishoudens. In: Bekkers, R., Gouwenberg, B.M., Koolen-Maas, S. & Schuyt, T.N.M. (Red.). *Geven in Nederland 2022: maatschappelijke betrokkenheid in kaart*. Amsterdam: Walburg Pers.
- Wong, J. & Ortmann, A. (2016). Do Donors Care About the Price of Giving? A Review of the Evidence, with Some Theory to Organise It. *Voluntas*, 27: 958–978. <https://doi.org/10.1007/s11266-015-9567-1>
- Zest Marketing (2020, 28 mei). Is er draagvlak voor persoonlijke benadering door goede doelen? Jazeker! https://www.goededoelennederland.nl/system/files/public/Sector/Resultaten%20onderzoek%20onder%20de%20Nederlandse%20bevolking%202020%20_versie%2028%20mei.pdf

Bijlage 1. Inventarisatie van spanning tussen grondrechten en algemeen nut

Het Ministerie van Financiën verzamelde 25 Kamerstukken over filantropische instellingen die activiteiten ondernemen die op gespannen voet staan met het algemeen nut. In deze stukken staan 15 verschillende namen van organisaties. De Kamervragen gaan bijna allemaal over organisaties die geen Erkenning hebben. Van de genoemde organisaties hebben er 12 ooit een ANBI status gehad en 9 hebben die op dit moment nog steeds. Van 3 instellingen is de ANBI status ingetrokken. Deze instellingen vermelden overigens nog steeds hun fiscale ANBI nummer op hun website.⁹⁹ Eén instelling heeft het logo van de ANBI-status op haar website staan, hoewel de instelling geen ANBI-status meer heeft.¹⁰⁰

Bij 10 van de 25 Kamervragen lag de aanleiding in de sfeer van over radicalisering, haat zaaien, oproepen tot geweld, of het beperken van de vrijheid van meningsuiting. Daarbij waren meestal religieuze organisaties betrokken. Bij drie Kamervragen was een journalistiek onderzoek van platform Investico de aanleiding, waarin de gebrekkige naleving van de publicatieplicht voor ANBI's en de controle daarvan door de Belastingdienst aan de orde kwam.¹⁰¹

⁹⁹ Dit betreft Stichting as-Soennah, <https://www.as-soennah.nl/organisatie/>, Stichting NaBeSa, <https://www.nabesa.nl/nabesa/> en Stichting Rohamaa https://www.rohamaa.nl/files/ugd/be00ca_eb678183bb2d406bb4c27894472c0d1c.pdf

¹⁰⁰ Dit betreft Stichting Rohamaa, <https://www.rohamaa.nl/word-donateur>

¹⁰¹ <https://www.platform-investico.nl/artikel/anbis-komen-rapportageplicht-niet-na-longread>

organisatie	naam organisatie	ANBI	RSIN	KvK nr	CBF- Erkend	religieuze activiteiten of doelstellingen	aanleiding voor kamervragen
1	As-Soennah Moskee Den Haag	nee	803107535	41156115	nee	ja	radicalisering
1	As-Soennah Moskee Den Haag	nee	803107535	41156115	nee	ja	haatzaaien, oproepen tot geweld, beperking vrijheid van meningsuiting
2	Nederlands Palestina Komitee	ja	3698026	41199567	nee	nee	haatzaaien, oproepen tot geweld
3	Stichting Joods Nationaal Fonds geen	ja	2955659	41200972	nee	nee	aankoop van land haatzaaien, oproepen tot geweld
1	As-Soennah Moskee Den Haag	nee	803107535	41156115	nee	ja	radicalisering
4	Internationale Humanitaire Hulporganisatie	ja	814351566	40537991	nee	nee	financiering terroristische organisatie
5	Scientology	nee	815565975	39092497	nee	ja	belastingvoordelen sektes
6	Stichting Democratie en Media	ja	9723304	41197532	nee	nee	afwijzing subsidieaanvraag
7	stichting Rohamaa	nee	819727805	27318789	nee	ja	haatzaaien, oproepen tot geweld
7	stichting Rohamaa geen	nee	819727805	27318789	nee	ja	activiteiten strijdig met internationaal recht
8	The Human Rights and International Humanitarian Law Secretariat geen	nee					niet toekennen / intrekken van anbistatus voor mensenrechtenorganisaties in Israel initiatiefwet Van Klaveren
9	Centrum Palestina	ja	851473349	54872839	nee	nee	intimidatie, banden met terroristische organisatie
10	Moskee Assalam, Gouda	ja	806618462	29048883	nee	nee	haatzaaien, beperken democratie
11	Code Rood	nee			nee	nee	huisvredebreuk
1	As-Soennah Moskee Den Haag geen geen	nee	803107535	41156115	nee	ja	promotie vrouwenbesnijdenis en steniging naleving publicatieplicht ANBI's en controle belastingdienst naleving publicatieplicht ANBI's en controle belastingdienst

12	De Vluchtheuvel	ja	5436801	41178746	nee	ja	fiscale subsidie voor clubs die homogenezing stimuleren
13	De Deur	ja			nee	ja	fiscale subsidie voor clubs die homogenezing stimuleren
14	Orde der Transformanten	ja	815742836		nee	ja	sekteleider verdacht van gijzeling en misbruik kinderen
15	Greenpeace	ja	4882738	41198809	ja	nee	dumpen van rotsblokken in zee door Greenpeace UK

Inventarisatie gevallen van ongewenst gedrag bij ANBI's

Inleiding

Met enige regelmaat leiden gebeurtenissen omtrent ANBI's tot media-aandacht en vragen vanuit de Tweede Kamer met als strekking het beoordeelde ongewenste gedrag tegen te gaan, al of niet door intrekking van de ANBI-status.

Op overheid.nl vindt u onder de zoekterm "algemeen nut beogende instelling" en "ANBI" een groot aantal documenten. Uit deze resultaten is een inventarisatie van stukken samengesteld die ter illustratie kunnen dienen voor gevallen waarin er politiek of maatschappelijk geacht wordt sprake te zijn van ongewenst gedrag bij ANBI's. De Kamervragen, moties of maatschappelijke vraagstukken zijn uiteraard niet beperkt tot de hierbij opgenomen gevallen. Tot de inventarisatie behoren hoofdzakelijk Kamervragen met beantwoording, maar ook bijvoorbeeld appreciaties op Kamer moties. Deze stukken zijn in chronologische volgorde opgenomen. In de inventarisatie komen diverse thema's aan de orde, zoals religie, grensoverschrijdend of ongewenst gedrag, milieu-activisme en grensoverschrijdende conflicten.

Inhoud

- 1) Vragen van de leden Karabulut en Bashir (beiden SP) aan de minister voor Wonen, Wijken en Integratie en de staatssecretaris van Financiën over erkenning van de salafistische As-Soennah moskee als «algemeen nut beogende instelling» door de belastingdienst. (Ingezonden 2 december 2008). *Aanhangsel Handelingen II 2008/09*, nr. 1361.
- 2) Vragen van de leden Tony van Dijck, Fritsma en Brinkman (allen PVV) aan de staatssecretaris van Financiën en de ministers voor Wonen, Wijken en Integratie en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over het fiscaal aantrekkelijk kunnen doneren aan de As-Soennah moskee in Den Haag. (Ingezonden 3 december 2008). *Aanhangsel Handelingen II 2008/09*, nr. 1362.
- 3) Vragen van het lid Van Baalen (VVD) aan de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris van Financiën over de ANBI-status van het Nederlands Palestina Komitee. (Ingezonden 24 december 2008). *Aanhangsel Handelingen II 2008/09*, nr. 1428.
- 4) Vragen van de leden Van Dam (PvdA) en Diks (GroenLinks) aan de minister en de staatssecretaris van Financiën over het werk van het Joods Nationaal Fonds en de ANBI-status van de Nederlandse Stichting Joods Nationaal Fonds. (Ingezonden 12 december 2008). *Aanhangsel Handelingen II 2008/09*, nr. 1502.
- 5) Vragen van de leden Omtzigt en Van Toorenburg (beiden CDA) aan de staatssecretaris van Financiën en de minister van Justitie over de status Algemeen Nut Beogende Instelling. (Ingezonden 10 februari 2009). *Aanhangsel Handelingen II 2008/09*, nr. 1860.
- 6) Antwoord vragen Karabulut en Bashir over erkenning van de salafistische As-Soennah moskee als 'algemeen nut beogende instelling' door de belastingdienst. *Aanhangsel Handelingen II 2008/09*, nr. 181.
- 7) Antwoord vragen Elissen, Driessen en Van Vliet over het bericht dat Duitsland de Internationale Humanitaire Hulporganisatie (IHH) heeft verboden wegens steun aan terreurorganisatie Hamas. *Aanhangsel Handelingen II 2010/11*, nr. 69.
- 8) Antwoord vragen Berndsen over belastingvrije donaties aan sekten. *Aanhangsel Handelingen II 2011/12*, nr. 2600.
- 9) Antwoord op vragen van het lid Van Klaveren over de voorwaarden voor een ANBI-status. *Aanhangsel Handelingen II 2014/15*, 247.

- 10) Antwoord op vragen van de leden Omtzigt en Oskam over een bijeenkomst in Rijswijk op 8 maart 2015 waarbij zeer radicale predikers zullen spreken. *Aanhangsel Handelingen II* 2014/15, nr. 1555.
- 11) Antwoord op vragen van de leden Bashir en Karabulut over de ANBI-status van Stichting Rohamaa. *Aanhangsel Handelingen II* 2014/15, nr. 1714.
- 12) Antwoord op vragen van de leden Van Klaveren en Bontes over een extremistische moslimprediker in Almere. *Aanhangsel Handelingen II* 2014/15, 2752.
- 13) Antwoord op vragen van het lid Grashoff over tegenwerking van mensenrechtenorganisaties in Israël. *Aanhangsel Handelingen II* 2015/16, nr. 566.
- 14) Kabinetsreactie op de initiatiefnota van het TK-lid Van Klaveren. *Kamerstukken II* 2015/16, 34300-IX, nr. 26, blz. 7 en 8.
- 15) Antwoord op vragen van de leden Van Klaveren en Bontes over een verbod op de anti-Israëliëse Boycot, Desinvestering en Sancties (BDS)-beweging. *Aanhangsel Handelingen II* 2015/16, 2946.
- 16) Antwoord op vragen van de leden Van Toorenburg en Pieter Heerma over het bericht 'Omstreden imam terug in Gouda'. *Aanhangsel Handelingen II* 2016/17, nr. 1265.
- 17) Antwoord op vragen van de leden Van Aalst en Helder over het bericht 'Milieuactivisten maken voor tienduizenden euro's schade'. *Aanhangsel Handelingen II* 2016/17, nr. 2477.
- 18) Antwoord op vragen van de leden Omtzigt, Pieter Heerma en Van Toorenburg over de As Soennah moskee die onder de Nederlandse wet aangemerkt is als goed doel. *Aanhangsel Handelingen II* 2017/18, nr. 2269.
- 19) Antwoord op vragen van het lid Lodders over het bericht dat ANBI's belastingregels niet naleven. *Aanhangsel Handelingen II* 2019/20, nr. 2050.
- 20) Antwoord op vragen van het lid Leijten over het bericht dat Nederland een belastingparadijs is voor organisaties die een «algemeen nut» dienen, omdat ze moeilijk te controleren zijn. *Aanhangsel Handelingen II* 2019/20, nr. 2051.
- 21) Vragen van het lid Lodders aan de staatssecretaris van Financiën - Fiscaliteit en Belastingdienst over de fiscale subsidie voor clubs die homogenezing stimuleren. *Handelingen II* 2020/21, nr. 13, item 2.
- 22) Antwoord op vragen van de leden Lodders en Van Wijngaarden over het bericht 'Nederlandse sekteleider (58) verdacht van gijzeling en misbruik kinderen'. *Aanhangsel Handelingen II*, 2020/21, nr. 1167.
- 23) Appreciatie Motie van dhr. Dijkstra (VVD) over het intrekken van de ANBI-status van Greenpeace. *Kamerstukken II* 2020/21, 33540, nr. 106.

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1361

Vragen van de leden **Karabulut** en **Bashir** (beiden SP) aan de minister voor Wonen, Wijken en Integratie en de staatssecretaris van Financiën over *erkenning van de salafistische As-Soennah moskee als «algemeen nut beogende instelling» door de belastingdienst*. (Ingezonden 2 december 2008)

1
Klopt het bericht dat de belastingdienst de salafistische As-Soennah moskee heeft erkend als algemeen nut beogende instelling? Zo ja, kunt u toelichten waarom u een salafistische moskee als een instelling ziet die het algemene nut beoogd? Zo neen, wat is uw oordeel over dit bericht op de al-yaqueen site?^{1 en 2}

2
Zijn er meerdere salafistische moskeeën of radicale organisaties die erkend zijn als algemeen nut beogende instelling? Zo ja, welke? Zo neen, waarom niet?

3
Hoe verhoudt de erkenning van de salafistische As-Soennah moskee als «algemeen nut beogende instelling» zich tot één van de kabinetsdoelstellingen om de financiële steun aan radicale netwerken aan te pakken?³

4
Bent u bereid om maatregelen te treffen opdat erkenning van de

salafistische As-Soennah moskee als «algemeen nut beogende instelling» wordt teruggedraaid? Zo ja, wanneer? Zo neen, waarom niet?

¹ <http://al-yaqueen.com/nieuw/bouw/?page=text&id=1>

² http://www.belastingdienst.nl/variabel/niet_commerciele_organisaties/niet_commerciele_organisaties.html

³ Actieplan polarisatie en radicalisering 2007–2011.

Antwoord

Antwoord van staatssecretaris **De Jager** (Financiën), mede namens de Ministers voor Wonen, Wijken en Integratie en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (ontvangen 28 januari 2009), Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2008–2009, nr. 1081

Met de beantwoording van deze vragen wordt tevens voldaan aan de toezegging van de minister voor Wonen, Wijken en Integratie, gedaan tijdens de begrotingsbehandeling van zijn ministerie op 4 december 2008, dat hij contact zal opnemen met de staatssecretaris van Financiën inzake de ANBI-status van de As-Soennah moskee.

1, 2, 3 en 4

De ANBI-regeling kent geen toetsing op politieke en/of religieuze criteria, zulks in lijn met artikel 1 en artikel 6 van de Grondwet. Ik benadruk dat opsporing en vervolging in geval van veronderstelde staatsgevaarlijke of strafbare activiteiten van instellingen

onder de verantwoordelijkheid van het Openbaar Ministerie vallen. Indien een ANBI naar doelstelling en/of feitelijke activiteiten niet meer voldoet aan de bij wet of de ANBI-regeling gestelde eisen, biedt dat grond voor het intrekken van de beschikking voor die instelling. Het hebben van een politiek-salafistische opvatting op zich biedt op basis van de geldende regelgeving geen grond om een ANBI-beschikking aan de desbetreffende of aan vergelijkbare geloofsinstellingen te weigeren of in te trekken. Intrekking of weigering van een ANBI-beschikking kan wel plaatsvinden als de feitelijke werkzaamheden in strijd zijn met de algemeen nutdoelstelling. Algemeen Nut Beogende Instellingen (ANBI's) kunnen zijn kerkelijke, levensbeschouwelijke, charitatieve, culturele, wetenschappelijke of algemeen nut beogende instellingen. Aanvragen om als ANBI te worden aangemerkt worden bij de Belastingdienst ingediend. De criteria voor het verkrijgen van de ANBI-status hebben onder meer betrekking op bestuur en beleid, administratie, functiescheiding en werkzaamheid ten bate van het algemeen nut. De Belastingdienst toetst of organisaties die de ANBI-status aanvragen voldoen aan deze criteria. Indien instellingen voldoen aan deze criteria verkrijgen zij de ANBI-status die bij beschikking wordt toegekend. Daardoor zijn giften aan deze instellingen aftrekbaar voor

de inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting en hoeft de instelling geen successie- of schenkingsrecht te betalen. Volgens de huidige jurisprudentie zijn kerkgenootschappen werkzaam in het algemeen belang indien zij ten minste in gelijke mate het algemene en een particulier belang dienen. Dit geldt evenzeer voor stichtingen die een religieuze organisatie zoals een moskee in stand houden. Indien ook aan de overige voorwaarden van de ANBI-regeling is voldaan, wordt aan een kerkgenootschap de ANBI-status toegekend. Daarbij wordt nadrukkelijk geen onderscheid gemaakt naar de aard van de kerkelijke stroming waartoe de instelling behoort. Aangezien de Belastingdienst is gebonden aan een fiscale geheimhoudingsplicht, is het niet toegestaan om informatie te verstrekken over individuele belastingplichtigen en de wijze waarop het fiscale toezicht op hen wordt uitgevoerd. Daarom kan alleen in algemene zin worden gereageerd op de gestelde vragen. De Belastingdienst houdt er toezicht op dat instellingen zich bij hun feitelijke activiteiten richten op het algemeen nut en zich houden aan de overige criteria van de ANBI-regeling. Hierbij maakt de Belastingdienst ook gebruik van informatie die verkregen wordt van of verstrekt wordt door andere overheidsinstellingen. In voorkomende gevallen kan op grond van deze informatie besloten worden tot intrekking van de eerder afgegeven ANBI-beschikking. Ik ben bereid de ANBI-regeling zodanig verder aan te passen dat een ANBI-beschikking kan worden geweigerd of ingetrokken indien (een bestuurder van) een instelling strafrechtelijk veroordeeld is voor het zaaien van haat. Overigens is het kabinet voornemens dit jaar een wetsvoorstel inzake de publicatieplicht van financiële jaargegevens van stichtingen bij de Tweede Kamer in te dienen¹. Met dit wetsvoorstel wordt beoogd de overheid en het publiek meer informatie te geven over de financiële positie van stichtingen. De overheid zal daardoor in staat zijn om doorlopend repressief toezicht op de activiteiten van stichtingen uit te voeren. Eventuele criminele of radicaliserende tendensen van stichtingen kunnen dan eerder worden onderkend.

Meer specifiek ten aanzien vraag 3 kan nog het volgende worden opgemerkt. In een door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan de Tweede Kamer overlegde rapportage² is gesteld dat de As-Soennah-moskee is aan te duiden als politiek-salafistisch. Deze stroming kenmerkt zich door anti-integratieve en antidemocratische tendenzen. Volgens voornoemde rapportage van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is binnen deze stroming echter geen sprake van verheerlijking, oproeping tot of ondersteuning van het gebruik van geweld. De overheid hanteert met betrekking tot het politiek salafisme een beleid van confrontatie en delegitimatie, in combinatie met het weerbaar maken van de samenleving én strikte handhaving indien strafbare feiten worden gepleegd³.

¹ Zie brief van de staatsecretaris van Justitie van 16 december 2008, Kamerstukken II 2008–2009, 27 834, nr. 53.

² Rapport Radical Dawa in verandering, de opkomst van islamitisch neoradicalisme in Nederland, aangeboden door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan de Tweede Kamer bij brief van 8 oktober 2007, Kamerstukken II, 29754, nr. 106.

³ Actieplan Polarisatie en Radicalisering 2007–2011, aangeboden door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan de Tweede Kamer bij brief van 8 oktober 2007, Kamerstukken II, 29 754, nr. 103.

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1362

Vragen van de leden **Tony van Dijk**, **Fritsma** en **Brinkman** (allen PVV) aan de staatssecretaris van Financiën en de ministers voor Wonen, Wijken en Integratie en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over *het fiscaal aantrekkelijk kunnen doneren aan de As-Soennah moskee in Den Haag*. (Ingezonden 3 december 2008)

1
Is het u bekend dat het mogelijk is om fiscaal aantrekkelijk te kunnen doneren aan de As-Soennah moskee in Den Haag en hoe beoordeelt u dit, bijvoorbeeld in het kader van uw integratiebeleid?¹

2
Is het u bekend dat deze moskee door de AIVD wordt bestempeld als «sprekend voorbeeld» van «radicale dawa» die «andersdenkende en andersgelovige moslims in de uitoefening van grondrechten» belemmert?²

3
Is het u bekend dat twee veroordeelde leden van de Hofstadgroep in de As-Soennah moskee op islamitische wijze in het huwelijk zijn getreden?³

4
Is het u bekend dat de imam van de As-Soennah moskee Fawaz Jneid, in de weken voor de moord op van Gogh in een preek het volgende heeft gezegd over van Gogh «O God, bezorg Van Gogh een ellende, waarbij hij naar de dood verlangt en het niet krijgt» en over Ayaan Hirshi Ali «O God, bezorg haar hersens een kanker. O God, bezorg haar tongkanker»?⁴

5
Gezien het bovenstaande, deelt u de mening dat het volstrekt absurd is om de As-Soennah Stichting aan te merken als «algemeen nut beogende instelling (ANBI)» en dat u geen andere mogelijkheid heeft om ogenblikkelijk alle fiscale voorrechten van de As-Soennah Stichting op te schorten, in te trekken en alle ambtenaren die hebben meegewerkt aan deze waanzin op staande voet te ontslaan? Zo neen, waarom niet?

6
Is het u bekend dat deze moskee de wens heeft geuit een parlementariër te dagvaarden wegens het uitbrengen van Fitna en het gebruik van zijn vrijheid van meningsuiting? Zo ja, wat vindt u hiervan?

Toelichting

Deze vragen dienen ter aanvulling op eerdere vragen ter zake van de leden Karabulut en Bashir (beiden SP),

ingezonden 2 december 2008 (vraagnummer 2008Z08222/2080906710).

¹ <http://al-yaqeen.com/nieuw/bouw/?page=text&id=1>

² <https://www.aivd.nl/contents/pages/90124/radicaledawainverandering.pdf> Blz 64.

³ <https://www.aivd.nl/contents/pages/90124/radicaledawainverandering.pdf> Blz 68.

⁴ <http://extra.volkskrant.nl/bijlagen/preekFawaz.pdf>

Antwoord

Antwoord van staatssecretaris **De Jager** (Financiën), mede namens de Ministers voor Wonen, Wijken en Integratie en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (ontvangen 28 januari 2009), Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2008–2009, nr. 1082

Met de beantwoording van deze vragen wordt tevens voldaan aan de toezegging van de minister voor Wonen, Wijken en Integratie, gedaan tijdens de begrotingsbehandeling van zijn ministerie op 4 december 2008, dat hij contact zal opnemen met de staatssecretaris van Financiën inzake de ANBI-status van de As-Soennah moskee.

1
Ja. Voor de verdere beantwoording van deze vraag wordt verwezen naar de beantwoording van de

eerdervermelde Kamervragen van de leden van de SP.

2

Ja.

3

Het is bekend dat twee veroordeelde leden van de Hofstadgroep hebben gezegd dat zij in de As-Soennah-moskee op islamitische wijze in het huwelijk zijn getreden.

4

Ja. Het is bekend dat dit op een gegeven moment in de media is verschenen.

5

Nee, deze mening wordt niet gedeeld. Voor de verdere beantwoording van deze vraag wordt verwezen naar de beantwoording van de eerdervermelde Kamervragen van de leden van de SP.

6

Ja. Voor zover bekend gaat het hier om een civiele procedure die de imam van de As-Soennah moskee wilde voeren tegen de heer Wilders. Het past bewindspersonen niet zich uit te laten over zaken die aan de rechter worden voorgelegd.

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1428

Vragen van het lid **Van Baalen** (VVD) aan de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris van Financiën over *de ANBI-status van het Nederlands Palestina Komitee*. (Ingezonden 24 december 2008)

1
Kunt u, op basis van het interview van de voorzitter van het Nederlands Palestina Komitee (NPK)¹ en de door u gegeven antwoorden op schriftelijke vragen van de zijde van de Kamer² aangeven hoe het mogelijk is dat het NPK, dat Israël wenst te vernietigen en geweld tegen militairen en burgers daarbij nadrukkelijk aanvaardt, de status van Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI) door de regering is toegekend?

2
Deelt u de mening dat een instelling, die een bevriende mogendheid wenst te vernietigen en geweld tegen militairen en burgers van die mogendheid accepteert, respectievelijk verdedigt, geen algemeen nut beogende instelling kan zijn?

3
Deelt u de mening dat het NPK haar ANBI-status dient te worden ontnomen opdat de Nederlandse belastingbetaler het NPK niet meer feitelijk subsidieert en daarmee geweld tegen de Staat Israël en haar veiligheidsinstellingen en haar

burgers niet meer feitelijk legitimeert?

¹ Reformatorisch Dagblad, 14 november 2008.

² Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2008–2009, nr. 886.

Antwoord

Antwoord van staatssecretaris **De Jager** (Financiën), mede namens de minister van Buitenlandse Zaken (ontvangen 3 februari 2009)

1 t/m 3
Algemeen Nut Beogende Instellingen (ANBI's) kunnen kerkelijke, levensbeschouwelijke, charitatieve, culturele, wetenschappelijke of algemeen nut beogende instellingen zijn.

Aanvragen om als ANBI te worden aangemerkt worden bij de Belastingdienst ingediend. De criteria voor het verkrijgen van de ANBI-status hebben onder meer betrekking op bestuur en beleid, administratie, functiescheiding en werkzaamheid in het algemeen belang. Hierbij dient de instelling zowel statutair als feitelijk het algemeen belang te dienen. In de jurisprudentie is beslist dat hieraan wordt voldaan indien de doelstelling en de activiteiten van de instelling voor 50% of meer het algemeen belang dienen. De Belastingdienst toetst of organisaties die de ANBI-status aanvragen voldoen aan deze criteria.

De Belastingdienst houdt er toezicht op dat instellingen zich bij hun

feitelijke activiteiten richten op het algemeen nut en zich houden aan de overige criteria van de ANBI-regeling. Hierbij maakt de Belastingdienst ook gebruik van informatie die verkregen wordt van of verstrekt wordt door andere overheidsinstellingen. In voorkomende gevallen kan op grond van deze informatie besloten worden tot intrekking van de eerder afgegeven ANBI-beschikking. Ingevolge de geheimhoudingsplicht van de Belastingdienst (artikel 67 Algemene Wet inzake rijksbelastingen) is het niet mogelijk om mededelingen te doen over de status en/of behandeling van individuele instellingen. Dit laat onverlet het gestelde in de antwoorden op eerdere vragen van de leden Karabulut en Bashir, waarin is aangekondigd dat de regering bereid is om de ANBI-regeling zodanig verder aan te passen dat een ANBI-beschikking kan worden geweigerd of ingetrokken, indien (een bestuurder van) een instelling strafrechtelijk veroordeeld is voor het zaaien van haat.

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1502

Vragen van de leden **Van Dam** (PvdA) en Diks (GroenLinks) aan de minister en de staatssecretaris van Financiën over *het werk van het Joods Nationaal Fonds en de ANBI-status van de Nederlandse Stichting Joods Nationaal Fonds*. (Ingezonden 12 december 2008)

1

Is het u bekend dat het Joods Nationaal Fonds (JNF) grond opkoopt in Israël, bedoeld om deze eigendommen uit te sluiten van bewoning door niet-Joden?

2

Is het u bekend dat een aan het Israëlische JNF gelieerde organisatie, Himnuta, land in de Bezette Gebieden illegaal opkoopt en herverdeelt onder Joodse Israëli's? Zo ja, deelt u de mening dat dit in strijd is met het internationaal recht?

3

Is het waar dat in Nederland de stichting JNF geld inzamelt dat door het JNF gebruikt wordt voor de genoemde doelen?

4

Bent u van mening dat het bestemmen van grond exclusief voor één bevolkingsgroep, en daardoor bewoning door andere

bevolkingsgroepen uit te sluiten, discriminerend is?

5

Bent u van mening dat de stichting JNF, gelet op het bovenstaande, het algemeen nut beoogt?

6

Bent u derhalve van mening dat de ANBI-status voor deze organisatie terecht is?

Antwoord

Antwoord van staatssecretaris **De Jager** (Financiën), mede namens de minister van Buitenlandse Zaken (ontvangen 10 februari 2009) Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2008–2009, nr. 1156

1

Tot 2004 was het in beginsel niet mogelijk dat JNF-grond voor bewoning kon worden toegewezen aan niet-joodse Israëli's. Dit beleid is in 2004 op aanwijzing van de Israëlische Procureur-generaal gewijzigd. Sinds 2007 is een wetsvoorstel in behandeling, dat deze aanwijzing weer moet terugdraaien. De behandeling van dit voorstel is voorlopig aangehouden. Het verdere verloop van de aanneprocEDURE van het wetsvoorstel en de implementatie daarvan zullen moeten uitwijzen of er in de toekomst

wederom sprake zal zijn van uitsluiting van niet-joodse Israëli's.

2

Het is mij bekend dat Himnuta is opgericht door het Israëlische JNF en dat Himnuta land koopt op de Westelijke Jordaanoever en in Oost-Jeruzalem. Himnuta is in zowel Israël als de Palestijnse Gebieden (PG) geregistreerd, waardoor het in beide gebieden zaken kan doen, in tegenstelling tot het Israëlische JNF, dat als NGO met een semi-publiekrechtelijke taak enkel binnen de Israëlische grenzen van 1967 actief is. Himnuta functioneert als een private onderneming, hetgeen inhoudt dat er weinig openbare informatie beschikbaar is over doel en werkwijze van Himnuta, incl. over de wijze van landherverdeling. Dergelijke grondtransacties zijn niet noodzakelijkerwijs strijdig met het internationaal recht. Daarvan zou wel sprake kunnen zijn indien de grondtransacties in de PG zouden geschieden door de bezettende mogendheid zelf. Op basis van de beschikbare informatie lijkt dit niet het geval te zijn.

3

De Nederlandse stichting JNF moet onderscheiden worden van de Israëlische organisatie. Navraag bij de Nederlandse Stichting leert dat zij

de middelen die zij inzamelt niet aanwendt voor genoemde doelen. De stichting zamelt fondsen in ten behoeve van ecologische en publiekrecreatief geormerkte projecten die het Israëliische JNF voordraagt, die zijn gelegen binnen «de groene lijn» van Israël en die voor een ieder toegankelijk zijn. De in Nederland bijeengebrachte fondsen werden onder meer aangewend voor:

- de aanleg van het Holland Park in Eilat;
- de aanleg van een fiets- en jogging route tussen Eilat en kibboets Elot;
- het creëren van sportfaciliteiten in het zuiden van Israël en de Arava;
- de aanleg van waterreservoirs in «Neot Tmarim» in Zuid-Israël;
- het Anne Frank Project in het «Hakdoshim» woud;
- de aanplant van meerdere bossen en parken «op naam» inclusief picknickfaciliteiten; en
- de renovatie van de weg tussen Mitspe Ramon (de grote krater) en Eilat.

4

Ja.

5 en 6

Algemeen Nut Beogende Instellingen (ANBI's) kunnen kerkelijke, levensbeschouwelijke, charitatieve, culturele, wetenschappelijke of algemeen nut beogende instellingen zijn.

Aanvragen om als ANBI te worden aangemerkt worden bij de Belastingdienst ingediend.

De criteria voor het verkrijgen van de ANBI-status hebben onder meer betrekking op bestuur en beleid, administratie, functiescheiding en werkzaamheid in het algemeen belang. Hierbij dient de instelling zowel statutair als feitelijk het algemeen belang te dienen. In de jurisprudentie is beslist dat hieraan wordt voldaan indien de doelstelling en de activiteiten van de instelling voor 50% of meer het algemeen belang dienen. De Belastingdienst toetst of organisaties die de ANBI-status aanvragen voldoen aan deze criteria.

De Belastingdienst houdt er toezicht op dat instellingen zich bij hun feitelijke activiteiten richten op het algemeen nut en zich houden aan de overige criteria van de ANBI-regeling. Hierbij maakt de Belastingdienst ook gebruik van informatie die verkregen wordt van of verstrekt wordt door andere overheidsinstellingen. In

voorkomende gevallen kan op grond van deze informatie besloten worden tot intrekking van de eerder afgegeven ANBI-beschikking. Ingevolge de geheimhoudingsplicht van de Belastingdienst (Artikel 67 Algemene Wet inzake Rijksbelastingen) is het niet mogelijk om mededelingen te doen over de status en/of behandeling van individuele instellingen.

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1860

Vragen van de leden **Omtzigt** en **Van Toorenburg** (beiden CDA) aan de staatssecretaris van Financiën en de minister van Justitie over *de status Algemeen Nut Beogende Instelling*. (Ingezonden 10 februari 2009)

1

Kent u het artikel «Fiscus geeft extremisten geld terug» en de uitspraak van de rechtbank Haarlem waaraan in dit artikel wordt gerefereerd?¹

2

Deelt u de mening dat een stichting, die mensen faciliteert om radarinstallaties te vernielen, treinverkeer onmogelijk te maken, cockpits kapot te slaan, niet aangemerkt kan worden als een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI)? Indien u wel vindt dat dit het algemeen nut beoogt, kunt u dan een definitie geven van algemeen nut?

3

Is tegen bovengenoemde uitspraak van de rechtbank Haarlem hoger beroep ingesteld? Zo nee, waarom niet?

4

Geeft bovengenoemde uitspraak aanleiding om de criteria voor het toekennen van een ANBI-status aan te passen, bijvoorbeeld door de ANBI-status niet toe te kennen aan organisaties die het vernielen van

openbare eigendommen en vandalisme faciliteren? Zo ja, bent u bereid deze aanpassing mee te nemen in de reeds door u toegezegde aanpassing van de ANBI-regeling dat een ANBI-beschikking kan worden geweigerd of ingetrokken indien (een bestuurder van) een instelling strafrechtelijk veroordeeld is voor het zaaien van haat?² Zo nee, waarom niet?

¹ De Telegraaf, 3 februari 2009 en LJN: BH0515, Rechtbank Haarlem, 08/4342.

² Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2008–2009, nr. 2861.

Antwoord

Antwoord van staatssecretaris **De Jager** (Financiën), mede namens de minister van Justitie (ontvangen 10 maart 2009)

1

Ja.

2

Ja. Algemeen Nut Beogende Instellingen (ANBI's) kunnen kerkelijke, levensbeschouwelijke, charitatieve, culturele of wetenschappelijke instellingen zijn. Aanvragen om als ANBI te worden aangemerkt worden bij de Belastingdienst ingediend. De criteria voor het verkrijgen van de ANBI-status hebben onder meer betrekking op bestuur en beleid, administratie, functiescheiding en werkzaamheid in het algemeen belang. Hierbij dient de instelling

zowel statutair als feitelijk het algemeen belang te dienen. In de jurisprudentie is beslist dat hieraan wordt voldaan indien de doelstelling en de activiteiten van de instelling voor 50% of meer het algemeen belang dienen. De Belastingdienst toetst of organisaties die de ANBI-status aanvragen voldoen aan deze criteria. De Belastingdienst houdt er toezicht op dat instellingen zich bij hun feitelijke activiteiten richten op het algemeen belang en zich houden aan de overige criteria van de ANBI-regeling. Hierbij maakt de Belastingdienst ook gebruik van informatie die verkregen wordt van of verstrekt wordt door andere overheidsinstellingen. In voorkomende gevallen kan op grond van deze informatie besloten worden tot intrekking van de eerder afgegeven ANBI-beschikking. Zoals ook door de Hoge Raad in BNB 1983/176 is beslist, kunnen instellingen die, om hun doel te bereiken geweld gebruiken of ondersteunen, niet aangemerkt worden als ANBI. In de onderhavige zaak heeft de rechtbank geoordeeld dat de betreffende instelling in hoofdzaak geweldloze campagnes ondersteunt en haar doelstellingen niet met behulp van geweld nastreeft. Naar het oordeel van de rechtbank vormen de activiteiten van de instelling op zichzelf beschouwd en in samenhang gezien daarom geen

reden om de ANBI-status te onthouden.

3

Ja. De Belastingdienst heeft hoger beroep ingesteld tegen de uitspraak van de rechtbank.

4

Bij de beantwoording van de Kamervragen van de leden Karabulut en Bashir¹ heb ik aangekondigd bereid te zijn de ANBI-regeling zodanig aan te passen dat de beschikking kan worden ingetrokken indien een (bestuurder van) een instelling strafrechtelijk is veroordeeld voor het zaaien van haat. Andere mogelijke aanpassingen van de regeling worden thans onderzocht.

¹ Kamerstukken II 2008–2009, Aanhangsel Handelingen, nr. 1361.

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

181

Vragen van de leden **Karabulut** en **Bashir** (beiden SP) aan de minister voor Wonen, Wijken en Integratie en de staatssecretaris van Financiën over *erkenning van de salafistische As-Soennah moskee als «algemeen nut beogende instelling» door de belastingdienst*. (Ingezonden 2 december 2008)

1
Klopt het bericht dat de belastingdienst de salafistische As-Soennah moskee heeft erkend als algemeen nut beogende instelling? Zo ja, kunt u toelichten waarom u een salafistische moskee als een instelling ziet die het algemene nut beoogd? Zo neen, wat is uw oordeel over dit bericht op de al-yaqeen site?^{1 en 2}

2
Zijn er meerdere salafistische moskeeën of radicale organisaties die erkend zijn als algemeen nut beogende instelling? Zo ja, welke? Zo neen, waarom niet?

3
Hoe verhoudt de erkenning van de salafistische As-Soennah moskee als «algemeen nut beogende instelling» zich tot één van de kabinetsdoelstellingen om de financiële steun aan radicale netwerken aan te pakken?³

4
Bent u bereid om maatregelen te treffen opdat erkenning van de salafistische As-Soennah moskee als

«algemeen nut beogende instelling» wordt teruggedraaid? Zo ja, wanneer? Zo neen, waarom niet?

¹ <http://al-yaqeen.com/nieuw/bouw/?page=text&id=1>

² http://www.belastingdienst.nl/variabel/niet_commerciele_organisaties/niet_commerciele_organisaties.html

³ Actieplan polarisatie en radicalisering 2007–2011.

Antwoord

Antwoord van staatssecretaris **De Jager** (Financiën), mede namens de minister voor Wonen, Wijken en Integratie (ontvangen 28 januari 2009) Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2008–2009, nr. 1081

Met de beantwoording van deze vragen wordt tevens voldaan aan de toezegging van de minister voor Wonen, Wijken en Integratie, gedaan tijdens de begrotingsbehandeling van zijn ministerie op 4 december 2008, dat hij contact zal opnemen met de staatssecretaris van Financiën inzake de ANBI-status van de As-Soennah moskee.

1, 2, 3 en 4

De ANBI-regeling kent geen toetsing op politieke en/of religieuze criteria, zulks in lijn met artikel 1 en artikel 6 van de Grondwet. Ik benadruk dat opsporing en vervolging in geval van veronderstelde staatsgevaarlijke of strafbare activiteiten van instellingen onder de verantwoordelijkheid van het Openbaar Ministerie vallen. Indien een ANBI naar doelstelling en/of feitelijke activiteiten niet meer

voldoet aan de bij wet of de ANBI-regeling gestelde eisen, biedt dat grond voor het intrekken van de beschikking voor die instelling. Het hebben van een politiek-salafistische opvatting op zich biedt op basis van de geldende regelgeving geen grond om een ANBI-beschikking aan de desbetreffende of aan vergelijkbare geloofsinstellingen te weigeren of in te trekken. Intrekking of weigering van een ANBI-beschikking kan wel plaatsvinden als de feitelijke werkzaamheden in strijd zijn met de algemeen nutdoelstelling. Algemeen Nut Beogende Instellingen (ANBI's) kunnen zijn kerkelijke, levensbeschouwelijke, charitatieve, culturele, wetenschappelijke of algemeen nut beogende instellingen. Aanvragen om als ANBI te worden aangemerkt worden bij de Belastingdienst ingediend. De criteria voor het verkrijgen van de ANBI-status hebben onder meer betrekking op bestuur en beleid, administratie, functiescheiding en werkzaamheid ten bate van het algemeen nut. De Belastingdienst toetst of organisaties die de ANBI-status aanvragen voldoen aan deze criteria. Indien instellingen voldoen aan deze criteria verkrijgen zij de ANBI-status die bij beschikking wordt toegekend. Daardoor zijn giften aan deze instellingen aftrekbaar voor de inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting en hoeft de instelling geen successie- of schenkingsrecht te betalen.

Volgens de huidige jurisprudentie zijn kerkgenootschappen werkzaam in het algemeen belang indien zij ten minste in gelijke mate het algemene en een particulier belang dienen. Dit geldt evenzeer voor stichtingen die een religieuze organisatie zoals een moskee in stand houden. Indien ook aan de overige voorwaarden van de ANBI-regeling is voldaan, wordt aan een kerkgenootschap de ANBI-status toegekend. Daarbij wordt nadrukkelijk geen onderscheid gemaakt naar de aard van de kerkelijke stroming waartoe de instelling behoort. Aangezien de Belastingdienst is gebonden aan een fiscale geheimhoudingsplicht, is het niet toegestaan om informatie te verstrekken over individuele belastingplichtigen en de wijze waarop het fiscale toezicht op hen wordt uitgevoerd. Daarom kan alleen in algemene zin worden gereageerd op de gestelde vragen. De Belastingdienst houdt er toezicht op dat instellingen zich bij hun feitelijke activiteiten richten op het algemeen nut en zich houden aan de overige criteria van de ANBI-regeling. Hierbij maakt de Belastingdienst ook gebruik van informatie die verkregen wordt van of verstrekt wordt door andere overheidsinstellingen. In voorkomende gevallen kan op grond van deze informatie besloten worden tot intrekking van de eerder afgegeven ANBI-beschikking. Ik ben bereid de ANBI-regeling zodanig verder aan te passen dat een ANBI-beschikking kan worden geweigerd of ingetrokken indien (een bestuurder van) een instelling strafrechtelijk veroordeeld is voor het zaaien van haat. Overigens is het kabinet voornemens dit jaar een wetsvoorstel inzake de publicatieplicht van financiële jaargegevens van stichtingen bij de Tweede Kamer in te dienen¹. Met dit wetsvoorstel wordt beoogd de overheid en het publiek meer informatie te geven over de financiële positie van stichtingen. De overheid zal daardoor in staat zijn om doorlopend repressief toezicht op de activiteiten van stichtingen uit te voeren. Eventuele criminele of radicaliserende tendensen van stichtingen kunnen dan eerder worden onderkend. Meer specifiek ten aanzien vraag 3 kan nog het volgende worden opgemerkt. In een door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan de Tweede

Kamer overlegde rapportage² is gesteld dat de As-Soennah-moskee is aan te duiden als politiek-salafistisch. Deze stroming kenmerkt zich door anti-integratieve en antidemocratische tendenzen. Volgens voornoemde rapportage van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is binnen deze stroming echter geen sprake van verheerlijking, oproeping tot of ondersteuning van het gebruik van geweld. De overheid hanteert met betrekking tot het politiek salafisme een beleid van confrontatie en delegitimatie, in combinatie met het weerbaar maken van de samenleving én strikte handhaving indien strafbare feiten worden gepleegd³.

¹ Zie brief van de staatsecretaris van Justitie van 16 december 2008, Kamerstukken II 2008–2009, 27 834, nr. 53.

² Rapport Radical Dawa in verandering, de opkomst van islamitisch neoradicalisme in Nederland, aangeboden door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan de Tweede Kamer bij brief van 8 oktober 2007, Kamerstukken II, 29 754, nr. 106

³ Actieplan Polarisatie en Radicalisering 2007–2011, aangeboden door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan de Tweede Kamer bij brief van 8 oktober 2007, Kamerstukken II, 29 754, nr. 103.

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

69

Vragen van de leden **Elissen, Driessen** en **Van Vliet** (allen PVV) aan de ministers van Buitenlandse Zaken, van Justitie, van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en van Financiën over *het bericht dat Duitsland de Internationale Humanitaire Hulporganisatie (IHH) heeft verboden wegens steun aan terreurorganisatie Hamas* (ingezonden 15 juli 2010).

Antwoord van minister **Hirsch Ballin** (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Justitie), mede namens de ministers van Buitenlandse Zaken en van Financiën (ontvangen 29 september 2010) Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2009–2010, nr. 3043.

Vraag 1

Bent u bekend met het bericht «Duitsland verbiedt «hulporganisatie» scheepskonvooi Gaza?»¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2 en 3

Bent u ervan op de hoogte dat deze zogenaamde hulporganisatie ook actief is in Nederland?² Zo ja, klopt het dat deze organisatie gelieerd is aan de Duitse en Turkse tak van IHH?³

Hoe beoordeelt u in dit kader de sluiting van het kantoor in Frankfurt en het verbieden van deze organisatie door de Duitse autoriteiten wegens financiële steun aan de Palestijnse Hamas-beweging?

Antwoord 2 en 3

Het besluit van de Duitse autoriteiten het kantoor van de Internationale Humanitaire Hulporganisatie (IHH) in Frankfurt te sluiten komt voort uit het feit dat de Duitse tak van IHH de Palestijnse beweging Hamas financieel blijkt te steunen. Hamas staat sinds 2003 op de EU Bevriezingslijst voor terroristische organisaties. Het is mij bekend dat de stichting IHH in Nederland geld

¹ <http://www.elsevier.nl/web/Nieuws/Buitenland/270480/Duitsland-verbiedt-hulporganisatie-scheepskonvooi-Gaza.htm>

² <http://www.ihhnederland.nl/>

³ http://www.telegraaf.nl/binnenland/1864620/_MILLI_GORUS_NU_TOCH_ONTMASKERD_.html?p=20,1

inzamelt, maar ik beschik op dit moment niet over informatie waaruit blijkt dat de stichting IHH in Nederland betrokken zou zijn bij financiële steun aan Hamas.

De AIVD beoordeelt en duidt eventuele aanwijzingen voor risico's vanuit het belang van de nationale veiligheid.

Mijn collega van Buitenlandse Zaken heeft daarnaast op 9 september jl. toegezegd dat er nader onderzoek zal worden gedaan naar de activiteiten van de Union of Good, waarvan IHH mogelijk onderdeel is.

Vraag 4

Wat vindt u van het feit dat deze organisatie in Nederland wordt geïnclassificeerd als een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI)? Welk algemeen nut voor de Nederlandse samenleving heeft deze instelling?

Antwoord 4

Algemeen Nut Beogende Instellingen (ANBI's) zijn instellingen die uitsluitend of nagenoeg uitsluitend het algemeen nut beogen. Dit betekent dat een instelling die zich wil kwalificeren als een ANBI, met haar doelstelling en activiteiten voor 90% of meer het algemeen nut moet dienen. De overige criteria om door de Belastingdienst als ANBI aangemerkt te kunnen worden, hebben onder meer betrekking op de hoogte van het vermogen en de kosten, bestuur, beleid en functiescheiding.

De betreffende instelling, stichting IHH, is momenteel aangemerkt als ANBI. De Belastingdienst houdt er toezicht op dat IHH zich houdt aan de criteria van de ANBI-regeling. Zodra zou blijken dat IHH niet voldoet aan de criteria, zal de organisatie niet langer als ANBI worden aangemerkt.

Een ANBI moet bijdragen aan het algemeen belang, dit hoeft niet beperkt te zijn tot een Nederlands algemeen belang.

Vraag 5

Bent u in het kader van de recent aangescherpte ANBI-criteria bereid om een hernieuwde integriteitstoets via de belastinginspecteur te initiëren en zo nodig de ANBI-beschikking in te (doen) trekken? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 5

Mede naar aanleiding van eind 2008 gestelde vragen⁴ is met ingang van 1 januari 2010 een integriteitstoets voor ANBI's opgenomen in de wet. Op grond hiervan wordt een instelling niet (langer) als ANBI aangemerkt indien de instelling, bestuurder van die instelling of een persoon die feitelijk leiding geeft aan die instelling, dan wel een voor de instelling gezichtsbepalend persoon onherroepelijk door de rechter is veroordeeld wegens aanzetten tot haat, aanzetten tot geweld of gebruik van geweld en nog geen vier kalenderjaren zijn verstreken sinds die veroordeling.

Bij de invoering van deze bepaling is onderzocht wat de mogelijkheden waren voor de invoering van een integriteitstoets. Naar aanleiding hiervan is de huidige bepaling ingevoerd. Bij de toetsing van instellingen moet de belastinginspecteur zich dan ook houden aan deze wettelijke bepaling. Indien een ANBI naar doelstelling en/of feitelijke activiteiten niet meer voldoet aan de bij wet gestelde eisen, biedt dat grond voor het intrekken van de beschikking voor die instelling. Zoals eerder gemeld, is het niet toegestaan om informatie te verstrekken over individuele belastingplichtigen en de wijze waarop het fiscale toezicht op hen wordt uitgevoerd, aangezien de Belastingdienst is gebonden aan een fiscale geheimhoudingsplicht.

Vraag 6

Ontvangt deze stichting van overheidswege subsidie(s)? Zo ja, kunt u specifiek aangeven hoeveel subsidie deze organisatie ontvangt alsmede garanderen dat Nederlands belastinggeld door deze stichting niet misbruikt wordt voor het financieren van terroristische organisaties zoals o.a. Hamas?

Antwoord 6

Nee, deze stichting krijgt geen subsidie van de rijksoverheid.

⁴ Vragen van de leden Karabulut en Bashir (beiden SP), ingezonden op 2 december 2008 (nr. 2008Z08222/2080906710), over de erkenning van de salafistische As-Soennah moskee als «algemeen nut beogende instelling» door de Belastingdienst.

Vraag 7

Bent u bereid om in navolging van Duitsland en Israël deze organisatie te verbieden als zij gelieerd is aan de Duitse of Turkse tak of als blijkt dat zij zelf dergelijk terroristische activiteiten ondersteunt en in dat geval deze organisatie te bestempelen als terroristisch? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 7

Onder de Sanctiewet 1977 en de Sanctieregeling terrorisme 2007-II kan de minister van Buitenlandse Zaken in overeenstemming met de minister van Justitie en de minister van Financiën de tegoeden bevroren van organisaties die terroristische activiteiten ondernemen of steunen. Vooralsnog beschikken wij niet over aanwijzingen die hiertoe nopen. Zie verder het antwoord op de vragen 2 en 3.

Vraag 8

Bent u tevens bereid om in Europees verband te pleiten voor het plaatsen van de IHH op de zwarte lijst van terroristische organisaties van de Europese Unie? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 8

De minister van Buitenlandse Zaken antwoordde op 12 juli 2010 op vragen van het lid Van der Staaij (SGP) over de Turkse hulporganisatie IHH en de betrokkenheid van Turkije reeds dat vooralsnog geen aanwijzingen bekend zijn die nopen tot stappen in de richting van plaatsing van IHH op de Europese lijst van terroristische organisaties. Zie verder het antwoord op de vragen 2 en 3.

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2600

Vragen van het lid **Berndsen** (D66) aan de staatssecretarissen van Financiën en van Veiligheid en Justitie over *belastingvrije donaties aan sektes* (ingezonden 14 maart 2012).

Antwoord van staatssecretaris **Weekers** (Financiën) (ontvangen 23 mei 2012). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2011–2012, nr. 2186.

Vraag 1

Heeft u kennisgenomen van het artikel «Schatkist subsidieert Scientology»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Bent u van mening dat sektes in aanmerking komen voor de status van algemeen nut beogende instelling (anbi)?

Antwoord 2

Het begrip «sekte» heeft maatschappelijk geen eenduidige betekenis. Van belang is dat een instelling voldoet aan de wettelijke voorwaarden die gelden voor kwalificatie als algemeen nut beogende instelling.

Vraag 3 en 4

Wat vindt u van het feit dat de rechter heeft geoordeeld dat de Scientology Kerk niet aangemerkt kan worden als een anbi, maar nu via een sluiproute alsnog profiteert van de belastingvoordelen die de anbi-status met zich meebrengt?

Wat gaat u hieraan doen?

Antwoord 3 en 4

De wettelijke geheimhoudingsplicht staat mij niet toe in te gaan op feiten of veronderstellingen ten aanzien van individuele instellingen. Ik beantwoord de vraag daarom in algemene zin. Het is ontoelaatbaar dat een instelling die niet als ANBI kwalificeert via oneigenlijk gebruik van wel als zodanig aangewezen instellingen toch kan profiteren van de voordelen die uitsluitend voor ANBI's zijn bedoeld. Als dit zich in de praktijk voordoet, dan roept dat vooral de vraag op of de aangewezen instelling haar ANBI-kwalificatie wel kan

¹ Parool van 8 maart 2012.

behouden. Hiertoe stelt de Belastingdienst dan een onderzoek in bij de betrokken instelling. Indien het onderzoek daartoe aanleiding geeft, kan de ANBI-kwalificatie met terugwerkende kracht worden ingetrokken.

Vraag 5 en 6

Komt het vaker voor dat er met een anbi gefraudeerd wordt? Bijvoorbeeld voor het witwassen van geld?

Hoe voorkomt u dit en hoe pakt u dit aan?

Antwoord 5 en 6

Bij het Openbaar Ministerie zijn thans geen fraudegevallen met ANBI's in onderzoek. Indien de Belastingdienst strafbare feiten constateert, kunnen deze, op basis van de zgn. aanmeldings-, transactie- en vervolgingsrichtlijnen, via de boete-fraudecoördinator van de Belastingdienst en de FIOD, worden voorgelegd aan het Functioneel Parket. Indien daartoe aanleiding bestaat, wordt in dat traject beslist of een strafrechtelijk onderzoek wordt gestart.

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

247

Vragen van het lid **Van Klaveren** (Groep Bontes/Van Klaveren) aan de Staatssecretaris van Financiën over *de voorwaarden voor een ANBI-status* (Ingezonden 26 september 2014).

Antwoord van Staatssecretaris **Wiebes** (Financiën) (ontvangen 14 oktober 2014).

Vraag 1

Bent u bekend met het gegeven dat de organisatie «Stichting Democratie en Media» een ANBI-status heeft?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2 en 3

Deelt u de visie dat een organisatie met een ANBI-status, conform de wet, het algemeen nut moet dienen?

Zo ja, hoe verhoudt dat dienen van het algemeen nut zich tot het politiek eenzijdig faciliteren van subsidie-aanvragen?

Antwoord 2 en 3

Het wettelijk vereiste is dat een instelling uitsluitend of nagenoeg uitsluitend het algemeen nut beoogt. De wet noemt ook de categorieën van doelen die als algemeen nut worden beschouwd. Binnen elke categorie zijn zeer veel varianten mogelijk, zoals de lijst van algemeen nut beogende instellingen op de website van de Belastingdienst illustreert. Het is niet noodzakelijk dat een instelling het hele politieke of maatschappelijke spectrum bedient; zij kan zich vanuit haar eigen ideologie ook richten op een specifiek deel daarvan.

Vraag 4

Hoe duidt u – in relatie tot de plicht van een organisatie met een ANBI-status het algemeen nut te dienen en, in dit geval, haar doelstelling om te zorgen voor pluriformiteit in de media – het gegeven dat «Stichting Democratie en

¹ <http://stdem.org/nl/anbi-doelstellingen>

Media» linkse media-organisaties wel steunt middels subsidie, maar rechtse aanvragen afwijst op gronden die voor de linkse aanvragen niet gelden?²

Antwoord 4

De beoordeling of een instelling als algemeen nut beogende instelling kan worden aangewezen is aan de Belastingdienst/Oost-Brabant, team ANBI. Dit team beoordeelt niet alleen de statutaire doelstelling van de instelling, maar toetst ook of de wijze waarop deze daaraan in de praktijk invulling geeft, daarmee overeenstemt. Het ANBI-team heeft aldus ook een toezichhoudende taak op instellingen die als ANBI zijn aangewezen. Over het toezicht op een individuele instelling kan ik geen mededelingen doen.

² <http://www.dagelijksestandaard.nl/2014/09/stichting-democratie-media-geen-steun-voor-rechtse-website>

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1555

Vragen van de leden **Omtzigt** en **Oskam** (beiden CDA) aan de Ministers van Veiligheid en Justitie en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de Staatssecretaris van Financiën over *een bijeenkomst in Rijswijk op 8 maart 2015 waarbij zeer radicale predikers zullen spreken* (ingezonden 18 februari 2015).

Antwoord van Minister **Opstelten** (Veiligheid en Justitie) mede ondertekend door de Ministers van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Buitenlandse Zaken, en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (ontvangen 3 maart 2015).

Vraag 1

Hebt u kennisgenomen van de bijeenkomst die de stichting Rohamaa op 8 maart 2015 in het kader van wereldvrouwendag in Rijswijk organiseert?

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Klopt het dat de volgende personen in Rijswijk zullen spreken te weten: Tarik Bin Ali, Khalid Sujaa, Wahid Baali, Mohamad Hassan, Othman al Khamis, Mamdouh Tamami en Abdallah Kaamil?

Antwoord 2

Volgens informatie van de website van de stichting Rohamaa zijn dat de uitgenodigde gastsprekers voor de beoogde bijeenkomst op 8 maart te Rijswijk¹. De stichting heeft naar aanleiding van de ontstane maatschappelijke onrust en het intrekken van de visa van enkele predikers besloten om het evenement niet door te laten gaan in de oorspronkelijke opzet.

Vraag 3

Hoe kijkt u aan tegen mensen die treuren om de dood van Bin Laden, de terreurgroep Al Nusra steunen en de jihad in Europa faciliteren?

¹ <http://www.rohamaashop.nl/>

Antwoord 3

Voor visumplichtige predikers die onverdraagzame, anti-integratieve en/of antidemocratische boodschappen willen uitdragen en daarmee de openbare orde of de nationale veiligheid bedreigen, is in Nederland geen plek. Vrijheid van meningsuiting is de essentie van democratie, maar is niet onbeperkt en wordt begrensd als de vrijheden van anderen in het geding komen, als mensen geweld of haat prediken of als de openbare orde of de nationale veiligheid in het geding komt.

Vraag 4

Herinnert u zich dat de vicepremier op 25 augustus 2014 aankondigde in de Telegraaf dat «Haatimams zullen we het werken moeilijk en waar het kan onmogelijk maken. Als een imam uit Syrië hier wil gaan preken en hij heeft daar geen vredelievende bedoeling mee, dan krijgt hij geen visum. Maar ook Nederlandse imams, mensen die hier zijn opgegroeid en helemaal geen gebruik maken van hun vrijheid, maar haatzaaien, zullen we het leven lastig maken. Dat kan via burgemeesters die een gesprek met hen aangaan»?²

Antwoord 4

Ja, deze uitspraak is bekend. Het standpunt blijft dat waar dat mogelijk is, sprekers die onverdraagzame, anti-integratieve en/of antidemocratische boodschappen willen uitdragen en daarmee de openbare orde of de nationale veiligheid bedreigen, de toegang tot Nederland wordt ontzegd. Dit geldt voor sprekers die afkomstig zijn uit visumplichtige landen. Degene die de toegang tot Nederland niet geweigerd kan worden omdat hij of zij rechtmatig verblijft in de Schengenzone en die een onverdraagzame boodschap uitdraagt zal daarmee worden geconfronteerd.

Vraag 5

Kunt u voor elk van de sprekers aangeven of u hen als haatimams beschouwt, of zij visumplichtig zijn, wanneer zij een visum hebben aangevraagd, of het visum verleend is en of zij een gesprek met de burgemeester van Rijswijk hebben gehad of zullen hebben?

Antwoord 5

Zonder in te gaan op individuen kan verteld worden dat zeven predikers waren uitgenodigd voor het geven van lezingen op 8 maart. Voor drie van deze predikers waren visa verstrekt door Nederland. Deze visa zijn ingetrokken met het oog op de openbare orde. Twee sprekers waren in het bezit van een Schengenvisum dat eerder is afgegeven door een ander Schengenland. De overige sprekers verblijven rechtmatig in het Schengengebied. De stichting Rohamaa heeft naar aanleiding van de ontstane maatschappelijke onrust en het intrekken van de visa van drie predikers besloten om het evenement niet door te laten gaan in de oorspronkelijke opzet. De afgelopen weken is op lokaal niveau veelvuldig overleg geweest tussen het lokaal gezag, de organisator en diverse vertegenwoordigers, waaronder het CMO (Contactorgaan Moslims en Overheid). Daarbij zijn alle aspecten die rond dit evenement spelen indringend aan de orde gekomen.

Vraag 6

Indien deze mensen een visum hebben gekregen, hebben zij dan correct het doel van hun bezoek gemeld bij de Nederlandse autoriteiten?

Antwoord 6

Ja. Bij het aanvragen van de visa, is het juiste doel opgegeven.

Vraag 7

Van hoeveel mensen is sinds 25 augustus 2014 een visum geweigerd omdat zij hier haatpreken zouden houden? Kunt u zo specifiek mogelijk de details van de weigeringen weergeven?

² Haatimam in de ban http://www.telegraaf.nl/binnenland/23001868/___HAATIMAM_IN_DE_BAN__.html

Antwoord 7

Er zijn sinds die tijd geen gevallen bekend waarin predikers het land zijn uitgezet of waarvan de toegang tot Nederland op voorhand is geweigerd. Wel zijn, zoals aangegeven, de visa van drie van de predikers die in Rijswijk zouden spreken ingetrokken, met het oog op de openbare orde, tegen de achtergrond van de maatschappelijke onrust, zoals verwoord in de brief van de NCTV.

Vraag 8

Deelt u de mening dat de prediking van deze personen in overeenkomst is met het internationale recht vanwege de banden met erkende terreurgroepen als Al Nusra? Deelt u voorts de mening dat de organisator van deze bijeenkomst dus niet algemeen nuttig handelt?

Antwoord 8

Van een aantal van de predikers op dit evenement is bekend dat zij behoren tot de stroming van de politieke salafisten. Het gaat hier niet om jihadisten, wel om invloedrijke geestelijken, waarvan bekend is dat sommigen in contact staan met radicaal-islamitische personen of organisaties. Voor het tweede deel van de vraag verwijs ik u naar het antwoord op vraag 10.

Vraag 9

Herinnert u zich dat u aan de Kamer schreef: «Het is een Nederlandse traditie dat het internationale recht deel uitmaakt van de Nederlandse rechtsorde. Dat is zo neergelegd in de Grondwet. Omdat bij strijdig handelen met het internationale recht doorgaans geen sprake zal zijn van algemeen nuttig handelen, kan bij instellingen die zich daar schuldig aan maken de ANBI (Algemeen Nut Beogende Instellingen)-status reeds worden ingetrokken»?³

Antwoord 9

Ja.

Vraag 10

Ziet u aanleiding te onderzoeken of bij de stichting Rohamaa de ANBI-status ingetrokken kan worden, zo mogelijk met terugwerkende kracht en daarover de Kamer te informeren?

Antwoord 10

Berichtgeving in de media en signalen uit de samenleving kunnen voor de Belastingdienst aanleiding zijn om een onderzoek in te stellen naar de activiteiten van een instelling om te beoordelen of de feitelijke activiteiten de ANBI-status in de weg staan. Indien dit het geval is kan een ANBI-status worden ingetrokken, onder omstandigheden met terugwerkende kracht. Dit is dan zichtbaar op de openbare ANBI-lijst die te raadplegen is via de website van de Belastingdienst.⁴ Op de website van de Belastingdienst staat duidelijk aangegeven wat de criteria zijn voor de ANBI-status.⁵ Als het vermoeden bestaat dat daaraan niet meer wordt voldaan, kan een nader onderzoek worden ingesteld.

Vraag 11

Kunt u deze vragen binnen een week beantwoorden, ten minste op het punt van de visa?

Antwoord 11

U ontvangt wanneer alle informatie bekend is zo spoedig mogelijk antwoord op alle gestelde vragen.

³ Kamerstuk 33 752, nr. 16

⁴ http://www.belastingdienst.nl/rekenhulpen/giften/anbi_zoeken/

⁵ http://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/bijzondere_regelingen/goede_doelen/algemeen_nut_beogende_instellingen/aan_welke_voorwaarden_moet_een_anbi_voldoen/

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1714

Vragen van de leden **Bashir** en **Karabulut** (beiden SP) aan de Staatssecretaris van Financiën en de Ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over *de ANBI-status van Stichting Rohamaa* (ingezonden 20 februari 2015).

Antwoord van Staatssecretaris **Wiebes** (Financiën), mede namens de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (ontvangen 24 maart 2015).

Vraag 1

Klopt het dat Stichting Rohamaa¹ een ANBI-status heeft gekregen? Sinds wanneer is dit het geval? Kunt u uitleggen op basis van welke criteria Stichting Rohamaa een ANBI-status heeft gekregen?

Antwoord 1

Ja. Zoals te zien is op de openbare ANBI-lijst op de website van de Belastingdienst² heeft Stichting Rohamaa sinds 1 januari 2011 de status van algemeen nut beogende instelling (ANBI).

In algemene zin kan ik aangeven dat instellingen die de ANBI-status willen krijgen hiervoor een aanvraag moeten indienen bij het ANBI-team van de Belastingdienst in 's-Hertogenbosch. Bij die aanvraag moet de instelling onder meer aangeven welk algemeen nuttig doel³ zij nastreeft en op welke wijze zij dat doel wil dienen. Daarnaast moet de instelling een aantal vragen beantwoorden teneinde te kunnen bepalen of de instelling voldoet aan de regelgeving voor ANBI's.

Op basis van die informatie wordt beoordeeld of de instelling een algemeen belang beoogt en met haar werkzaamheden ook uitsluitend of nagenoeg uitsluitend (voor ten minste 90%) het algemeen belang dient of zal gaan dienen.

Het is mogelijk dat reeds op basis van de gegevens die een instelling bij de aanvraag heeft verstrekt een positieve ANBI-beschikking kan worden afgegeven. In andere gevallen wordt nadere informatie bij de instelling opgevraagd alvorens een beschikking wordt afgegeven. Over de specifieke

¹ <http://www.rohamaa.nl/>

² http://www.belastingdienst.nl/rekenhulpen/giften/anbi_zoeken/

³ In artikel 5b van de Algemene wet inzake rijksbelastingen is opgenomen wat onder algemeen nut in de zin van de ANBI-regelgeving wordt verstaan.

aspecten van het verlenen van de ANBI-status aan Stichting Rohamaa kan ik geen mededelingen doen op grond van de wettelijke geheimhoudingsplicht.

Vraag 2

Waarom kan op de website van de stichting niet achterhaald worden waar het geld naar toe gaat, wie de bestuursleden zijn en welke vergoeding zij ontvangen? Zijn dit niet de voorwaarden voor een ANBI-instelling?

Antwoord 2

Een van de voorwaarden voor de ANBI-status is met ingang van 1 januari 2014 inderdaad dat de instelling verplicht is om via internet informatie met betrekking tot haar functioneren openbaar te maken.⁴ Het betreft naast meer algemene informatie over de ANBI, informatie over de doelstelling, de bestuurssamenstelling met de namen van de bestuurders, het beloningsbeleid, de hoofdlijnen van het actuele beleidsplan, een actueel verslag van de uitgeoefende activiteiten, de balans en de staat van baten en lasten met toelichting.

ANBI's die (blijven) weigeren deze informatie op internet openbaar te maken verliezen de ANBI-status.

Vraag 3

Sinds wanneer bent u ervan op de hoogte dat Stichting Rohamaa nauwe contacten onderhoudt met zeer extremistische islamitische geestelijken?

Antwoord 3

Het is mij bekend dat de stichting Rohamaa op 8 maart 2015 een liefdadigheidsgala in Rijswijk zou organiseren. Van een aantal van de beoogde predikers op dit evenement is bekend dat zij behoren tot de stroming van de politieke salafisten. Het gaat hier niet om jihadisten, maar wel om (in beperkte kring) invloedrijke geestelijken. Van sommigen van hen is bekend dat zij in contact staan met radicaal-islamitische personen of organisaties. Van Stichting Rohamaa is al langere tijd bekend dat zij predikers van diverse achtergronden uitnodigt om fondsen te werven.

Vraag 4

Handelt de stichting volgens u in strijd met het internationaal recht? Zo ja, hoe rijmt de ANBI-status van Stichting Rohamaa met uw toezegging⁵ naar aanleiding van het ingediende en vervolgens ingetrokken amendement Bashir en Van Bommel⁶ dat bij strijdig handelen met het internationale recht doorgaans geen sprake zal zijn van algemeen nuttig handelen, en dat bij instellingen die zich daar schuldig aan maken de ANBI-status reeds worden ingetrokken?

Antwoord 4

Indien de feitelijke activiteiten van een instelling strijdig zijn met internationaal recht waardoor de instelling niet meer geheel of nagenoeg geheel het algemeen belang dient, kan de ANBI-status van een dergelijke instelling worden ingetrokken. Ik kan verder niet ingaan op dit specifieke geval in verband met de reeds genoemde wettelijke geheimhoudingsplicht.

Vraag 5

Vindt u dat bijeenkomsten waar vrouwen en mannen gescheiden zijn, passen bij algemeen nuttig handelen en daarom belastingvoordeel rechtvaardigen? Vindt u dat deze activiteiten bijdragen aan de integratie? Zo ja, kunt u dit uitleggen? Zo niet, waarom kan zo'n stichting een ANBI-status krijgen?

⁴ Voor kerkgenootschappen en zuivere vermogensfondsen gelden (al dan niet tijdelijke) aangepaste informatieverplichtingen.

⁵ Kamerstuk, 33 752, nr. 16

⁶ Kamerstuk, 33 006, nr. 14

Antwoord 5

In de ANBI-regelgeving is omschreven wat als algemeen nuttig doel wordt beschouwd.⁷ Het begrip «algemeen nut» is neutraal vormgegeven en wordt ook blijkens de jurisprudentie neutraal getoetst. In beginsel treedt de Belastingdienst niet in de interne aangelegenheden van binnen een instelling geldende regels. De Belastingdienst heeft echter een discretionaire bevoegdheid om bijvoorbeeld indien er een wettelijke norm is geschonden de ANBI-status in te trekken.

Vraag 6

Bent u gezien het bovenstaande bereid om de ANBI-status van Stichting Rohamaa met terugwerkende kracht in te trekken? Welke gevolgen heeft dit?

Antwoord 6

In algemene zin kan worden gezegd dat als een ANBI wordt onderzocht, de Belastingdienst daarbij kijkt welk doel een instelling feitelijk nastreeft en of de feitelijke doelstelling en de feitelijke activiteiten aan een ANBI-status in de weg staan. Als uit het onderzoek blijkt dat een instelling een niet-algemeen nuttig doel nastreeft of de andere voorwaarden van de regelgeving niet naleeft, kan de ANBI-status worden ingetrokken. Onder omstandigheden kan dat met terugwerkende kracht.

Als een instelling de ANBI-status verliest, zijn de fiscale voordelen verbonden aan de ANBI-status niet meer van toepassing. Zo zijn giften aan zo'n instelling vanaf het moment van intrekking niet meer aftrekbaar, tenzij de schenker er op het moment van de schenking op mocht vertrouwen dat de ANBI terecht op de ANBI-lijst stond.

Vraag 7

Bent u bereid om de lijst van ANBI-instellingen nogmaals grondig na te lopen en deze op te schonen door instellingen die niet aan de voorwaarden voldoen van de lijst te schrappen?

Antwoord 7

De Belastingdienst houdt risicogericht toezicht op ANBI's. Dit toezicht ziet op ca 65.000 instellingen. Bij het risicogerichte toezicht kunnen, naast gegevens die de Belastingdienst zelf heeft, onder andere de website van een instelling en signalen of aanwijzingen die de Belastingdienst bereiken aanleiding vormen om een ANBI te onderzoeken. De voor het toezicht op ANBI's geldende aanpak heeft er mede aan ten grondslag gelegen dat sinds september 2008 al van zo'n 8700 ANBI's hun ANBI-status is komen te vervallen.

Toelichting:

Deze vragen dienen ter aanvulling op eerdere vragen terzake van de leden Omtzigt en Oskam (beiden CDA), ingezonden 18 februari 2015 (vraagnummer 2015Z02818)

⁷ Zie ook voetnoot 2: In artikel 5b van de Algemene wet inzake rijksbelastingen is opgenomen wat onder algemeen nut in de zin van de ANBI-regelgeving wordt verstaan.

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2752

Vragen van de leden **Van Klaveren** en **Bontes** (beiden Groep Bontes/Van Klaveren) aan de ministers van Veiligheid en Justitie en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over *een extremistische moslimprediker in Almere*. (ingezonden 28 mei 2015).

Antwoord van Minister **Van der Steur** (Veiligheid en Justitie), mede namens de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (ontvangen 1 juli 2015). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2014–2015, nr. 2673

Vraag 1

Kent u het bericht «Moskee nodigt omstreden prediker Tarik Ibn Ali uit»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Bent u bekend met het gegeven dat Tarik «Ibn Ali» Chadlioui gelieerd wordt aan jihadisten in Syrië, het verboden Sharia4Belgium en de gewelddadige Duitse organisaties Millatu Ibrahim en Dawa FFM?

Antwoord 2

Bij het Ministerie van Veiligheid en Justitie is bekend dat de heer Chadliou te typeren is als een onafhankelijke salafistische prediker met contacten binnen het gehele salafistische spectrum; van a-politiek tot jihadistisch. Daarbij is hij niet vast te pinnen op één positie. Hoewel hij misschien door sommigen gelieerd wordt aan jihadistische organisaties, kan hij er niet mee worden vereenzelvigd.

Vraag 3

In hoeverre deelt u de grote zorgen dat deze extremistische prediker opnieuw is uitgenodigd door een islamitische organisatie in Nederland?

Antwoord 3

In antwoord op vragen van de leden Oskam en Omtzigt (beiden CDA) en Segers (CU), ingezonden op 19 september 2014 (Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2014–2015, nr. 227), over dezelfde persoon, heb ik laten weten

¹ <http://www.omroepflevoland.nl/Mobile?NewsId=124301>

dat deze persoon eerder in Nederland is geweest en dat hij destijds tijdens toespraken geen haatzaaiende of opruiende boodschappen heeft verkondigd. Er is voor zover bekend geen informatie dat dit in de tussentijd wel is gebeurd.

Vraag 4 en 5

Klopt het dat Tarik Ibn Ali eerder dit jaar geen visum kreeg in verband met diens extremistische achtergrond?

Zo ja, kunt u aangeven of u opnieuw het visum van de betreffende prediker zult intrekken en waarom hij er blijkbaar toch een heeft gekregen?

Antwoord 4 en 5

Nee, dat klopt niet. Tarik Ibn Ali heeft de Belgische nationaliteit. Hij heeft voor een bezoek aan Nederland geen visum nodig. Het weigeren of intrekken van een visum is dus niet aan de orde.

Vraag 6

Wanneer en welke stappen worden er nu eindelijk gezet om te voorkomen dat figuren als Tarik Ibn Ali hun extremistische boodschap in Nederland kunnen blijven verkondigen?

Antwoord 6

In de brief van het kabinet van 3 maart jl. (Kamerstuk 29 754, nr. 303) is reeds aangegeven dat uit het buitenland afkomstige visumplichtige sprekers die in Nederland onverdraagzame, anti-integratieve en/of antidemocratische boodschappen willen uitdragen en daarmee de openbare orde of nationale veiligheid bedreigen, niet welkom zijn. Over de nadere invulling van maatregel 20f uit het Actieprogramma Integrale Aanpak Jihadisme (het weigeren van visa van predikers – uit visumplichtige landen – die oproepen tot haat en geweld) is uw Kamer recent nog geïnformeerd via de Tweede Voortgangsrapportage van het Actieprogramma.

Ten aanzien van niet-visumplichtige predikers die oproepen tot haat en geweld is in de brief van 3 maart gesteld, dat indien zij rechtmatig in het Schengengebied verblijven, zij beoordeeld kunnen worden op de boodschap die zij tijdens hun verblijf uitdragen. Zij die een onverdraagzame boodschap uitdragen, kunnen worden aangepakt via de strafrechtelijke weg.

Vraag 7

Bent u bereid te bevorderen dat de wet zodanig wordt aangepast dat ook organisaties die extremisten uitnodigen kunnen worden aangepakt door de eventuele anbi-status te ontnemen? Zo nee, waarom niet?²

Antwoord 7

Als de feitelijke activiteiten van een instelling strijdig zijn met het algemeen belang, kan de ANBI-status van een dergelijke instelling worden ingetrokken. Daarvoor is geen wetwijziging nodig. Zie hierover onder meer ook de antwoorden op de vragen van de leden Bashir en Karabulut (Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2014–2015, nr. 1714) over de ANBI-status van Stichting Rohamaa (met name het antwoord op vraag vier).

Als blijkt dat er tijdens een bijeenkomst of evenement sprake is geweest van het aanzetten tot haat zoals vastgelegd in artikel 137d Wetboek van Strafrecht, dan kan het Openbaar Ministerie beoordelen of degene die aanzette tot haat moet worden vervolgd, danwel ook degene die hem bij de strafbare uitingen heeft geholpen (zoals de organisator of de verstrekker van de locatie).

² anbi: algemeen nut beogende instelling

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

566

Vragen van het lid **Grashoff** (GroenLinks) aan de Minister van Buitenlandse Zaken over *tegenwerking van mensenrechtenorganisaties in Israël* (ingezonden 9 oktober 2015).

Antwoord van Minister **Koenders** (Buitenlandse Zaken) (ontvangen 13 november 2015).

Vraag 1

Kent u het bericht «Right wingers claim they deprived B'Tselem of 100.000-euro award»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Klopt het dat de stemming voor de Mensenrechtentulp is beïnvloed door een gecoördineerde actie van rechts-nationalistische activisten en organisaties in Israël om mensenrechtenorganisaties B'Tselem en Adalah buiten de top-3 te houden?

Antwoord 2

«My Israel» heeft een oproep gedaan op andere kandidaten dan «B'Tselem» te stemmen. Van de 70.853 stemmen die op de top-3 kandidaten zijn uitgebracht, kwamen er ongeveer 50.000 uit Israël. Op basis daarvan kan geconcludeerd worden dat de oproep van «My Israel» invloed heeft gehad op de stemming.

Vraag 3

Deelt u de mening dat het zeer onwenselijk is dat de uitslag van een publieksstemming over de mensenrechtenprijs van de Nederlandse regering op een dergelijke wijze gemanipuleerd wordt?

Antwoord 3

Het kabinet acht vreedzaam debat en discussie over de kandidaten op zich positief. Uiteindelijk kan openlijk debat over mensenrechtenonderwerpen bijdragen aan zichtbaarheid voor mensenrechtenverdedigers (individuen en

¹ Haaretz, 18 september 2015, www.haaretz.com/news/israel/.premium-1.676503

organisaties) en verbetering van de mensenrechtensituatie. Het kabinet betreurt evenwel dat door de proteststemmen de positieve steun voor kandidaten onderbelicht kan zijn gebleven. Het kabinet is zich er van bewust dat bij een internetstemming dergelijke initiatieven mogelijk zijn. Tegelijkertijd is de publiekskeuze maar één onderdeel van een uitgebreid selectieproces, zoals uitgelegd op www.human-rightstulip.nl. Overigens zijn voor de publieksstemming waarborgen ingebouwd om frauduleuze stemmen te voorkomen. Zo wordt maximaal één stem per e-mailadres meegeteld en worden stemmen vanuit automatisch gegenereerde e-mailadressen niet meegeteld.

Vraag 4

Welke maatregelen zult u nemen om benadeling die B'Tselem en Adalah hierdoor hebben ondervonden te compenseren en een herhaling bij toekomstige stemmingen te voorkomen?

Antwoord 4

De procedure van de Mensenrechtentulp wordt jaarlijks geëvalueerd. In de komende evaluatie zal deze ontwikkeling uiteraard ook worden meegenomen. De actie heeft effect gehad op de gehele publieksranking. Geen van de organisaties wordt gecompenseerd; wel is B'Tselem op basis van de kwaliteit van het werk geselecteerd als één van de drie wildcards.

Vraag 5

Klopt het dat de Israëlische Minister van Justitie Ayelet Shaked de EU en lidstaten onder druk heeft gezet hun subsidiëring van kritische organisaties in Israël te staken en heeft gedreigd dergelijke subsidies via wetgeving aan banden te leggen?

Antwoord 5

Het kabinet is tot op heden niet benaderd door de Israëlische Minister van Justitie. Wel heeft de Israëlische vice-Minister van Buitenlandse Zaken Tzipi Hotovely dit onderwerp aan de orde gesteld bij de EU en enkele lidstaten, waaronder Nederland tijdens mijn bezoek in juli jl. aan Israël. In ons gesprek heb ik het belang benadrukt van het werk van mensenrechtenorganisaties voor een vrije en pluriforme samenleving.

Vraag 6

Deelt u de mening dat mensenrechten- en vredesorganisaties in Israël, die zich inzetten voor de mensenrechten van Palestijnen en die kritiek ventileren op de Israëlische bezetting, steeds meer tegenwerking ondervinden?

Antwoord 6

De laatste jaren worden mensenrechtenorganisaties die kritiek hebben op de regering en op militaire acties vaker negatief geportretteerd in de media en het publieke discours. Met enige regelmaat worden wetswijzigingen voorgesteld die de werkruimte van dergelijke organisaties zouden kunnen beteugelen. In het verleden werden deze voorstellen tot nader orde «bevroren» of aangepast. De werkruimte van NGO's is tot nog toe niet via wetgeving aangetast.

Vraag 7 en 19

Bent u bereid uw zorgen daarover aan de Israëlische regering over te brengen en te benadrukken dat de Nederlandse regering het werk van dergelijke organisaties verwelkomt en blijft steunen, ook via The Human Rights and International Humanitarian Law Secretariat? Deelt u de mening dat Nederland in lijn met de beleidsdoelstelling op het gebied van mensenrechten proactief moet opkomen voor de positie van mensenrechtenorganisaties in Israël?

Antwoord 7 en 19

Zoals uiteengezet in beantwoording van Kamervragen van Kamerleden Van Klaveren en Bontes van 24 juli 2015 (kenmerk 2015D31344), zijn mensenrechten de hoeksteen van het buitenlands beleid. In dat kader verleent Nederland onder meer via het Human Rights and International Humanitarian Law

Secretariat ondersteuning aan Palestijnse en Israëliëse NGO's. Deze NGO's komen op voor de rechten van Palestijnse burgers en stellen schendingen door de Palestijnse en Israëliëse autoriteiten aan de orde. Tijdens mijn recente bezoek aan Israël en de Palestijnse Gebieden heb ik in een gesprek met de Israëliëse vice-Minister van Buitenlandse Zaken Hotovely het belang van het werk van mensenrechtenorganisaties voor een vrije en pluriforme samenleving benadrukt. Nederland zal deze boodschap blijven uitdragen richting de Israëliëse autoriteiten.

Vraag 8

Wilt u een overzicht en appreciatie geven van lopende wetsvoorstellen in de Knesset en van initiatieven van het Israëliëse Ministerie van Justitie die tot doel hebben de vrijheden en subsidiering van mensenrechten- en vredesorganisaties in Israël in te perken?

Antwoord 8

Er zijn in juni 2015 drie individuele wetsvoorstellen ingediend. De individuele voorstellen zijn afkomstig van de partijen Het Joodse Huis en van Israël Beitenu. Het eerste voorstel betreft de «identification law» en is erop gericht dat medewerkers van organisaties die financiële steun ontvangen van buitenlandse politieke entiteiten zich met een naamkaartje, en bij publieke evenementen ook mondeling, als zodanig identificeren bij hun werkzaamheden. Volgens de twee andere individuele voorstellen zouden organisaties die meer dan \$ 50.000 ontvangen van een buitenlandse publieke entiteit worden geregistreerd als «buitenlandse organisatie», waarvoor specifieke procedures voor registratie en operatie gelden, zoals een tarief van 37% belasting over de buitenlandse overheidsfinanciering en het zich verplicht identificeren als «foreign agent». Tevens mogen Israëliëse overheidsinstanties niet meer met hen samenwerken. Hierdoor zouden bijvoorbeeld Israël's hun alternatieve dienstplicht niet meer bij dergelijke organisaties kunnen vervullen, zoals nu wel het geval is. In het kader van «transparantie» zou ook elk kwartaal uitgebreider dan nu het geval is verantwoording moeten worden afgelegd over financiering en doelstellingen.

Daarnaast is op 1 november jl. een eerste versie van een wetsvoorstel van de Israëliëse Minister van Justitie gepubliceerd. Strekking van de tekst lijkt in het bijzonder gericht op transparantieregels aan NGO's die meer dan 50% financiering van buitenlandse overheden ontvangen. Het is echter nog onduidelijk wat het uiteindelijke oogmerk van het initiatief van de regering zal zijn, gezien dit geen finale tekst betreft en ook nog geen officieel wetsvoorstel is.

De strekking van de plannen is zorgelijk. Dergelijke wetgeving raakt de kern van een vrije en pluriforme democratie.

Vraag 9

Klopt het dat deze wetsvoorstellen en initiatieven zodanig zijn opgesteld dat zij rechts-nationalistische organisaties, waaronder organisaties die de bezetting en nederzettingen actief steunen, ontzien?

Antwoord 9

De wetsvoorstellen zijn van toepassing op alle organisaties die financiële steun verkrijgen van «buitenlandse politieke entiteiten». De in vraag 9 door u genoemde organisaties krijgen doorgaans geen steun van buitenlandse regeringen, waardoor de wetsvoorstellen de facto niet op hen van toepassing zijn.

Vraag 10

Klopt het dat enkele rechts-nationalistische NGOs» (non-gouvernementele organisaties) van de Israëliëse autoriteiten een vrijstelling hebben gekregen, waardoor zij geen (volledig) inzicht in hun financieringsbronnen hoeven te geven, terwijl de transparantie-eisen voor mensenrechten- en vredesorganisaties in Israël verder aangescherpt worden?

Antwoord 10

De in het Israëlische Register voor NGO's ingeschreven organisaties moeten de identiteit melden van particulieren die omgerekend meer dan ongeveer vijfduizend euro doneren. Sinds 2011 moeten NGO's elk kwartaal rapporteren over eventuele buitenlandse overheidsfinanciering. Het Register heeft de afgelopen jaren aan verscheidene organisaties vrijstelling gegeven van de verplichting (bepaalde) particuliere donoren openbaar te maken. Het betreft meestal ultraorthodoxe organisaties of politiek rechts-nationalistische georiënteerde pro-nederzettingen NGO's, maar ook een enkele links georiënteerde organisatie.

Vraag 11

Klopt het dat het inperken van mogelijkheden voor fondsenwerving van Israëlische mensenrechten- en vredesorganisaties kan worden aangemerkt als een schending van hun vrijheid van vereniging, verankerd in mensenrechtenverdragen, en verplichtingen die de Israëlische regering onder die verdragen heeft?

Antwoord 11

Vooralsnog zijn de aanhangige wetsvoorstellen nog niet aangenomen. Artikel 22 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten, waarbij Israël partij is, beschermt het recht op vrijheid van vereniging. Beperkingen op dat recht zijn toegestaan voor zover zij bij wet zijn geregeld en noodzakelijk zijn in het belang van de nationale of publieke veiligheid, de openbare orde, de bescherming van de volksgezondheid of moraal en de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen. Voor de vraag naar de visie van de regering of aan deze vereisten is voldaan wordt verwezen naar het antwoord op vraag 8.

Vraag 12

Kent u het bericht «How Israeli taxpayers subsidize «Jewish terror»»?² Heeft u vernomen dat de organisatie «Honenu» een anbi-status heeft gekregen in Israël, waardoor donaties aan «Honenu» belastingaftrekbaar zijn?

Antwoord 12

Ja.

Vraag 13

Hoe beoordeelt u dit gegeven, ook in het licht van uw ferme kritiek op betalingen van Palestijnse autoriteiten aan gevangenen die aanslagen op Israëli's hebben gepleegd?

Antwoord 13

Nederland draagt noch direct noch indirect financieel bij aan de organisatie Honenu. Niettemin acht het kabinet het zorgelijk dat deze organisatie onder meer financiering blijkt te geven aan enkele wegens terrorisme veroordeelde Israëliërs.

Vraag 14

Is het waar dat meerdere rechts-nationalistische organisaties in Israël, die de bezetting actief steunen en die beleid bevorderen dat inbreuk maakt op het internationaal recht, een anbi-status van de Israëlische autoriteiten hebben ontvangen?

Antwoord 14

Verscheidene organisaties, die het nederzettingenbeleid actief steunen, hebben een anbi-status ontvangen.

² +972, 5 augustus 2015, <http://972mag.com/how-israeli-taxpayers-subsidize-jewish-terror/109768>)

Vraag 15

Is het waar dat de Israëlische autoriteiten aan vrijwel geen enkele Israëlische mensenrechtenorganisatie een anbi-status hebben toegekend en deze status in het geval van Rabbi's for Human Rights herhaaldelijk hebben geweigerd en in het geval van Physicians for Human Rights-Israel hebben ingetrokken?

Antwoord 15

Voor zover het kabinet dit heeft kunnen nagaan, klopt dit.

Vraag 16

Bent u bereid de Israëlische regering om opheldering te vragen waarom Honenu wel en mensenrechtenorganisaties als hiervoor genoemd geen anbi-status genieten?

Antwoord 16

Ja, het kabinet zal om een toelichting vragen in toekomstige contacten met Israël.

Vraag 17 en 18

Heeft u kennisgenomen van uitspraken van Lars Faaborg-Andersen, de EU-ambassadeur in Israël, die wetgevingsinitiatieven tegen Israëlische mensenrechtenorganisaties «a deep concern for us» heeft genoemd en «the sort of thing that is a red line»?

Wilt u een toelichting geven hoe de EU deze rode lijn in haar betrekkingen met Israël politiek markeert en concreet implementeert?

Antwoord 17 en 18

De uitspraken van ambassadeur Faaborg-Andersen refereren aan enkele bepalingen in de huidige individuele wetsvoorstellen. De EU-delegatie zal hierover binnenkort in gesprek gaan met de Israëlische Minister van Justitie. Ook in het verleden heeft de EU haar bezorgdheid over dergelijke wetgevingsinitiatieven herhaaldelijk overgebracht aan Israëlische autoriteiten. Bijvoorbeeld tijdens de EU-Israël informele werkgroepen over mensenrechten en tijdens gesprekken van de EU-delegatie in Israël met verscheidene hooggeplaatste Israëlische overheidsfunctionarissen. Daarnaast werd de kwestie genoemd in meerdere voortgangsverslagen van het Europees Nabuurschapsbeleid en in verklaringen bij de 2011 en 2012 EU-Israël Associatieraad.

Vergaderjaar 2015–2016

34 300 IX

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Financiën (IXB) en de begrotingsstaat van Nationale Schuld (IXA) voor het jaar 2016

Nr. 26

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN FINANCIËN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 27 mei 2016

Met deze brief geef ik graag aan hoe verschillende moties op mijn beleidsterrein zijn uitgevoerd en geef ik gevolg aan diverse toezeggingen. Daarnaast geef ik in deze brief een planning van de moties en toezeggingen die naar verwachting het komende halfjaar worden afgedaan.

I Afgedane moties en toezeggingen

De onderstaande moties en toezeggingen beschouw ik als afgehandeld.

Behoud werkgelegenheid bij Belastingdienst in regio's met krimpende en/of lage werkgelegenheid

In de motie Van Vliet/Schouten verzoeken de indieners de regering bij de uitvoering van de reorganisatie van de Belastingdienst voorrang te geven aan het behoud van banen in regio's die te maken hebben met krimp en/of lage werkgelegenheid.¹ Op dit moment is er in het kader van de Investeringsagenda alleen sprake van vrijwillige uitstroom van medewerkers. Daarbij hoeven nog geen keuzes gemaakt te worden waar werk verdwijnt en waar werk blijft. Zodra die keuzes wel aan de orde zijn, zal zoveel mogelijk rekening worden gehouden met hetgeen in de motie is neergelegd.

Vermogenstoets toeslagen

Tijdens het algemeen overleg (AO) Fiscale maatregelen van 28 mei 2015² heeft het lid Dijkgraaf gevraagd of het mogelijk is om ook nieuwe letselschadevergoedingen aan te merken als bijzonder vermogen bij de toepassing van de vermogenstoetsen voor de toeslagen. Hij heeft toen ook aandacht gevraagd voor de behandeling van voorschotten met

¹ Kamerstuk 31 066, nr. 243.

² Kamerstuk 34 002, nr. 107.

betrekking tot een persoonsgebonden budget (PGB-voorschotten) in dit kader omdat in een concrete casus een PGB-voorschot toch is meegeteld bij de toekenning van huurtoeslag over 2013 terwijl is geregeld dat een PGB-voorschot voor de jaren 2012 en 2013 bij toepassing van de vermogenstoets buiten beschouwing blijft. Op deze vragen ga ik nu nader in.

1. De letselschadevergoedingen

Sinds 2013 gelden er vermogenstoetsen voor de zorgtoeslag en het kindgebonden budget. Voor de huurtoeslag geldt al veel langer een vermogenstoets. Deze vermogenstoetsen kennen verschillende grenzen maar hebben gemeenschappelijk dat ze voor wat betreft het in aanmerking te nemen vermogen aansluiten bij de grondslag sparen en beleggen van box 3. Bij de bepaling van deze grondslag wordt geen rekening gehouden met de herkomst van het vermogen. Voor de toepassing van de vermogenstoetsen van de toeslagen zijn niettemin uitzonderingen mogelijk op basis van de hardheidsclausule van de Algemene Wet Inkomensafhankelijke Regelingen (Awir). Voor letselschadevergoedingen die zijn vastgesteld vóór 11 oktober 2010 is zo'n uitzondering geregeld voor de toepassing van de vermogenstoetsen van de zorgtoeslag en het kindgebonden budget. Op 11 oktober 2010 werd namelijk het Regeerakkoord van het kabinet Rutte I openbaar waarin de introductie van deze vermogenstoetsen werd aangekondigd. De achterliggende gedachte bij de uitzondering was dat in gevallen die waren afgewikkeld vóór deze datum geen rekening kon worden gehouden met de nieuwe vermogenstoetsen bij de vaststelling van het letselschadebedrag. Voor gevallen die zijn afgewikkeld nadat bekend werd dat deze vermogenstoetsen zouden worden geïntroduceerd, hoort hiermee wel rekening te worden gehouden bij de bepaling van het schadebedrag. Het door verzekeraars te vergoeden bedrag aan letselschade als gevolg van het verlies aan arbeidsvermogen wordt bepaald door het verlies aan verdien capaciteit dat het gevolg is van het ontstane letsel. Het feit dat iemand geen recht meer heeft op een toeslag als gevolg van de schade-uitkering telt daarbij mee. Als dat bij de vaststelling van het schadebedrag niet of in onvoldoende mate is gebeurd, is er in feite sprake van een schadeafwikkeling tot een te laag bedrag. Omdat letselschadevergoedingen ertoe strekken het verlies aan verdien capaciteit te compenseren hebben zij een inkomensvervangend karakter en horen zij ook principieel gezien mee te tellen bij de bepaling van de draagkracht. De bestaande uitzondering onderscheidt zich op dit punt ook van de andere uitzonderingen die zijn gemaakt op basis van de hardheidsclausule. Die andere uitzonderingen betreffen namelijk vergoedingen of eenmalige uitkeringen met het karakter van een immateriële schadevergoeding.

Samenvattend: de huidige regeling belemmert de letselschadepraktijk, waarbij gecompenseerd wordt voor het gebrek aan verdien capaciteit, op geen enkele manier. Ik zie dan ook geen reden voor uitbreiding met nieuwe letselschadevergoedingen. Het is wel belangrijk dat de verzekeraars bij de schadevaststelling de gevolgen van de vermogenstoetsen voor de toeslagen op een adequate manier meenemen. Signalen dat dat mogelijk onvoldoende zou zijn gebeurd zijn zorgelijk, maar houden geen noodzakelijk verband met de wet- en regelgeving op het gebied van de toeslagen.

2. PGB-voorschotten

Op basis van de hardheidsclausule van de Awir geldt nu voor de toepassing van de vermogenstoetsen van de toeslagen een uitzondering

voor PGB-voorschotten voor subsidieperiodes in 2012 en 2013. De uitzondering geldt echter uitsluitend voor zover het gaat om PGB-voorschotten die vóór 1 januari van het betreffende jaar, volgens de oude uitkeringsystematiek van het PGB, door het zorgkantoor zijn gestort op de bankrekening van de budgethouder zelf en om die reden op de peildatum van 1 januari van het toeslagjaar 2012 of 2013 tot zijn box 3-grondslag zijn gerekend.

Hoewel niet alle informatie over de bewuste casus voorhanden is, is duidelijk geworden dat er sprake is geweest van een verstrekt PGB-voorschot voor de periode 2012 waarvan op 1 januari 2013 een (ongebruikt) deel nog op de bankrekening stond; een zogenaamd PGB-restant. Dat is een andere situatie dan de situatie waar de uitzondering op ziet. Het lijkt er dus op dat de Belastingdienst/Toeslagen correct heeft gehandeld door dit vermogen toch mee te tellen voor de vermogenstoets. Nu nadere informatie over deze casus ontbreekt, is het ook niet mogelijk is om vast te stellen of een andere oplossing tot de mogelijkheden behoort.

Voor PGB-restanten geldt namelijk een terugbetalingsverplichting waardoor zij een «schuld» vormen die als zodanig in aanmerking kan worden genomen bij de vaststelling van de box 3-grondslag voor zover de schulden hoger zijn dan € 3.000 (voor partners € 6.000). Als de belanghebbende in kwestie vergeten zou zijn om deze schuld in zijn aangifte inkomstenbelasting op te nemen zou hij de inspecteur kunnen verzoeken zijn aanslag ambtshalve te verminderen op dit punt. De nieuwe inkomensgegevens worden dan weer doorgezet naar de Belastingdienst/Toeslagen die een nieuwe beschikking afgeeft.

Publiek private samenwerking bij onderwijs en onderzoek en de btw

In de motie Mulder³ verzoekt de indiener de regering zich tot het uiterste in te spannen om de btw geen kostprijsverhogende en dus belemmerende factor meer te laten zijn voor publieke investeringen op het gebied van onderwijs en onderzoek via publiek-private samenwerking (pps). De Ministeries van Financiën, Economische Zaken en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap zijn bezig met een inventarisatie van de onduidelijkheden en knelpunten zoals die zich in de praktijk concreet voordoen. Doel van deze exercitie is om te komen tot een leidraad/informatiekaart «pps en btw» waarin op hoofdlijnen wordt ingegaan op de meest voorkomende btw-vragen zoals die zich bij pps voordoen. Daarbij wordt helderheid verschaft over de toepassing van de (Europese) btw wet- en regelgeving zodat belanghebbenden (op voorhand) een inschatting kunnen maken van de aan pps verbonden btw-aspecten en daar waar mogelijk op anticiperen.

Dubbele belastingheffing onder het verdrag met de VS

Tijdens het AO Belastingdienst op 15 oktober 2015 heb ik uw Kamer toegezegd om bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken na te gaan hoe op passende wijze het probleem van dubbele belastingheffing in de Verenigde Staten onder de aandacht van de Amerikaanse autoriteiten kan worden gebracht.⁴ De door uw Kamer naar voren gebrachte problematiek is met het Ministerie van Buitenlandse Zaken besproken en is tevens onder de aandacht van de Amerikaanse fiscale autoriteiten gebracht in december 2015. In een reactie hebben de Verenigde Staten aangegeven dat de problematiek bekend is en ook door andere landen naar voren is gebracht. In het begrotingsvoorstel van de Amerikaanse regering voor het

³ Kamerstuk 34 300 XIII, nr. 63.

⁴ Kamerstuk 31 066, nr. 254.

fiscale jaar 2017 is hiertoe een voorstel opgenomen⁵. Het Amerikaanse Congres moet hierover nog een beslissing nemen. Ik volg deze ontwikkelingen nauwlettend. Met het Amerikaanse Ministerie van Financiën bestaat de intentie om het bestaande belastingverdrag te moderniseren. Tijdens deze besprekingen zal ik aandacht blijven vragen omtrent de ontwikkelingen inzake bovenstaande problematiek.

Overleg Benelux over accijnstarieven

Tijdens het notaoverleg over accijns in het najaar van 2015 (Kamerstuk 34 135, nr. 12) en in het verslag inzake het Belastingplan 2016 (Kamerstuk 34 302, nr. 9) is door diverse leden van uw Kamer gevraagd naar de stand van zaken van het overleg over accijnstarieven met België en Luxemburg. Tijdens de informele Ecofin op 22 en 23 april 2016 heb ik hierover gesproken met mijn Belgische en Luxemburgse collega's. België heeft onlangs diverse accijnstarieven, waaronder die van diesel en shag, verhoogd en de komende twee jaar zullen er verdere verhogingen volgen. Luxemburg heeft op dit moment geen concrete plannen voor accijnsverhogingen. Ik heb afgesproken om op expertniveau de economische effecten nader te analyseren en daarbij zo mogelijk ook Frankrijk en Duitsland te betrekken. Op basis hiervan zal opnieuw met de collega's worden gesproken. Te zijner tijd zal ik uw Kamer hierover verder informeren.

II Planning te behandelen moties en toezeggingen

In het kader van mijn streven om het aantal openstaande moties en toezeggingen beperkt te houden, geef ik in onderstaande passage een planning met betrekking tot de moties en toezeggingen die in het komende half jaar zullen worden afgedaan. Dit kan zijn in een brief specifiek over het betreffende onderwerp, of anders uiterlijk in de volgende verzameltoezeggingenbrief die naar verwachting in het najaar van 2016 aan uw Kamer wordt gestuurd.

Administratieve lastenverlichting door achterwege laten inhouding dividendbelasting bij overheidslichamen

In de motie Van Vliet⁶ wordt de regering verzocht de mogelijkheid van de toepassing van een inhoudingsvrijstelling in de Wet op de dividendbelasting 1965 te onderzoeken. Het onderzoek naar de precieze (ICT-)impact van deze maatregel is momenteel nog gaande en zal worden meegenomen bij de IV-portfolioanalyse. Dit maakt dat een exacte invoeringsdatum nu nog niet te geven is. Wellicht ten overvloede herhaal ik tegen deze achtergrond dat ook de Belastingdienst een inhoudingsvrijstelling als wenselijk en technisch niet onmogelijk ziet. Omdat de Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen voor het eerst toepassing vindt met betrekking tot boekjaren die aanvangen op of na 1 januari 2016, is ervoor gekozen wel een teruggaaf van dividendbelasting voor publiekrechtelijke rechtspersonen en privaatrechtelijke overheidslichamen te regelen. Deze teruggaaf is opgenomen in de Fiscale Verzamelwet 2015⁷ en thans geregeld in artikel 10 van de Wet op de dividendbelasting 1965. Voor deze eerste stap is immers niet een dergelijke uitgebreide technische ondersteuning nodig. Ten slotte merk ik nog op dat de voorgenomen invoering van een inhoudingsvrijstelling niet alleen ziet op publiekrechtelijke rechtspersonen en privaatrechtelijke

⁵ <https://www.treasury.gov/resource-center/tax-policy/Documents/General-Explanations-FY2017.pdf> (p. 254–255).

⁶ Kamerstuk 34 220, nr. 9.

⁷ Kamerstuk 34 220, nr. 2.

overheidslichamen, maar ook op andere rechtspersonen en lichamen die onder artikel 10 van de Wet op de dividendbelasting 1965 vallen, zoals pensioenfondsen.

Evaluatie administratieve lastenverlichting Wet uniformering loonbegrip

In de antwoorden in het kader van het schriftelijk overleg over de consequenties van de Wet uniformering loonbegrip van 1 mei 2013 heeft mijn voorganger aangekondigd dat in 2016 een evaluatie zal plaatsvinden van de administratieve lastenverlichting van de Wet uniformering loonbegrip.⁸ De komende periode wordt onderzocht op welke wijze deze evaluatie kan plaatsvinden, waarbij ook samenhang bestaat met andere ontwikkelingen binnen het domein van de loonheffingen. Uw Kamer zal in de motie- en toezeggingenbrief van september 2016 nader over de evaluatie worden geïnformeerd.

Monitoring alleenstaande-ouderkop

Aan de Kamerleden Heerma en Beertema is toegezegd om met het oog op mogelijke fraude het gebruik van de alleenstaande-ouderkop te gaan monitoren en hierover te rapporteren. Hierbij wordt inzicht gegeven in de zogenoemde buitenlandgevallen.⁹ Vanaf 2015 is er een extra tegemoetkoming ingevoerd in het kindgebondenbudget voor alleenstaande ouders. De onderstaande tabel geeft het aantal voorlopige toekenningen van alleenstaande ouders met kinderen in het buitenland met alleenstaande-ouderkop in het jaar 2015 weer (cijfers per 1-1-2015 en 1-7-2015 zijn ook vermeld in 16^e halfjaarsrapportage Belastingdienst).¹⁰

Stand toeslagjaar 2015 op	Aantal alleenstaande ouders	Aantal kinderen
1-01-2015	8.103	12.529
1-07-2015	4.187	6.133
1-01-2016	4.237	6.180

In het AO Belastingdienst op 15 oktober 2015 is door het lid Van Vliet op basis van de 16^e halfjaarsrapportage Belastingdienst gevraagd naar een mogelijk jojo-effect van de uitbetaling van de alleenstaande-ouderkop in het buitenland met daarbij de vraag of de alleenstaande-ouderkop een beheersbaar instrument is.¹¹ In de 16^e halfjaarsrapportage is aangegeven dat het aantal rechthebbenden zou kunnen stijgen. Uit bovenstaande cijfers is te concluderen dat dit effect zich niet voordoet. Het kabinet acht dit dan ook een beheersbaar middel.

Onderzoek naar gelijke btw-behandeling voor de beheerkosten voor DC- en DB-regelingen

Op 22 december 2015 is in de Eerste Kamer de motie Oomen c.s. aangenomen.¹² In deze motie is het kabinet opgeroepen om, rekening houdend met ontwikkelingen in de jurisprudentie, een onafhankelijk extern onderzoek te laten verrichten naar de mogelijkheden om binnen de

⁸ Kamerstuk 32 131, nr. 27.

⁹ Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid tijdens de plenaire behandeling van het wetsvoorstel Wet hervorming kindregelingen (Handelingen II 2013/14, nr. 60, item 13).

¹⁰ Kamerstuk 31 066, nr. 250.

¹¹ Kamerstuk 31 066, nr. 254.

¹² Kamerstuk 34 117, H.

ruimte die de BTW-richtlijn Richtlijn 2006/112/EG¹³ biedt ook in Nederland een gelijke btw-behandeling toe te passen op de kosten van beheer van door pensioenfondsen collectief bijeengebracht vermogen ongeacht of zij Defined Contribution en Defined Benefit-regelingen uitvoeren. In de tweede plaats is het kabinet opgeroepen om te komen met een voorstel tot reparatie van de btw-heffingsproblematiek over beheerdiensten aan pensioenfondsen die Defined Benefit-regelingen uitvoeren.

Mijn collega bewindspersoon, de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, mevrouw Klijnsma, heeft in dat kader aangegeven dat naar verwachting de advocaat-generaal (A-G) bij de Hoge Raad voor 31 maart 2016 conclusie neemt in een zaak over de btw-behandeling van het beheer van gemeenschappelijke beleggingsfondsen in relatie tot bedrijfspensioenfondsen.

Deze conclusie is inmiddels getrokken. De A-G geeft de Hoge Raad in overweging het beroep in cassatie van belanghebbende gegrond te verklaren. Na toetsing van het feitencomplex aan de rechtspraak van het HvJ EU, komt de A-G tot de conclusie dat Stichting Pensioenfonds aan alle door het HvJ EU gestelde criteria voldoet en derhalve in concurrentie treedt met Instellingen voor Collectieve Belegging in Effecten (gemeenschappelijk beleggingsfonds). De door belanghebbende verrichte vermogensbeheerdiensten kunnen derhalve delen in de vrijstelling (aldus de A-G). Op deze conclusie heb ik gereageerd naar de Hoge Raad. In deze reactie is een aantal technische aanvullingen gegeven op de conclusie van de A-G om de Hoge Raad in staat te stellen de zaak en daarmee ook de mogelijke implicaties van de uitspraak van de Hoge Raad in deze zaak te doorgronden. Hierbij is er onder meer op ingegaan dat de casus waarover het geschil gaat nagenoeg geheel overeenkomt met de zaak *Wheels* waarover het HvJ EU al een oordeel heeft geveld en waarin nu juist geen sprake is van vrijgestelde vermogensbeheerdiensten.¹⁴ De uitspraak van de Hoge Raad wordt nu met veel belangstelling afgewacht. Ik zal u verder over dit onderwerp informeren nadat de Hoge Raad uitspraak heeft gedaan in de betreffende zaak.

In de schriftelijke vragenronde naar aanleiding van de vorige moties en toezeggingenbrief van 15 september 2015 werd verder door de leden van de fractie van de PvdA gevraagd naar de budgettaire derving indien defined benefit pensioenregelingen voor de btw zouden worden aange-merkt als gemeenschappelijke beleggingsfondsen.¹⁵ Een dergelijke wetswijziging zou tot een structurele jaarlijkse budgettaire derving van € 285 miljoen leiden. De budgettaire derving is relevant voor het lastenkader en dient daarom gedekt te worden.

Ik hoop met deze brief diverse moties en toezeggingen naar tevredenheid van uw Kamer af te hebben kunnen doen. Vanzelfsprekend ben ik graag bereid om – indien uw Kamer dit wenst – van gedachten te wisselen over de inhoud van deze brief.

Naast de moties en toezeggingen wil ik deze brief ook gebruiken om u op de hoogte te stellen van een aantal aanvullende ontwikkelingen.

¹³ Richtlijn 2006/112/EG van de Raad van 28 november 2006 betreffende het gemeenschappelijke stelsel van belasting over de toegevoegde waarde (PbEU 2006, L347).

¹⁴ HvJ EU van 7 maart 2013, nr. C-424/11 (*Wheels Common Investment Fund Trustees e.a.*), ECLI:EU:C:2013:144.

¹⁵ Kamerstuk 34 300 IX, nr. 19, blz. 5.

Ontnemen van ANBI-status aan instellingen die geweldspredikers een podium bieden of deze faciliteren

Het lid Van Klaveren heeft in een initiatiefnota voorgesteld om de status van algemeen nut beogende instelling (ANBI) te ontnemen aan een instelling die een geweldsprediker of een aan een terreurorganisatie gelieerde prediker uitnodigt en/of faciliteert.¹⁶ De gedachte in de initiatiefnota is dat zodra bij de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) bekend is dat een organisatie een geweldsprediker (of prediker met terreurbanden) heeft uitgenodigd, de NCTV de Belastingdienst zal informeren waarna de Belastingdienst de ANBI-status van de betreffende organisatie intrekt.

Hierbij wil ik namens het kabinet reageren op deze initiatiefnota.¹⁷ Het kabinet onderschrijft dat het bieden van een platform aan haat- en geweldspredikers op alle mogelijke manieren moet worden ontmoedigd. Het kabinet staat dan ook positief tegenover elk initiatief dat eraan kan bijdragen dat mensen die aanzetten tot geweld en haat niet worden gefaciliteerd en geen podium wordt geboden. De daartoe voorgestelde maatregelen dienen wel juridisch houdbaar en uitvoerbaar te zijn. De huidige wet biedt de Belastingdienst de mogelijkheid om, op basis van een weging van feiten en omstandigheden, de ANBI-status van een instelling in te trekken. Elke instelling die als ANBI wordt aangemerkt, staat vermeld op de openbare ANBI-lijst op de website van de Belastingdienst. Een instelling kan slechts de ANBI-status krijgen en behouden indien zij voldoet aan bepaalde voorwaarden.¹⁸ De instelling moet het algemeen belang beogen en met haar werkzaamheden uitsluitend of nagenoeg uitsluitend (dus voor ten minste 90%) het algemeen belang dienen of gaan dienen. Voorts wordt de ANBI-status niet verleend (dan wel ingetrokken) indien een bestuurder of gezichtsbepalende persoon van de instelling is veroordeeld wegens een misdrijf. Daarnaast geldt een publicatieverplichting.¹⁹

Indien uit onderzoek van de Belastingdienst blijkt dat de feitelijke doelstelling en de feitelijke activiteiten van de instelling niet in overeenstemming zijn met het algemeen nut of de instelling de andere voorwaarden van de regelgeving niet naleeft, wordt de ANBI-status ingetrokken. Zo'n onderzoek kan bijvoorbeeld voortkomen uit signalen die zijn ontvangen via het meldpunt misbruik ANBI's of signalen die afkomstig zijn van organisaties als de NCTV. Onder meer met deze onderzoeken geeft de Belastingdienst het risicogerichte toezicht op de ANBI's in Nederland vorm. De Belastingdienst heeft dus ook reeds met de huidige wet de mogelijkheid om de ANBI-status te ontnemen aan instellingen waar geweld of haat wordt gepredikt. Het propageren van

¹⁶ Kamerstuk 34 259, nrs. 1 en 2.

¹⁷ De vaste commissie van Financiën in de Tweede Kamer heeft de Staatssecretaris van Financiën om een kabinetsreactie verzocht in de procedurevergadering van 2 september 2015.

¹⁸ In artikel 5b van de Algemene wet inzake rijksbelastingen is opgenomen wat onder algemeen nut in de zin van de ANBI-regelgeving wordt verstaan. Het begrip «algemeen nut» is neutraal vormgegeven en wordt ook blijkens de jurisprudentie neutraal getoetst. In beginsel treedt de Belastingdienst niet in de interne aangelegenheden van binnen een instelling geldende regels. De Belastingdienst heeft echter een discretionaire bevoegdheid om bijvoorbeeld indien er een wettelijke norm is geschonden de ANBI-status in te trekken. Ook bevat dit artikel de voorwaarden voor de ANBI-status.

¹⁹ De publicatieverplichting houdt in dat de instelling verplicht is om via internet informatie met betrekking tot haar functioneren openbaar te maken. Het betreft naast meer algemene informatie over de ANBI, informatie over de doelstelling, de bestuursamenstelling met de namen van de bestuurders, het beloningsbeleid, de hoofdlijnen van het actuele beleidsplan, een actueel verslag van de uitgeoefende activiteiten, de balans en de staat van baten en lasten met toelichting. ANBI's die (blijven) weigeren deze informatie op internet openbaar te maken verliezen de ANBI-status.

geweld en haat kan immers als strijdig met algemeen nut worden aangemerkt.

In het verleden zijn verschillende juridische procedures hierover gevoerd. Gewezen kan worden op de uitspraak van de Hoge Raad van 2 maart 1983, nr. 21.161, BNB 1983/176, de uitspraak van Hof Amsterdam van 8 februari 2006, nr. 04/4718, V-N 2006/29.14 waarbij geoordeeld is dat Stichting Al-Aqsa niet als een ANBI kan worden aangemerkt aangezien deze stichting voorkomt op de in 2003 gepubliceerde antiterrorismelijst van de EG en de uitspraak van de Hoge Raad van 16 september 2011, nr. 10/03919, NTFR 2011/2237 waarin deze als uitgangspunt nam dat de wetgever niet heeft beoogd om met het begunstigen van instellingen die een algemeen nut beogen, steun te bieden aan gewelddadige acties. Indien een instelling ter bereiking van haar doelstelling geweld wil teweegbrengen of ondersteunen, kan de Belastingdienst daarom ook op grond van de huidige regels de ANBI-status aan deze instelling onthouden of intrekken.

Concluderend: het kabinet onderkent het belang dat de overheid niet (onbedoeld) dient bij te dragen aan het faciliteren van, of het bieden van een podium aan mensen die aanzetten tot geweld en haat. Zoals hiervoor is aangegeven biedt de huidige wet de Belastingdienst de mogelijkheid om op basis van een weging van feiten en omstandigheden aan instellingen die uitingen van haat of geweld mogelijk maken de ANBI-status te ontnemen. Als de Belastingdienst signalen ontvangt dat er instellingen zijn die haat en geweld ondersteunen of propageren, zal de Belastingdienst van die mogelijkheid gebruik maken.

Coöperaties

In mijn brieven van 27 november 2015 en 2 februari 2016 heb ik een onderzoek aangekondigd naar het verschil in fiscale behandeling tussen de coöperatie en de NV/BV (Kamerstukken 25 087 en 31 066, nrs. 113 en 114). NV's/BV's zijn in beginsel inhoudingsplichtig voor de dividendbelasting terwijl een coöperatie, ook als die niet voor zijn oorspronkelijke doel wordt benut maar als houdstercoöperatie in internationale structuren wordt gebruikt, al bij voorbaat uitgezonderd is van inhoudingsplicht (behalve in misbruiksituaties). Wat het kabinet betreft bestaat hier geen grond voor. Ik zal met Prinsjesdag voorstellen doen om dit verschil op te heffen. Na de brief op Prinsjesdag volgt een wetsvoorstel, waarbij het streven is dat dit wetsvoorstel uiterlijk per 1 januari 2018 in werking kan treden.

Bij het uitwerken van het voorstel hanteer ik een uitgangspunt en een randvoorwaarde. Nederland is en blijft voorstander van het internationaal gedragen uitgangspunt om geen dividendbelasting te heffen in deelnemingsverhoudingen, mits sprake is van een ondernemingsketen. Een randvoorwaarde voor mij is dat het reële coöperatieve bedrijfsleven niet geraakt wordt, om deze activiteiten gaat het niet. Naar verwachting is een dergelijke oplossing haalbaar.

Verdeling vermogensbestanddelen tussen partners onderling

In het AO Belastingdienst op 31 maart jl. hebben de leden van de fractie van het CDA de vraag gesteld waarom echtgenoten alleen het totale saldo in box 3 kunnen verdelen in plaats van bankrekeningen en heffingsvrije vermogens. Dit wordt volgens deze leden nog belangrijker mocht het voorstel van wet van de leden Berndsens-Jansen, Recourt en Van Oosten tot wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en de Faillissementswet teneinde de omvang van de wettelijke gemeenschap van goederen te beperken aangenomen worden. Per 1 januari 2010 is de Wet

inkomstenbelasting 2001 (Wet IB 2001) juist gewijzigd waardoor alleen het saldo kan worden verdeeld en niet elk los vermogensbestanddeel. Hiermee werd een belangrijke vereenvoudiging bereikt. Het was immers niet langer nodig om bijvoorbeeld vrijstellingen in box 3 over te dragen aan de partner om een gunstige verdeling mogelijk te maken. Ook werd aanvulling van box 3 bij partners makkelijker. Bovendien werd de toerekening in box 3 hiermee in lijn gebracht met de toerekening van gemeenschappelijke inkomensbestanddelen. Daarbij kan ook alleen het saldo van de verschillende onderdelen tussen de partners worden verdeeld.

Op grond van artikel 2.17, tweede lid, Wet IB 2001 is het huwelijksvermogensrecht juist niet van belang. Of nu sprake is van gemeenschap van goederen of een beperkte gemeenschap van goederen artikel 2.17, tweede lid, Wet IB 2001 stelt bij fictie dat de gezamenlijke grondslag sparen en beleggen geacht wordt tot hun bezit te horen in de onderlinge verhouding die partners ieder jaar kiezen.

Levering bouwterrein, samenloop btw en overdrachtsbelasting

Verder maak ik graag van de gelegenheid gebruik om een verruiming aan te kondigen van de toepassing van de vrijstelling van overdrachtsbelasting bij samenloop met omzetbelasting. In een binnenkort te publiceren beleidsbesluit zal ik voor de overdrachtsbelasting goedkeuren dat bij de verkrijging van een met btw belast bouwterrein, dat enkel op basis van de BTW-richtlijn als zodanig kwalificeert, onder nader te bepalen voorwaarden de samenloopvrijstelling van toepassing is.

Tot op heden is voor de toepassing van deze vrijstelling het standpunt ingenomen dat sprake moet zijn van een verkrijging van een bouwterrein in de zin van de Wet op de omzetbelasting 1968. Het begrip bouwterrein in de Wet op de omzetbelasting 1968 heeft echter een beperkter toepassingsbereik dan hetzelfde begrip in de zin van de BTW-richtlijn.

Het te publiceren beleidsbesluit is in lijn met de uitkomst van een recente uitspraak van de Rechtbank Zeeland/West-Brabant van 17 december 2015.²⁰

De Staatssecretaris van Financiën,
E.D. Wiebes

²⁰ Rechtbank Zeeland-West-Brabant, 17 december 2015, nr. BRE 14/6545, ECLI:NL:RBZWB:2015:8728.

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2946

Vragen van de leden **Van Klaveren** en **Bontes** (beiden Groep Bontes/Van Klaveren) aan de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en de Staatssecretaris van Financiën over *een verbod op de anti-Israëliische Boycot, Desinvestering en Sancties (BDS)-beweging* (ingezonden 27 mei 2016).

Antwoord van Minister **Ploumen** (Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking) mede namens de Staatssecretaris van Financiën (ontvangen 27 juni 2016).

Vraag 1

Bent u bekend met het bericht «Antizionistische winkelpatrouilles neuzen bij AH»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

In hoeverre deelt u de zorgen over de intimiderende winkelpatrouilles van onder meer Stichting Diensten Onderzoek Centrum Palestina (docP), die Israëliische producten willen (laten) boycotten?

Antwoord 2

Het kabinet heeft kennis genomen van berichtgeving over aanhangers van de BDS-beweging die in supermarkten op zoek zijn gegaan naar producten waar Israël op staat en waarvan zij vermoedden dat die uit een illegale nederzetting afkomstig zijn. Het staat consumenten in algemene zin vrij om onderzoek te doen naar de herkomst van producten. Indien er incidenten zouden plaatsvinden waarbij sprake is van discriminerende uitlatingen, haatzaaien, gebruik van of oproepen tot geweld en/of intimidatie, dan neemt het kabinet daar nadrukkelijk afstand van en is het strafrecht van toepassing.

¹ http://www.geenstijl.nl/mt/archieven/2016/05/kristallzegels_sparen_met_de_moslmsbroeders.html

Vraag 3

Kunt u aangeven waarom een organisatie (docP), die zich actief inzet om de (economische) belangen van de bevriende staat Israël te ondermijnen (doelstelling van de zogenaamde BDS-beweging), gefaciliteerd wordt door de belastingbetaler middels de status van Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI)?²

Antwoord 3

De ANBI-status wordt door het ANBI-team van de Belastingdienst toegekend aan instellingen op aanvraag. Die aanvraag wordt beoordeeld aan de hand van de doelstelling van de instelling en de wijze waarop die doelstelling door de instelling wordt nagestreefd. De instelling die de aanvraag doet moet aan een aantal voorwaarden voldoen. Een van de voorwaarden voor de toekenning van de ANBI-status is dat de instelling zowel statutair als feitelijk het algemeen belang dient. Het begrip algemeen belang is neutraal vormgegeven. Er wordt hierbij bijvoorbeeld niet aan politieke en/of religieuze criteria getoetst. Het staat ANBI's vrij om activiteiten te ondernemen binnen de grenzen van de wet. Hierbij wordt wel onder andere onderzocht of de instelling, een bestuurder van de instelling, een persoon die feitelijk leiding geeft aan de instelling of een voor die instelling gezichtsbepalende persoon door een Nederlandse rechter onherroepelijk is veroordeeld wegens het opzettelijk plegen van een misdrijf als bedoeld in 67, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering. Een eenmaal verleende ANBI status kan nadien worden ingetrokken, mocht nieuwe informatie daartoe aanleiding geven.

Vraag 4

In hoeverre bent u bekend met het gegeven dat er een relatie bestaat tussen de internationale BDS-beweging en de antisemitische terreurorganisatie Hamas?³

Antwoord 4

Het kabinet heeft geen informatie over een mogelijke link tussen deze beweging en Hamas.

Vraag 5

Kunt u aangeven hoeveel BDS-organisaties een ANBI-status hebben en bent u bereid deze zo spoedig mogelijk in te trekken?

Antwoord 5

De Belastingdienst houdt geen overzicht bij van organisaties die de BDS-beweging tegen Israël aanhangen. Indien een instelling is aangemerkt als ANBI is dat uiteraard te vinden op de openbare lijst op de website van de Belastingdienst. Het kabinet heeft geen bevoegdheid om een verleende ANBI-status in te trekken. Deze bevoegdheid berust uitsluitend bij de Belastingdienst. Deze kan de status intrekken als een instelling niet meer aan de voorwaarden voldoet.

Vraag 6

Bent u bereid, in navolging van het Verenigd Koninkrijk en Canada, om publiek gefinancierde of gefaciliteerde instellingen, te verbieden om Israëlische producten (van de Westoever) te (laten) boycotten?⁴

Antwoord 6

Nee. Voor wat betreft de economische relaties met Israëlische nederzettingen in bezet gebied zijn het ontmoedigingsbeleid en de algemene uitgangspunten van internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen van toepassing. Overigens is er in Canada en het Verenigd Koninkrijk geen sprake van specifieke regelgeving gericht op het verbieden van boycotts van producten uit Israëlische nederzettingen. In het Canadese parlement werd op 18 februari jl. een motie aangenomen waarin de BDS-beweging wordt afgekeurd en de

² <http://www.docp.nl/over-docp/>

³ <http://observer.com/2016/04/birds-of-a-feather-the-link-between-bds-and-hamas/>

⁴ <http://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/israel-boycott-local-councils-public-bodies-and-student-unions-to-be-banned-from-shunning-israeli-a6874006.html>

regering wordt opgeroepen om elke poging te veroordelen van Canadese organisaties, groepen of individuen om de beweging te steunen. De Canadese regering steunde de motie weliswaar maar is niet verplicht om wetgeving op te stellen en verdere opvolging te geven aan deze motie. Er is momenteel geen wetgeving in Canada die organisaties verbiedt om de BDS-beweging te steunen. De Britse regering bracht op 17 februari jl. een «Procurement Policy Note» uit, die in algemene zin duidelijk maakt dat boycots in openbare aanbestedingen ongepast zijn, tenzij er sprake is van formele juridische sancties, embargo's en/of restricties van de zijde van de Britse regering. In een parlementair debat over deze kwestie op 15 maart jl. lichtte de Britse regering toe dat aanbestedende diensten van geval tot geval moeten bepalen of een bedrijf voldoet aan de regels voor openbare aanbestedingen.

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1265

Vragen van de leden **Van Toorenburg** en **Pieter Heerma** (beiden CDA) aan de Ministers van Veiligheid en Justitie en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over *het bericht «Omstreden imam terug in Gouda»* (ingezonden 13 januari 2017).

Antwoord van Minister **Blok** (Veiligheid en Justitie), mede namens de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (ontvangen 23 februari 2017). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2016–2017, nr. 1152.

Vraag 1

Heeft u kennisgenomen van het bericht «Omstreden imam terug in Gouda»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Deelt u de mening dat alles in het werk gesteld moet worden om te voorkomen dat radicale predikers in Nederland onverdraagzame, anti-integratieve en/of antidemocratische boodschappen kunnen verspreiden?

Antwoord 2

Ja. Predikers die in Nederland onverdraagzame, anti-integratieve of antidemocratische boodschappen willen uitdragen en daarmee de openbare orde of nationale veiligheid bedreigen, zijn niet welkom. Voor visumplichtige predikers geldt maatregel 20F uit het actieprogramma Integrale Aanpak Jihadisme. U bent hierover recentelijk geïnformeerd².

Vraag 3, 4 en 5

Is meer bekend over de inhoud van de lezing die deze imam heeft gegeven en kunt u aangeven of er onderzoek heeft plaatsgevonden door de politie en het openbaar ministerie naar het mogelijk plegen van strafbare feiten en tevens de Kamer informeren of hier een vervolgingsbeslissing uit is voortgevloeid, ten aanzien van zowel de imam als wel organisator van deze bijeenkomst?

¹ De Telegraaf, 8 januari 2017

² Zie voor de zevende Voortgangsrapportage Actieprogramma Integrale Aanpak Jihadisme, d.d. 14 november 2016: https://www.nctv.nl/binaries/11112016%20TK%20Bijlage%201%20Zevende%20Voortgangsrapportage%20Actieprogramma_tcm31-214357.pdf.

Herinnert u zich dat de visa van deze en andere omstrede imams eerder zijn ingetrokken in het kader van een bijeenkomst in Rijswijk op 8 maart 2015?³ Waarom is dat nu klaarblijkelijk niet gebeurd? Was u vooraf op de hoogte van zijn komst? Heeft u indien dat het geval was concrete maatregelen genomen om zijn komst te verhinderen? Zo ja, welke? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 3, 4 en 5

Voor personen met een paspoort uit een Schengenlidstaat geldt dat zij vrij mogen reizen binnen het Schengengebied. Aan personen van buiten het Schengengebied die een bedreiging voor de openbare orde en/of de nationale veiligheid vormen wordt geen visum verleend. Voor EU-onderdanen geldt de visumplicht niet en kan toegangswijering op deze gronden alleen plaatsvinden indien er concrete aanwijzingen zijn dat er ernstige strafbare feiten ophanden zijn. De prediker waar in dit geval aan wordt gerefereerd heeft de Belgische nationaliteit. Hierbij is van belang dat volgens Europese richtlijn 2004/38 aan een burger van de Unie alleen de toegang geweigerd kan worden indien hij op grond van zijn persoonlijk gedrag een actueel, werkelijk en ernstig gevaar vormt voor een fundamenteel belang van de samenleving. Voor predikers die over een EU-nationaliteit beschikken geldt dat zij op basis van hun uitspraken die zij op Nederlandse bodem doen die in strijd zijn met Nederlandse wet- en regelgeving mogelijk vervolgd kunnen worden door het Openbaar Ministerie.

De gemeente Gouda is door de politie geïnformeerd over de mogelijke komst van deze prediker. Nadat de gemeente kennis heeft genomen van de komst van de prediker heeft de gemeente contact gezocht met het bestuur van de organiserende moskee. De lokale politie is bij de bijeenkomst aanwezig geweest zodat er bij strafbare feiten direct kon worden opgetreden. Er is tijdens de conferentie niet geconstateerd dat deze persoon heeft aangezet tot haat of vijandigheid tussen groepen, heeft opgeroepen tot geweld, noch een anti-integratieve of antidemocratische boodschap heeft verkondigd. Het bericht waar u aan refereert heeft overigens betrekking op andere sprekers van de conferentie op 8 maart 2015 te Rijswijk, daar waar het intrekken van visa betreft.

Vraag 6

Kunt u bevestigen dat deze imam in Gouda uitgenodigd is door de islamitische vereniging Assalam?

Antwoord 6

Ja.

Vraag 7 en 8

Herinnert u zich de brief van de regering aan de Kamer waarin stond: «Het is een Nederlandse traditie dat het internationale recht deel uitmaakt van de Nederlandse rechtsorde. Dat is zo neergelegd in de Grondwet. Omdat bij strijdig handelen met het internationale recht doorgaans geen sprake zal zijn van algemeen nuttig handelen, kan bij instellingen die zich daar schuldig aan maken de ANBI (Algemeen Nut Beogende Instellingen)-status reeds worden ingetrokken»?⁴

Ziet u aanleiding te onderzoeken of bij de vereniging Assalam de ANBI-status ingetrokken kan worden, zo mogelijk met terugwerkende kracht en daarover de Kamer te informeren?

Antwoord 7 en 8

Ik onderschrijf die uitspraak nog steeds. De wet biedt de Belastingdienst de mogelijkheid om op basis van een weging van feiten en omstandigheden aan instellingen, die uitingen van haat of geweld mogelijk maken, de ANBI-status in te trekken. Als de Belastingdienst signalen ontvangt dat er instellingen zijn die haat en geweld ondersteunen of propageren, kan de Belastingdienst een onderzoek instellen en zo nodig de ANBI-status intrekken. Het propageren van

³ Aangangsel Handelingen, vergaderjaar 2014–2015, nr. 1555.

⁴ Kamerstuk 33 752, nr. 16.

geweld en haat kan immers als strijdig met het algemeen nut worden aangemerkt.

Op de website van de Belastingdienst is te zien welke instellingen als algemeen nut beogende instelling worden aangemerkt. Ook intrekkingen van de ANBI-status worden in deze lijst verwerkt.

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2477

Vragen van de leden **Van Aalst** en **Helder** (beiden PVV) aan de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu en de Minister van Veiligheid en Justitie over *het bericht «Milieuactivisten maken voor tienduizenden euro's schade»* (ingezonden 29 juni 2017).

Antwoord van Minister **Blok** (Veiligheid en Justitie) (ontvangen 17 augustus 2017).

Vraag 1

Bent u bekend met het bericht «Milieuactivisten maken voor tienduizenden euro's schade» en wat vindt u ervan dat de politie dit heeft toegestaan?¹

Antwoord 1

Ik heb kennis genomen van dit bericht. Ik verwijs naar mijn antwoord op vraag 3 en 4.

Vraag 2

Kunt u aangeven of de actiegroep Code Rood op enigerlei wijze financiële ondersteuning vanuit de overheid krijgt en, zo ja, bent u dan bereid om hun anbi-status in te trekken?

Antwoord op vraag 2

Voor zover bekend heeft Code Rood niet de status van een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). Ik verwijs naar onderstaande internetlink van de belastingdienst².

Vraag 3, 4

Klopt het dat de politie er vooraf van op de hoogte was dat ecoterroristen van Code Rood zich als onbevoegden op een bedrijventerrein zouden begeven om de bedrijfsvoering te hinderen dan wel stil te leggen? Zo ja, waarom heeft de politie dit toegestaan?

¹ Het Parool, 25 juni 2017 (http://www.parool.nl/amsterdam/-milieuactivisten-maken-voor-tienduizenden-euro-s-schade~a4502656/?utm_source=twitter&utm_medium=social&utm_campaign=shared%20content&utm_content=free)

² https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/bijzondere_regelingen/goede_doelen/algemeen_nut_beogende_instellingen/belastingregels_algemeen_nut_beogende_instellingen

Waarom heeft de politie niet ingegrepen op het moment dat ecoterroristen van Code Rood de ketting van het hek van het bedrijventerrein doorknipten en zich dus schuldig maakten aan huisvredebreuk?

Antwoord 3, 4

De burgemeester is verantwoordelijk voor de aansturing van de politie ten aanzien van de openbare orde in zijn of haar gemeente. Specifieke vragen over het genoemde voorval in Amsterdam zouden dan ook moeten worden gesteld aan het lokale gezag. De burgemeester van Amsterdam heeft mij desgevraagd van de volgende informatie voorzien: de politie was op de hoogte dat de actiegroep Code Rood mogelijk een actie zou uitvoeren bij één of meerdere van de vele bedrijven gevestigd in het Amsterdamse havengebied, dat omvangrijk is. De politie wist niet op voorhand tegen welk bedrijf of bedrijven een actie gericht zou zijn en op welk moment een actie precies zou plaatsvinden. Met bedrijven is vooraf overleg gevoerd en de bedrijven zijn daarbij geadviseerd om ook zelfstandig maatregelen te nemen.

Bij de start van de actie kon de politie niet direct optreden gezien het grote aantal actievoerders (circa 300 personen) dat een industrieel bedrijventerrein betrad. Nadat de actievoerders het bedrijventerrein betraden heeft de politie in eerste instantie samen met het bedrijf en vertegenwoordigers van de actievoerders een afspraak gemaakt over op welk moment de actievoerders het bedrijventerrein weer zouden verlaten. Toen een deel van de actievoerders deze afspraak niet na leek te komen, heeft de politie de-escalerend en gefaseerd opgetreden en heeft de actie beëindigd.

Vraag 5

Kunt u verklaren waarom slechts 5 van de 300 inbrekende ecoterroristen van Code Rood zijn opgepakt en in hoeverre er nog actie ondernomen wordt om meer inbrekers te arresteren?

Antwoord 5

Er zijn in totaal dertien verdachten aangehouden op het bedrijventerrein. Het betreft twee groepen, één van vijf en één van acht verdachten. De groep van vijf wordt – naast huisvredebreuk – verdacht van het plegen van openlijk geweld en het plegen van vernieling tezamen en in vereniging. De groep van acht wordt – eveneens naast huisvredebreuk – verdacht van het plegen van openlijk geweld en het plegen van mishandeling. Alle verdachten hebben een dagvaarding ontvangen voor een behandeling van hun strafzaken. Op dit moment zijn er geen concrete opsporingsindicaties ten aanzien van andere verdachten.

Vraag 6

Kunt u aangeven of en op welke wijze de schade van zo'n 50.000 euro verhaald gaat worden op de daders en welke straffen de daders ten laste worden gelegd?

Antwoord 6

Aangevers kunnen zich voegen als benadeelde partij, waarbij de rechter een vordering ontvankelijk of niet-ontvankelijk kan verklaren en bij een ontvankelijkheid de vordering geheel of ten dele kan toewijzen. Een andere optie is om de schade te verhalen via civielrechtelijke weg. Voor wat betreft het antwoord op de vraag over de feiten die de verdachten ten laste worden gelegd, verwijs ik naar mijn antwoord op vraag 5. Voor wat betreft het antwoord op de vraag welke straffen zullen worden opgelegd; het is aan de rechter om te bepalen welke straf passend en geboden is.

Vraag 7, 8

Kunt u aangeven hoe het mogelijk is dat zeven jaar geleden het kabinetsbeleid nog was dat je inbrekers een paar ferme tikken mocht geven en dat nu zelfs de politie urenlang toekijkt hoe er bij een bedrijf wordt ingebroken? Gelden er voor klimaatactivisten soms andere regels en wetten? Zo nee, waarom worden die dan niet gehandhaafd?

Antwoord 7, 8

Ik verwijs naar mijn antwoord op de vragen 3 en 4.

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2269

Vragen van de leden **Omtzigt, Pieter Heerma** en **Van Toorenburg** (CDA) aan de Staatssecretaris van Financiën over *de As Soennah moskee die onder de Nederlandse wet aangemerkt is als goed doel* (ingezonden 2 mei 2018).

Antwoord van Staatssecretaris **Snel** (Financiën) (ontvangen 30 mei 2018)

Vraag 1

Heeft u kennisgenomen van het feit dat Nieuwsuur bericht dat de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) meldt dat de As Soennah moskee in Den Haag geld ontvangt van de Koeweitse liefdadigheidsorganisatie?

Antwoord 1

Ja, daar heb ik kennis van genomen.

Vraag 2

Krijgt de Belastingdienst ook informatie van het Ministerie van Buitenlandse Zaken en/of de diensten en/of andere overheidsinstanties over geldstromen naar ANBI's (algemeen nut beogende instellingen)? Zo ja, welke informatie krijgt zij?

Antwoord 2

De Belastingdienst maakt bij het toezicht op naleving van de fiscale wetgeving in voorkomende gevallen gebruik van signalen die binnenkomen van andere instanties en van belastingplichtigen. Dat is bij het toezicht op ANBI's ook het geval. In de bestanden bij de Belastingdienst over ANBI's is geen informatie aanwezig hoe vaak dat gebeurt.

Vraag 3

Heeft u kennisgenomen van het feit dat er in de As Soennah moskee gepredikt wordt a) dat besnijdenis aanbevolen wordt voor vrouwen omdat haar lusten dan minder worden (terwijl vrouwelijke genitale verminking verboden is), en b) dat een getrouwd persoon, die overspel pleegt, de doodstaf verdient door middel van steniging?

Antwoord 3

Ik heb er kennis van genomen dat Nieuwsuur en andere media hierover hebben bericht.

Vraag 4

Deelt u de mening dat deze laatste twee zaken evident in strijd zijn met het algemeen belang? Zo nee, kunt u dan aangeven hoe u het algemeen belang definieert?

Antwoord 4

Ja, die mening deel ik volledig.

Daarbij moet ik echter tegelijkertijd opmerken dat, wettelijk gezien, de vraag of dit dan voldoende reden kan zijn om een eventuele ANBI-status in te trekken niet op voorhand vanzelfsprekend is.

De Belastingdienst houdt in algemene zin toezicht op specifieke ANBI-gerelateerde aspecten zoals het algemeen nut karakter, de besteding van giften, de feitelijke activiteiten en de publicatieplicht. De Belastingdienst kan op basis van interne en externe signalen besluiten om een onderzoek bij een instelling uit te voeren. Een onderzoek houdt in dat getoetst wordt of een ANBI aan alle hiervoor genoemde vereisten voldoet. Daarnaast wordt er gecontroleerd op een volledige en betrouwbare administratie en of er mogelijk sprake is van fraude. De ANBI-status wordt ingetrokken indien uit onderzoek blijkt dat de feitelijke doelstelling en de feitelijke activiteiten van de instelling niet in overeenstemming zijn met het algemeen nut of de instelling de andere voorwaarden van de regelgeving niet naleeft. Het gaat dan met name om of aan de wettelijke norm van ten minste 90% het algemeen nut dienend nog wordt voldaan en overeenkomstig de daartoe bestemde gelden wordt besteed. De ANBI-status kan ook worden ingetrokken indien een bestuurder of gezichtsbepalende persoon van de instelling is veroordeeld wegens een misdrijf.

Vraag 5

Heeft u er kennis van genomen dat de As Soennah moskee de ANBI-status heeft en dus een goed doel is voor de Nederlandse wet (bron: zoekprogramma ANBI's van de belastingdienst, geraadpleegd op 29 april 2018)?

Antwoord 5

De As Soennah moskee in Den Haag heeft sinds 2008 de status van ANBI en staat inderdaad in het ANBI-register op de internetsite van de Belastingdienst

Vraag 6

Betekent dit dat als iemand een gift doet, zodat As Soennah een youtube college kan maken over bijvoorbeeld de wenselijkheid van vrouwenbesnijdenis (vrouwelijke genitale verminking), hij/zij dan deze gift kan aftrekken van de inkomstenbelasting en er dan tot 52% van terugkrijgt via de Belastingdienst?

Antwoord 6

In zijn algemeenheid is de regeling voor de giftenaftrek zo dat als een instelling bij beschikking is aangemerkt als algemeen nut beogende instelling, giften gedaan aan deze instelling aftrekbaar zijn voor de inkomstenbelasting, mits aan alle voorwaarden voor de aftrekbaarheid wordt voldaan. Als mocht blijken dat de instelling niet of niet meer aan de ANBI-voorwaarden voldoet, zijn giften aan de instelling aftrekbaar voor de inkomstenbelasting totdat de intrekking van de ANBI-beschikking van de instelling op de internetlijst is gepubliceerd. Dit ter bescherming van de belangen van de donateurs.

Vraag 7

Heeft u kennisgenomen van het feit dat de As Soennah moskee op haar website (<http://www.as-soennah.nl>) de volgende stukken niet gepubliceerd heeft, terwijl dat wel verplicht is voor een ANBI:

- een staat van baten en lasten en een toelichting
- een financieel overzicht van de daadwerkelijke bestedingen per rubriek of thema
- een overzicht van de voorgenomen bestedingen en een toelichting daarop
- een actueel verslag van de uitgeoefende activiteiten voor de jaren 2014, 2015 en 2016?

Antwoord 7

Ik heb er kennis van genomen dat de As Soennah moskee één of meer vereiste stukken niet heeft gepubliceerd. In algemene zin is het zo dat de Belastingdienst ook toezicht houdt op naleving van de publicatieplicht door instellingen met een ANBI-status. Als bij een controle blijkt dat dit niet het geval is, kan dat een reden zijn om de ANBI-status in te trekken. Uit de praktijk blijkt dat geconstateerde omissies die voortvloeien uit de publicatieplicht nagenoeg altijd na een oproep daartoe door een instelling worden hersteld.

Vraag 8

Bent u bereid om de ANBI-beschikking met terugwerkende kracht in te trekken, omdat deze moskee overduidelijk niet het algemeen belang gediend heeft en zich niet houdt aan de publicatieplicht?

Antwoord 8

De Belastingdienst is gehouden aan de geheimhoudingsplicht van artikel 67 Algemene wet inzake rijksbelastingen (AWR) en verstrekt derhalve geen informatie over individuele gevallen.

Vraag 9

Bij hoeveel niet-godsdienstige ANBI's zijn sinds 2014 (toen de publicatieplicht inging) de voorwaarden gecontroleerd en hoe vaak is de ANBI-beschikking ingetrokken tussen 1 januari 2014 en 31 maart 2016?

Antwoord 9

Gelet op de vraagstelling is ervan uitgegaan dat de vraag betrekking heeft op het aantal intrekkingen wegens het niet-voldoen aan de publicatieverplichting van de ANBI-beschikkingen van niet-religieuze instellingen in de periode 1 januari 2014 en 31 maart 2018. Sinds 2014 zijn er 7.644 niet-godsdienstige ANBI's op de publicatieplicht gecontroleerd. Het toezicht op de publicatieplicht heeft tot 1.446 intrekkingen geleid. De redenen van intrekking is veelal omdat de instellingen waren opgeheven dan wel in liquidatie waren.

Vraag 10

Bij hoeveel godsdienstige ANBI's zijn sinds 2016 (toen de publicatieplicht inging) de voorwaarden gecontroleerd en hoe vaak is de ANBI-beschikking ingetrokken tussen 1 januari 2016 en 31 maart 2018?

Antwoord 10

Sinds 2016 zijn er 2.955 godsdienstige ANBI's op de publicatieplicht gecontroleerd. Daarbij zijn 1.139 omissies geconstateerd en heeft het toezicht op de publicatieplicht tot 1 intrekking geleid omdat, ondanks herhaalde waarschuwingen, niet werd voldaan aan de publicatieplicht. De overige omissies zijn hersteld of er is nog overleg over het herstel.

Vraag 11

Herinnert u zich dat u in januari 2017 in de evaluatie van de praktijk rond ANBI's en SBBI's aan de Kamer het volgende schreef over publiekrechtelijke lichamen: «Sinds 1 januari 2012 kwalificeren publiekrechtelijke lichamen in de zin van artikel 1, eerste lid, van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek automatisch als ANBI op grond van de AWR. Dit betekent dat zij geen aanvraag bij de Belastingdienst hoeven te doen voor een beschikking om de ANBI-status te mogen voeren.³³ Voorbeelden van publiekrechtelijke lichamen zijn de staat, de provincie en de gemeente. Incidenteel komen publiekrechtelijke lichamen overigens nog voor in het ANBI- publicatiebestand. Ook buitenlandse publiekrechtelijke lichamen vallen onder deze bepaling?»

Antwoord 11

Ik heb er kennis van genomen dat de evaluatie van de praktijk rondom ANBI's en SBBI's deze passage bevat.

Vraag 12

Betekent dit dat het Turkse Ministerie van godsdienstzaken, de Diyanet, automatisch een goed doel is onder de Nederlandse ANBI-wetgeving?

Antwoord 12

Indien deze instelling kan worden aangemerkt als een buitenlands publiekrechtelijk lichaam, kwalificeert deze instelling automatisch als ANBI. De definitie van het begrip ANBI is sinds 1 januari 2012 opgenomen in artikel 5b van de AWR. Op grond van artikel 5b, tweede lid, van de AWR zijn publiekrechtelijke lichamen als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek¹ algemeen nut beogende instellingen. De reden is dat publiekrechtelijke lichamen naar hun aard worden geacht altijd het algemeen nut te beogen. Ook buitenlandse publiekrechtelijke lichamen kwalificeren derhalve van rechtswege als ANBI.² Hierbij speelt de Europeesrechtelijke houdbaarheid een rol. De genoemde voorbeelden in de vragen 12 tot en met 15 geven mij aanleiding te bezien of bepaalde (buitenlandse) publiekrechtelijke lichamen uitgesloten zouden moeten worden van de ANBI-status – van rechtswege – en zo ja, op welke wijze.

Vraag 13

Betekent dit dat de Iraanse Atomic Energy Organization en andere Iraanse overheidsinstanties die zich wellicht bezighouden met het ontwikkelen van nucleaire bommen automatisch een goed doel zijn onder de Nederlandse ANBI-wetgeving?

Antwoord 13

Zie het antwoord op vraag 12.

Vraag 14

Betekent dit dat de Noord Koreaanse gevangenis-en concentratiekampen automatisch een goed doel zijn onder de Nederlandse ANBI-wetgeving?

Antwoord 14

Zie het antwoord op vraag 12.

Vraag 15

Betekent dit de Sudanese overheidsorganisaties van president Al-Bashir – die verdacht wordt van genocide en door het internationaal strafhof in Den Haag gezocht wordt – goede doelen zijn onder de Nederlandse ANBI-wetgeving?

Antwoord 15

Zie het antwoord op vraag 12.

Vraag 16

Bent u bereid om de definitie van goed doel in de ANBI-wetgeving (onder andere Hoofdstuk 1a van de uitvoeringsregeling van de algemene wet inzake rijksbelastingen) aan te passen c.q. aan te scherpen zodat a) buitenlandse overheden (en zeker overheden buiten de Europese Unie) er niet onder kunnen vallen, b) een goed doel nooit zaken kan doen die tegen het internationaal recht ingaan, en c) een goed doel zich moet houden aan de Grondwet en het Europees verdrag voor de Rechten van de Mens?

Antwoord 16

Zie het antwoord op vraag 12. Bij met name de onderdelen b en c van deze vraag speelt ook de bredere discussie over (onder andere) het tegengaan van ongewenste beïnvloeding vanuit onvrije landen of organisaties door bijvoorbeeld financiering van organisaties in Nederland. Om die reden zal ik hierover in overleg treden met mijn collega's op Justitie en Veiligheid, Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Buitenlandse Zaken.

Vraag 17

Herinnert u zich dat de Kamer meerdere keren beloofd is dat er meer transparantie zou komen in salafistische financiering, bijvoorbeeld door transparantie van ANBI's?^{3 4 5}

¹ De Staat, de provincies, de gemeenten, de waterschappen, alsmede alle lichamen waaraan krachtens de Grondwet verordenende bevoegdheid is verleend, bezitten rechtspersoonlijkheid.

² Kamerstuk 33 403, nr. 8, p. 21.

³ Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2014–2015, nr. 2550

Antwoord 17

De Ministers voor Rechtsbescherming en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid hebben 29 maart jl. een brief aan uw Kamer gestuurd⁶ over transparantie van geldstromen naar maatschappelijke organisaties en beperking van geldstromen uit onvrije landen waarin wordt ingegaan op het eerdere voorstel van een publicatieplicht voor stichtingen en op de optie van een verplichting om inzicht te geven in ontvangen donaties.

Vraag 18

Kunt u aangeven welke concrete stappen de afgelopen tien jaar geleid hebben tot meer transparantie van de financiering van salafistische organisaties?

Antwoord 18

Zoals ik in de kabinetsreactie op de evaluaties van de giftenaftrek en van de praktijk rond ANBI's en SBBI's heb gemeld, hebben de Ministers voor Rechtsbescherming en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid op 29 maart jl. de eerdergenoemde brief aan uw Kamer gestuurd. In deze brief is ook verwezen naar de set van aanvullende maatregelen die op 4 december 2016 is aangekondigd waarvan een deel reeds in werking is getreden⁷. Voorbeelden hiervan zijn de versterkte diplomatieke dialoog met een aantal landen in het Midden-Oosten om transparantie rondom financieringsstromen vergroten, alsook de inmiddels opgestarte pilot binnen het Financieel Expertise Centrum (FEC).

Vraag 19

Bent u bereid om met een wetsvoorstel te komen waarbij ANBI's inzage moeten geven in hun geldstromen, die direct of indirect uit onvrije landen komen, bijvoorbeeld door een jaarlijkse publicatieplicht?

Antwoord 19

In de hiervoor genoemde brief van 29 maart jl. is de verkenning van de Minister voor Rechtsbescherming opgenomen hoe transparantie van geldstromen naar maatschappelijke organisaties kan worden bereikt. Een tweede stap is om te bezien of geldstromen vanuit onvrije landen kunnen worden beperkt. Dit is een door de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid gecoördineerd traject. Het streven van de Minister voor Rechtsbescherming is om rond de zomer van 2018 een conceptwetsvoorstel in consultatie te brengen. De Kamer zal na de zomer van 2018 nader over deze verkenningen worden geïnformeerd. Uit de hiervoor aangehaalde brief van 29 maart jl. wordt in ieder geval duidelijk, dat het een breder vraagstuk betreft dan alleen ANBI's – het gaat om maatschappelijke organisaties zoals stichtingen, verenigingen en kerkgenootschappen – en dat nog invulling moet worden gegeven aan het begrip «onvrije landen».

Vraag 20

Bent u bereid om deze vragen een voor een en binnen tien dagen te beantwoorden, zodat de goedbedoelensector in Nederland alleen goede doelen bevat die ook zo in zijn algemeenheid gezien worden?

Antwoord 20

Helaas heeft de beantwoording van de gestelde vragen meer tijd genomen. De vragen zijn één voor één beantwoord.

Vraag 21

Wilt u in dit dossier goed samenwerken met uw collega's op Veiligheid en Justitie, op Sociale Zaken en Werkgelegenheid en op Buitenlandse Zaken, zodat er een samenhangende aanpak is van de problemen?

⁴ Kamerstuk 29 614, nr. 39

⁵ Handelingen II, vergaderjaar 2015–2016, nr. 87, item 3

⁶ Kamerstuk 29 614, nr. 71.

⁷ Kamerstuk 29 614, nr. 56.

Antwoord 21

Voor het kabinet staat samenhang in beleid voorop, waarbij elk van de betrokken bewindspersonen het voortouw heeft op het domein waarvoor deze verantwoordelijk is. Voor mij als Staatssecretaris van Financiën betreft dat de fiscale aangelegenheden en alle aangelegenheden inzake de Belastingdienst.

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2050

Vragen van het lid **Lodders** (VVD) aan de Minister van Financiën over *het bericht dat ANBI's belastingregels niet naleven* (ingezonden 16 januari 2020).

Antwoord van Staatssecretaris **Vijlbrief** (Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst) (ontvangen 20 februari 2020).

Vraag 1

Bent u bekend met de verschillende berichtgeving in Trouw¹, de Groene Amsterdammer² en Pointer³ over het niet naleven van belastingregels door instellingen met een ANBI-status?

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Hoeveel ANBI-instellingen zijn er in Nederland (graag een jaarlijkse weergave over de afgelopen tien jaar)?

Antwoord 2

Een overzicht per jaar is niet beschikbaar. Op dit moment zijn er ongeveer 44.000 actieve ANBI's. Begin 2018 waren dit er 43.000, tegenover ongeveer 33.000 in 2008.

Vraag 3

Hoeveel ANBI-instellingen zijn er jaarlijks in deze tien jaar daadwerkelijk bekeken en gecontroleerd door de Belastingdienst en op welke manier vindt controle plaats?

Antwoord 3

De Belastingdienst heeft een capaciteit van circa 18 FTE beschikbaar voor toezicht op ANBI's waarvan circa 5 FTE specifiek voor het toezicht op de publicatieplicht, waar de aangehaalde berichtgeving over gaat. Hiermee

¹ Trouw, 8 januari 2020 (<https://www.trouw.nl/economie/goede-doelen-leven-belastingregels-vaak-niet-na~bcafce2e/>)

² De Groene Amsterdammer, 8 januari 2020 (<https://www.groene.nl/artikel/liefdadig-rariteitenkabinet>)

³ Pointer, 8 januari 2020 (<https://pointer.kro-ncrv.nl/artikelen/liefdadige-instellingen-ontlopen-massaal-controle-door-belastingdienst>)

wordt risicogericht toezicht gehouden op de 44.000 ANBI's. In 2019 zijn ruim 4.000 instellingen beoordeeld op de aanwezigheid van een balans- en verlies- en winstrekening op de website van de ANBI, het beleidsplan, beloningsbeleid, verslag van uitgevoerde activiteiten en actuele bestuursamenstelling en de contactgegevens. In 2018 waren dit zo'n 4.200 instellingen. De publicatieplicht is per 1 januari 2014 ingevoerd. Er is geen overzicht beschikbaar van het aantal controles dat in de eerdere jaren op het gebied van de publicatieplicht heeft plaatsgevonden.

Vraag 4

Zijn alle stichtingen en organisaties met een ANBI-status opgenomen in het ANBI-register van de Belastingdienst? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 4

Informatie over stichtingen en organisaties met een ANBI-status is te raadplegen op twee vindplaatsen op de website van de Belastingdienst; de zogenoemde ANBI zoeker⁴ en het ANBI open data bestand⁵. Hier is onder meer terug te vinden wanneer de instelling de (culturele) ANBI-status heeft verkregen en – indien van toepassing – wanneer de status is ingetrokken.

Niet alle organisaties met een ANBI-status zijn in het register opgenomen. Ook publiekrechtelijke lichamen zijn algemeen nut beogende instellingen. Hierbij moet gedacht worden aan de Staat, provincies, gemeenten en waterschappen en alle (overige) lichamen waaraan op basis van de Grondwet verordende bevoegdheid is toegekend. Deze lichamen staan niet in het ANBI-register maar zijn van rechtswege ANBI. De overige organisaties met een ANBI-status zijn wel in het register opgenomen. Het opnemen van deze lichamen in het register zou, ook omdat het om lichamen uit andere landen in de EU kan gaan, het register onnodig belasten.

Vraag 5

Welke belastingvoordelen kan een instelling met een ANBI-status krijgen (graag een uitputtende lijst) en hoeveel heeft dit de Nederlandse schatkist de afgelopen tien jaar (uitgesplitst per jaar) gekost?

Antwoord 5

Er zijn voordelen voor de ANBI zelf:

Een ANBI betaalt geen erfbelasting of schenkbelasting voor ontvangen erfenissen en schenkingen die de instelling gebruikt voor het algemeen belang.

Als een ANBI zelf schenkingen doet in het algemene belang, dan hoeft de ontvanger geen schenkbelasting te betalen.

Een ANBI komt in aanmerking voor teruggaaf van energiebelasting.

Er zijn daarnaast voordelen voor de donateur of vrijwilliger:

Vrijwilligers die voor een ANBI werken en in aanmerking komen voor een vrijwilligersvergoeding, kunnen- onder voorwaarden – het afzien van deze vergoeding in aanmerking nemen als gift.

Donateurs van een ANBI mogen hun giften – boven hun drempelbedrag en onder het maximum – aftrekken van de inkomsten- of vennootschapsbelasting.

Om in aanmerking te komen voor de aftrek van periodieke giften, moet de periodieke gift onder meer worden vastgelegd in een notariële akte of in een overeenkomst tussen de donateur en de desbetreffende ANBI. Voor deze giften geldt geen drempel- en maximumbedrag.

Voor donateurs van culturele ANBI's geldt een extra giftenaftrek.

Het belastingvoordeel van de regelingen in miljoenen Euro's voor 2009 tot en met 2018 wordt in de tabel hieronder weergegeven, waarbij bedacht moet worden dat de gever zelf de begunstigde van de giftenaftrek, en de instelling de begunstigde van de regelingen in de schenk- en erfbelasting en energiebelasting is.

⁴ https://www.belastingdienst.nl/rekenhulpen/anbi_zoeken/

⁵ https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/themaoverstijgend/brochures_en_publicaties/open_data_anbi

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Giftenaftrek IB	315	320	320	311	345	339	346	357	377	388
Giftenaftrek VPB	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	4	5	5	6	6	7	8
Schenk- en erfbelasting	290	185	189	192	195	199	203	207	211	215
Energiebelasting	28	29	32	35	34	31	26	25	29	29

Vraag 6

Aan welke eisen moet een ANBI-instelling voldoen?

Antwoord 6

De instelling moet met nagenoeg het geheel van al haar activiteiten het algemeen belang dienen. Dit is de 90%-eis.

De instelling heeft geen winstoogmerk met het geheel van haar activiteiten die het algemeen belang dienen.

De instelling en de mensen die rechtstreeks bij de instelling betrokken zijn, voldoen aan de integriteitseisen.

Geen enkel natuurlijk persoon of rechtspersoon mag over het vermogen van de instelling beschikken alsof het zijn eigen vermogen is. Bestuurders en beleidsbepalers mogen geen meerderheid hebben in de zeggenschap over het vermogen van de instelling.

De instelling mag niet meer vermogen aanhouden dan redelijkerwijs nodig is voor het werk van de instelling. Daarom moet het eigen vermogen beperkt blijven.

De beloning voor de leden van het orgaan van de instelling dat het beleid bepaalt is beperkt tot een onkostenvergoeding of niet bovenmatige vacatiegelden. De hoogte van de vacatiegelden zijn mede afhankelijk van de aard en omvang van de instelling en de maatschappelijke positie van het lid van het orgaan van de instelling dat het beleid bepaalt.

De instelling heeft een actueel beleidsplan.

De instelling heeft een redelijke verhouding tussen beheerkosten en bestedingen.

Geld dat overblijft na opheffing van de instelling wordt besteed aan een ANBI met een soortgelijk doel.

De instelling voldoet aan de administratieve verplichtingen.

De instelling publiceert specifieke gegevens op een eigen of gemeenschappelijke website.

Vraag 7

Wat is de definitie van de eis «algemeen nut»? Deelt u de mening dat het begrip abstract en niet goed te controleren is en daarmee fraude in de hand werkt? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 7

De definitie van «algemeen nut» staat in artikel 5b, derde lid, van de Algemene wet inzake rijksbelastingen (AWR).

Als algemeen nut in de zin van dit artikel wordt beschouwd: welzijn;

cultuur;

onderwijs, wetenschap en onderzoek;

bescherming van natuur en milieu, daaronder begrepen bevordering van duurzaamheid;

gezondheidszorg;

jeugd- en ouderenzorg;

ontwikkelingssamenwerking;

dierenwelzijn;

religie, levensbeschouwing en spiritualiteit;

de bevordering van de democratische rechtsorde;

volkshuisvesting;

een combinatie van de bovengenoemde doelen, alsmede het financieel of op andere wijze ondersteunen van een algemeen nut beogende instelling.

De ANBI-regeling kent inderdaad een aantal open normen die naar hun aard lastig te controleren zijn. Als gevolg van de open normen dient iedere ANBI individueel te worden beoordeeld. Dit heeft als nadeel dat er zich gevallen

kunnen voordoen waarbij de «grenzen» worden opgezocht. Striktere regelgeving kan hiertegen helpen, maar heeft wel een keerzijde. Bij meer rigide normstelling zouden er mogelijk ook instellingen worden uitgesloten van de ANBI-regeling die in het maatschappelijk verkeer wel als ANBI worden beschouwd. Ik wil niet het beeld schetsen dat deze open normen fraude in de hand zouden werken.

Vraag 8

Kunt u een toelichting geven op de dertien verschillende categorieën die in artikel 5B van de Algemene wet inzake rijksbelasting⁶ worden beschouwd als algemeen nut? Klopt het dat de verschillende categorieën niet gedefinieerd zijn, maar dat dit wordt ingevuld door de jurisprudentie (Graag een toelichting hierop)?

Antwoord 8

In artikel 5b van de Algemene wet inzake rijksbelastingen is het begrip *algemeen nut beogende instelling* gedefinieerd. Aan dit begrip is mede invulling gegeven door de verschillende categorieën in de wet op te nemen. Tot de inwerkingtreding van artikel 5b van de Algemene wet inzake rijksbelastingen per 2012, werd aan het begrip algemeen nut invulling gegeven door de jurisprudentie. In de Geefwet is ervoor gekozen om een verduidelijking aan te brengen met betrekking tot de doelen waarmee het algemeen nut wordt gediend. De wetgever heeft ervoor gekozen aan te sluiten bij hetgeen in het verleden in de jurisprudentie is uitgekristalliseerd. De tot de toepassing van de Geefwet onder de verschillende heffingswetten gewezen jurisprudentie met betrekking tot het begrip algemeen nut is dus nog steeds relevant. Naast deze jurisprudentie is er ook enige duiding van deze categorieën opgenomen in de memorie van toelichting op de eerdergenoemde Geefwet.

Vraag 9

Hoe behandelt de Belastingdienst een ANBI-aanvraag van een organisatie of instelling waarbij een categorie van algemeen nut botst en contrair is aan een andere categorie?

Antwoord 9

Het is mogelijk dat een instelling meerdere categorieën van algemeen nut, zoals opgesomd in artikel 5b van de Algemene wet inzake rijksbelastingen, beoogt. Sterker nog, deze mogelijkheid wordt in het derde lid onderdeel I. expliciet genoemd. De Belastingdienst toetst het algemeen nut aan de hand van de wet- en regelgeving. Deze mogelijkheid (meerdere categorieën) kan worden aangemerkt als algemeen nut indien voor het geheel wordt voldaan aan het 90%-criterium (nagenoeg geheel inzetten voor het algemeen belang). Indien een instelling zich richt op meerdere categorieën is van belang op welke categorie een instelling zich primair richt. Dit is vooral van belang bij instellingen die zich (tevens) richten op cultuur aangezien instellingen die zich voor minimaal 90% richten op cultuur op verzoek kunnen worden aangemerkt als culturele instelling. Dit is van belang voor de multiplier van de giftenaftrek.

Vraag 10

Deelt u de mening dat de eisen gedateerd zijn gezien de veelvoudigheid aan stichtingen en instellingen die de ANBI-status hebben, maar waarvan niet duidelijk is welke relatie er met het goede doel is? Zo ja, bent u dan voornemens om de eisen te evalueren en waar nodig en in overleg met de Kamer, aan te passen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 10

Sinds 2008 zijn de eisen op verschillende momenten zijn aangescherpt. Dit is ook gememoreerd in de Evaluatie van de praktijk rondom ANBI's en SBBI's uit 2017.⁷ Zoals toegezegd in de brief van 20 juni 2019⁸ zal ik uw Kamer in het eerste kwartaal van 2020 een wetswijziging aanbieden met daarin een

⁶ Algemene wet inzake rijksbelastingen (<https://wetten.overheid.nl/BWBR0002320/2020-01-01>)

⁷ Evaluatie van de praktijk rondom ANBI's en SBBI's, 2017

⁸ Kamerstuk 35 026, nr. 67

aanpassing van de integriteitseis. Op dit moment zie ik geen aanleiding tot een nieuwe evaluatie van de aan de ANBI gestelde eisen.

Bij de beoordeling of een instelling als ANBI kan worden aangewezen beoordeelt de Belastingdienst hierbij niet alleen de statutaire doelstelling van de instelling, maar toetst ook of de wijze waarop deze daaraan in de praktijk invulling geeft, daarmee overeenstemt.

Vraag 11

Hoeveel ANBI-instellingen hebben niet voldaan aan de eisen (uitsplitsing per jaar over de afgelopen tien jaar)?

Antwoord 11

Ik ga ervan uit dat deze vraag ziet op het voldoen aan de publicatieplicht. Het niet voldoen aan de publicatieplicht leidt niet direct tot een intrekking van de ANBI-status. De Belastingdienst geeft de ANBI gelegenheid voor herstel conform de uitvoerings- en toezichtstrategie van de Belastingdienst die als doel heeft de compliance van belastingplichtigen te verbeteren. Het is de ervaring dat veel ANBI's compliant willen zijn maar niet altijd op de hoogte zijn van alle eisen die verbonden zijn aan de ANBI-status. Nadat een ANBI is aangeschreven over het niet voldoen aan de eisen van de publicatieplicht wordt deze omissie in de regel hersteld. In de systemen van de Belastingdienst is geen overzicht te maken van ANBI's die tijdens een controle niet voldeden maar na de geboden herstelperiode wel voldeden aan de publicatieplicht.

De Belastingdienst kan wel zien hoe vaak de ANBI-status is ingetrokken als gevolg van een controle op de publicatieplicht. Dit gebeurt soms ook op initiatief van de ANBI. In 2019 is naar aanleiding van de controle op de publicatieplicht bij zo'n 600 instellingen de ANBI-status ingetrokken (op initiatief van de Belastingdienst of de ANBI). In totaal zijn in 2019 ruim 4.000 ANBI's gecontroleerd op publicatieplicht. In 2018 zijn zo'n 4.200 ANBI's gecontroleerd op publicatieplicht waarna bij ruim 700 instellingen de ANBI-status is ingetrokken.

Vraag 12

Aan welke van de eisen kunnen ANBI-instellingen veelal niet voldoen?

Antwoord 12

Het belangrijkste inhoudelijke (materiële) criterium waaraan ANBI's moeten voldoen is dat zij met nagenoeg het geheel van hun activiteiten het algemeen nut dienen en dat er niet meer dan bijkomstig sprake mag zijn van particuliere belangen. Het niet voldoen aan dit criterium is een veel voorkomende reden om de ANBI-status in te trekken. Tijdens de controles wordt uiteraard naar alle criteria gekeken. In de praktijk is de reden voor intrekking divers en vaak een combinatie van meerdere criteria waaraan niet voldaan wordt.

Vraag 13

Wat zijn de consequenties als een ANBI-instelling niet heeft voldaan aan de eisen, zowel voor de Belastingdienst als voor de ANBI-instelling zelf?

Antwoord 13

Bij niet voldoen aan de voorwaarden hangt de vervolgstap af van de reden van niet voldoen: niet voldoen aan formele eisen of niet voldoen aan materiële eisen. De eerste leidt tot het geven van de mogelijkheid tot herstel. Herstelt men niet dan volgt intrekking. Bij het niet voldoen aan een materiële eis (bijvoorbeeld: men dient tevens particuliere belangen) volgt directe intrekking. Bij intrekking van de ANBI-status verliest de instelling de voordelen en faciliteiten die aan de ANBI-status zijn verbonden en zijn donaties aan deze instelling ook niet meer aftrekbaar. In uitzonderingsgevallen kunnen er vervolgcacties met betrekking tot de bestuurders zelf plaatsvinden. Hierbij moet gedacht worden aan fraudegevallen waarbij de vervolgcacties worden overgelaten aan FIOD of OM.

Vraag 14

Hoeveel organisaties en stichtingen en uit welke sectoren hebben de afgelopen tien jaar de ANBI status aangevraagd (uitgesplitst per jaar)?

Antwoord 14

De Belastingdienst heeft geen uitsplitsing naar sector beschikbaar. Voor het overige ik verwijs naar het antwoord op vraag 15.

Vraag 15

Hoeveel van deze aanvragen zijn toegekend en hoeveel zijn, om welke redenen, afgewezen?

Antwoord 15

In onderstaande tabel zijn de aanvragen, toewijzingen en afwijzingen opgenomen.

Jaar	Aanvragen	Toegewezen	Afgewezen
2019	2.168	1.859	309
2018	2.031	1.654	377
2017	2.103	1.641	462
2016	2.869	1.657	1.212
2015	2.949	1.740	1.209
2014	1.476	885	591
2013	2.443	1.375	1.068
2012	2.784	1.518	1.266
2011	2.310	1.278	1.032
2010	1.267	584	683

De redenen van afwijzing zijn zeer divers. Het is niet mogelijk om dit cijfermatig in beeld te brengen.

Vraag 16

Kunt u een toelichting geven op het proces dat een organisatie of stichting moet doorlopen voordat het de ANBI-status krijgt?

Antwoord 16

De procedure wordt uitgebreid toegelicht op de website van de Belastingdienst.⁹

De instelling dient het formulier «Aanvraag beschikking Algemeen nut beogende instelling» te printen.

Het formulier moet, inclusief bijlagen (beleidsplan en onder voorwaarden statuten), ingevuld en ondertekend per post worden verstuurd naar de Belastingdienst. Een instelling die in het buitenland is gevestigd, kan een aanvraag indienen middels het formulier «Aanvraag beschikking Buitenlandse algemeen nut beogende instelling».

Vraag 17

Kan een organisatie of stichting op basis van alleen het formulier Aanvraag beschikking Algemeen nut beogende instelling al een ANBI-status krijgen of voert de Belastingdienst zelf ook nog controles uit c.q. moet de aanvrager een uitgebreider traject doorlopen?

Antwoord 17

Nee, een instelling ontvangt niet automatisch de ANBI-status door enkel het aanvraagformulier in te sturen. Nadat de instelling het formulier met bijlagen heeft opgestuurd (zie beantwoording onder vraag 16) beoordeelt het ANBI-team of de aanvraag compleet is en het beleidsplan en eventueel de statuten meegestuurd zijn en of de website online is met daarop gepubliceerd de voor een ANBI benodigde gegevens. Daarna vindt de inhoudelijke beoordeling van de aanvraag plaats en worden in voorkomende gevallen nadere vragen gesteld en/of aanvullende stukken opgevraagd. Elke complete aanvraag wordt inhoudelijk beoordeeld. Of de feitelijke activiteiten ook daadwerkelijk tot het algemeen nut worden gerekend kan uiteraard pas na het verlenen van de ANBI-status worden getoetst.

⁹ https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/bijzondere_regelingen/goede_doelen/algemeen_nut_beogende_instellingen/hoe_vraagt_u_aanwijzing_als_anbi_aan

Vraag 18

Op welke manier kan een aanvrager bezwaar maken tegen de afwijzing? In welke gevallen heeft bezwaar geleid tot een ander oordeel?

Antwoord 18

Nadat de aanvraag inhoudelijk is beoordeeld door het ANBI-team ontvangt de instelling een positieve- of een negatieve beschikking, eventueel voorafgegaan door een voornemen tot afwijzing. Ingeval er eerst een voornemen tot afwijzing is verstuurd, krijgt de instelling enkele weken de tijd om hierop te reageren. Het is mogelijk dat de instelling, na haar reactie op de voorgenoemen afwijzing, alsnog een positieve beschikking ontvangt.

Het is ook mogelijk dat een instelling een aanvraag indient om te worden aangemerkt als culturele ANBI. Het ANBI-team kan, na inhoudelijke beoordeling, tot de slotsom komen dat de ANBI-status wel wordt afgegeven maar de instelling niet als culturele ANBI kan worden aangemerkt.

De beschikking is een voor bezwaar vatbare beschikking. De instelling kan, indien zij het niet eens is met de beschikking, bezwaar indienen.

Bezwaarbehandeling vindt plaats conform de wet- en regelgeving. Dit betekent onder meer dat het bezwaar wordt beoordeeld door iemand anders dan degene die op de aanvraag heeft beschikt. Uit het bezwaarschrift en eventuele hoorgesprek, kan volgen dat de ANBI-status toch zou moeten worden afgegeven. In dat geval wordt tegemoetgekomen aan het bezwaar.

Vraag 19

Krijgt een organisatie of stichting die is afgewezen voor een ANBI-status te horen op welke aspecten of voorwaarden de organisatie of stichting geen ANBI-status heeft verkregen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 19

Ja. Een instelling krijgt doorgaans voorafgaand aan de uiteindelijke beschikking een voornemen tot afwijzing waarin staat geformuleerd waarom de instelling niet voldoet aan de ANBI-criteria. Ook in de uiteindelijke beschikking is de motivering om de aanvraag af te wijzen opgenomen.

Vraag 20

Welke stappen zijn er, sinds eind 2016 bekend is dat er geen sluitende controle is op instellingen met een ANBI-status, gezet om de controle sluitend te maken en waarom is dit nog steeds niet gelukt?

Antwoord 20

Het toezicht op de ANBI-instellingen volgt de lijn van de uitvoerings- en toezichtstrategie van de Belastingdienst. Deze strategie is erop gericht dat burgers en bedrijven bereid zijn uit zichzelf fiscale regels na te leven. Aan de hand van deze strategie maakt de Belastingdienst voortdurend keuzes over waar de beschikbare capaciteit op wordt ingezet. Het is praktisch onmogelijk om op alle individuele gevallen gericht toezicht uit te oefenen. Het toezicht wordt daarbij zo selectief en gericht mogelijk ingezet, afgestemd op de (oorzaken van) het gedrag van burgers en bedrijven. De Belastingdienst zet capaciteit in op datgene waar de kans op niet-naleving het grootst is of de grootste impact kan hebben. De inspanningen van het ANBI-team zijn, conform de uitvoerings- en toezichtstrategie, erop gericht om te komen tot structurele verbetering van het nalevingsgedrag. In de uitoefening van het toezicht wordt risicogericht gewerkt. Bij constatering van niet-naleving aan formele vereisten, geldt dat de ANBI-status niet meteen wordt ingetrokken maar de Belastingdienst de ANBI de gelegenheid geeft alsnog aan deze formele verplichtingen te voldoen als het gaat om bijvoorbeeld de naleving van de publicatieplicht.

Vraag 21

Welke route moet de Belastingdienst doorlopen voordat een ANBI-status daadwerkelijk is ingetrokken?

Antwoord 21

De instelling ontvangt bij niet voldoen aan ANBI-eisen eerst een voornemen tot intrekking. Hierop kan nog gereageerd worden waarna de behandelend ambtenaar deze reactie nog meeneemt in zijn definitieve beslissing. Blijft de

behandelend ambtenaar bij zijn standpunt dan ontvangt de instelling een beschikking waarin wordt medegedeeld dat de status wordt ingetrokken. Dit is een voor bezwaar vatbare beschikking. Hierna wordt de instelling uit het ANBI-bestand verwijderd.

Vraag 22

Deelt u de mening dat het innemen van een ANBI-status gemakkelijker zou moeten? Zo ja, hoe wilt u dit waarborgen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 22

De Belastingdienst houdt risicogericht toezicht op ANBI's. Op het moment dat een ANBI niet voldoet aan één of meerdere van de formele vereisten kan de Belastingdienst volgens de procedure zoals beschreven in het antwoord op vraag 21, de ANBI-status intrekken. Hiermee heeft de Belastingdienst naar mijn mening voldoende mogelijkheid om een ANBI-status in te trekken.

Vraag 23

Moeten buitenlandse instellingen voor een ANBI-status voldoen aan extra verplichte eisen? Zo ja, welke? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 23

Nee, voor buitenlandse instellingen gelden dezelfde wettelijke eisen als voor in Nederland gevestigde instellingen, met dien verstande dat met het land waar de buitenlandse ANBI is gevestigd, de mogelijkheid tot informatie-uitwisseling bestaat.

Vraag 24

Hoeveel buitenlandse ANBI-instellingen zijn er?

Antwoord 24

Er zijn bij benadering 500 instellingen met een vestigingsplaats buiten het Europese deel van Nederland die de ANBI-status verleend hebben gekregen. Daarnaast zijn er nog instellingen, overheidslichamen in andere EU-staten, die van rechtswege de ANBI-status hebben; dit aantal is onbekend.

Vraag 25

Hoe worden buitenlandse instellingen met de Nederlandse ANBI-status gecontroleerd, gezien de conclusie uit het evaluatierapport van de Belastingdienst uit 2016 waarin staat dat «het toezicht op geldstromen praktisch gezien ophoudt bij de grens»?

Antwoord 25

Buitenlandse instellingen met de ANBI-status worden op dezelfde manier gecontroleerd als binnenlandse instellingen met dat verschil dat er geen controle op de vestigingsplaats zelf kan plaatsvinden. Ook bij binnenlandse ANBI's wordt altijd begonnen met de beoordeling van de informatie die via de interne systemen van de Belastingdienst beschikbaar is, aangevuld met op te vragen stukken en openbare informatie. In die zin is de controle gelijk. Ook binnenlandse ANBI's kunnen geldstromen hebben die grensoverschrijdend zijn. De beoordeling van geldstromen vindt in eerste instantie plaats vanuit de administratie van instellingen die zowel bij binnenlandse als buitenlandse instellingen opgevraagd kan worden. Indien contra-informatie nodig is met betrekking tot gelden waarbij de ontvanger in het buitenland is gevestigd, is het mogelijk een verzoek tot informatie-uitwisseling in te dienen. Dit is dus niet anders dan voor binnenlandse instellingen met grensoverschrijdende geldstromen.

Vraag 26

Waarom komen sportverenigingen niet in aanmerking voor een ANBI-status?

Antwoord 26

Sportverenigingen zijn niet per definitie uitgesloten van de ANBI-status. Om de ANBI-status te krijgen, moet een instelling het algemeen nut beogen en met haar werkzaamheden uitsluitend of nagenoeg uitsluitend (voor ten minste 90%) het algemeen nut dienen en voldoen aan de overige voorwaarden. De vraag of de werkzaamheden (activiteiten) van een instelling wel zijn

gericht op het algemeen nut, doet zich bijvoorbeeld voor bij activiteiten die zien op ontspanning en vermaak. In principe zijn deze activiteiten gericht op een particulier belang van de deelnemers. Dat speelt bijvoorbeeld bij sport of muziekbeoefening. Dat kan anders worden beoordeeld dan bijvoorbeeld bij uitstapjes en vakanties voor ouderen en zieken die zonder begeleiding niet meer buiten de deur of verpleegomgeving komen en in een sociaal isolement verkeren. In dat geval betreft het algemeen nuttige activiteiten, want zij dragen bij aan de bevordering van het welzijn van kwetsbare groepen. Het is in bepaalde situaties dus afhankelijk van de specifieke feiten en omstandigheden van het geval of het particulier belang of het algemeen nut voorop staat.

Vraag 27

Deelt u de mening dat juist vanwege de bijdrage die sportverenigingen hebben voor de samenleving een ANBI-status voor sportverenigingen mogelijk moet zijn? Zo ja, op welke manier gaat u het ook voor sportverenigingen mogelijk maken om een ANBI-status aan te vragen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 27

Zoals in het antwoord op de voorgaande vraag is aangegeven kunnen sportverenigingen waarbij het algemeen nut voorop staat in aanmerking komen voor de ANBI-status. Daarnaast is het zo dat sportverenigingen die geen ANBI-status hebben wel voor bepaalde faciliteiten in aanmerking komen. Immers kan ook een sportvereniging een bijdrage vervullen voor de samenleving en kan kwalificeren als een sociaal belang behartigende instelling (SBBI).¹⁰ De door een SBBI ontvangen giften, erfenissen en legaten zijn vrijgesteld van schenk- respectievelijk erfbelasting. Periodieke giften aan verenigingen komen in aanmerking voor de giftenaftrek.

Vraag 28

Is uw streven nog steeds om de wetwijziging eerste kwartaal 2020 naar de Kamer te sturen en als ingangsdatum 1 januari 2021 aan te houden?¹¹

Antwoord 28

Dat is nog steeds mijn streven. De wetwijziging is voor advies bij de Raad van State aanhangig gemaakt.

Vraag 29

Is onderdeel van deze wetwijziging de aanpassing van de integriteitseis met betrekking tot de VOG-systematiek zoals aangekondigd in uw brief van 20 juni 2019¹² naar aanleiding van de aangenomen motie Omtzigt/Lodders¹³? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 29

Ja.

Vraag 30

Kunt u de vragen één voor één beantwoorden?

Antwoord 30

Ja.

¹⁰ Om te kwalificeren als SBBI moet de instelling voldoen aan voorwaarden die zijn opgenomen in artikel 5c Algemene wet inzake rijksbelastingen (AWR).

¹¹ Kamerstuk 35 026, nr. 67.

¹² Kamerstuk 35 026, nr. 67.

¹³ Kamerstuk 34 785, nr. 92

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2051

Vragen van het lid **Leijten** (SP) aan de Minister van Financiën over *het bericht dat Nederland een belastingparadijs is voor organisaties die een «algemeen nut» dienen, omdat ze moeilijk te controleren zijn* (ingezonden 9 januari 2020).

Antwoord van Staatssecretaris **Vijlbrief** (Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst) (ontvangen 20 februari 2020).

Vraag 1

Wat is uw reactie dat uit onderzoek van het Platform voor onderzoeksjournalistiek Investico en het datajournalistieke platform Pointer blijkt dat tussen 43% en 53% van de «algemeen nut beogende instellingen» (ANBI's) niet voldoen aan gestelde eisen voor schenkingen?¹

Antwoord 1

De Belastingdienst neemt de taak toezicht te houden op alle ANBI-voorwaarden serieus. Signalen zoals uit dit onderzoek naar voren komen worden dan ook goed bekeken. Ik meen wel dat de uitkomsten nuance behoeven. Ik licht dat in de antwoorden op onderstaande deelvragen nog nader toe. Wanneer een ANBI niet aan één van de gestelde eisen voldoet, betekent dit nog niet dat het doel aan alle eisen niet heeft voldaan. Het is daarom verstandig de toezichtcapaciteit zodanig te richten dat deze de grotere risico's bestrijdt.

Vraag 2

Kunt u uitleggen waarom zelfs over 2017 maar liefst één derde niet voldoet aan de gestelde eisen? Hoe kan dit zo lang op zijn beloop gelaten worden?

Antwoord 2

Het belangrijkste inhoudelijke (materiële) criterium waaraan een ANBI moet voldoen is dat nagenoeg het geheel van al haar activiteiten het algemeen nut moet dienen en dat er geen sprake mag zijn van particuliere belangen. Het ANBI-team zet ten aanzien van de materiële criteria, in aansluiting op de handhavingsstrategie van de Belastingdienst, de beschikbare capaciteit daar

¹ Investico, 7 januari 2020 (<https://www.platform-investico.nl/artikel/liefdadige-instellingen-ontlopen-controle-door-belastingdienst/>)

Trouw, 8 januari 2020 (<https://www.trouw.nl/binnenland/nederland-is-een-belastingparadijs-voor-organisaties-die-een-algemeen-nut-dienen-want-dat-is-moeilijk-te-controleren-ba8c5ad5/>)

in waar de kans op niet-naleving fiscaal gezien het grootst is en dit om grotere bedragen kan gaan.

Een formeel vereiste dat bij de ANBI-status hoort is de publicatieplicht. Deze eis is niet fiscaal gedreven maar gericht op het publieksvertrouwen: op basis van de informatie die de ANBI verplicht op de website vermeldt kan een donateur een eigen oordeel over de ANBI vormen. Eén onderdeel van dit formele vereiste is het publiceren van de jaarcijfers. De Belastingdienst houdt op de publicatieplicht ook risicogericht toezicht. Ieder jaar wordt beoordeeld welke groep extra gecontroleerd gaat worden. Zie vraag 6 waar ingegaan wordt op de gemaakte keuzes in 2018 en 2019.

Vraag 3

Heeft u een inschatting hoeveel procent van de 600 miljoen euro die jaarlijks gemoeid is met de Geefwet wel geïnd zou worden als alle ANBI's die niet voldoen hun status kwijtraken? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 3

De fiscale ondersteuning aan goede doelen, via de Geefwet, heeft vooral vorm gekregen door de giftenaftrek (budgettair beslag € 377 miljoen in 2020, Miljoenennota 2020) en door de vrijstelling van de schenk- en erfbelasting voor ANBI's en SBBI's (budgettair beslag € 215 miljoen in 2020, Miljoenennota 2020). Het valt moeilijk in te schatten of en met hoeveel het budgettaire beslag van deze regelingen zou dalen indien van alle ANBI's die niet aan de ANBI-eisen voldoen, hun status zou worden ingetrokken. Het beeld is dat het gros van de giften aan fondsenwervende instellingen naar de bekendere grote goede doelen gaat die niet alleen een ANBI-status hebben maar ook vaak beschikken over een CBF-erkenning. Deze doelen voldoen aan de eisen en ontvangen meer, en gemiddeld grotere, giften. Naar verwachting zou het dan ook om een relatief beperkt bedrag gaan.

Vraag 4

Kunt u aangeven hoe het mogelijk is dat onderzoeksjournalisten in korte tijd uitgevonden hebben dat velen niet voldoen en dat de Belastingdienst dat niet lukt?

Antwoord 4

Investico heeft van 381 ANBI's bekeken of deze jaarcijfers op hun website hebben staan. Dit is niet hetzelfde als het houden van toezicht op de gehele publicatieplicht bij de in totaal ruim 43.000 ANBI's waar het ANBI-team toezicht op houdt. ANBI's publiceren op hun eigen website zonder verplicht format. Daardoor is het niet mogelijk snel inzicht te verkrijgen in de mate waarin alle ANBI's elk jaar opnieuw voldoen aan de publicatieplicht. Daarnaast is het enkel waarnemen dat niet is voldaan aan de verplichting de jaarcijfers te publiceren niet voldoende voor de Belastingdienst. Het doel is dat de ANBI wel voldoet aan de verplichtingen. De ANBI wordt daarom aangeschreven om de omissie te herstellen en vervolgens moet er actie worden ondernomen indien geconstateerd wordt dat dit niet met een herstel is opgevolgd. Dit kost aanzienlijk meer tijd.

Vraag 5

Kunt u een reactie geven op de inschatting dat 910 uur nodig zou zijn om alle ANBI's te onderzoeken op het voldoen aan een jaarverslag? Bent u bereid deze werkwijze te ontwikkelen? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 5

Ik verwijs naar vraag 4. De door het platform ingeschatte behandeltijd ziet alleen op het waarnemen dat geen jaarcijfers op de website staan, en niet op het uitvoeren van toezichtshandelingen op de gehele publicatieplicht. In de praktijk merkt de Belastingdienst ook dat de jaarcijfers niet altijd direct gevonden kunnen worden op de website van een ANBI. Ook dit kost meer tijd dan 75 seconden waarover Investico spreekt. Het niet voldoen aan de publicatieplicht leidt ook niet direct tot een intrekking. De in het antwoord op vraag 4 beschreven gelegenheid voor de ANBI om alsnog compliant te zijn conform de uitvoerings- en toezichtstrategie van de Belastingdienst zorgt voor extra behandeltijd. Het doel is immers dat ANBI's voldoen aan de gestelde eisen.

Bovengenoemde werkwijze maakt dat het ANBI-team jaarlijks zo'n 4.000 ANBI's controleert op alle onderdelen van de publicatieplicht (dus niet alleen de jaarcijfers). Hoeveel tijd het kost om alléén naar de jaarcijfers te kijken is niet apart door de Belastingdienst onderzocht. Dit zou niet zinvol zijn omdat de kans groot is dat instellingen dan nog steeds niet voldoen aan de andere onderdelen van de publicatieplicht.

Vraag 6

Kunt u verklaren dat ruim 1.500 ANBI's in zijn geheel niet vindbaar zijn via een website of iets dergelijks? Kunt u aangeven hoe de Belastingdienst hiermee omgaat?

Antwoord 6

Het toezicht op de ANBI-instellingen volgt de lijn van de uitvoerings- en toezichtstrategie van de Belastingdienst. Deze strategie is erop gericht dat burgers en bedrijven bereid zijn uit zichzelf fiscale regels na te leven, zonder dwingende en kostbare acties van de Belastingdienst. Aan de hand van deze strategie maakt de Belastingdienst voortdurend keuzes over waar de beschikbare capaciteit op wordt ingezet. Het is namelijk praktisch onmogelijk om op alle individuele gevallen gericht toezicht uit te oefenen. Het toezicht wordt daarbij zo selectief en gericht mogelijk ingezet, afgestemd op de (oorzaken van) het gedrag van burgers en bedrijven.

In 2018 is als volgt toezicht uitgevoerd op de publicatieplicht. Er zijn bijna 4200 instellingen beoordeeld waarvan ruim 3000 geselecteerd zijn omdat zij een niet-werkende link naar hun website hadden.

In 2019 is het toezicht deels op een specifieke doelgroep gericht en zijn vooral instellingen beoordeeld op publicatieplicht die na de ANBI-wetgeving per 1-1-2008 (artikel 6.33 inkomstenbelasting) automatisch aangemerkt zijn als ANBI en een ANBI-beschikking hebben ontvangen. Deze instellingen hadden vóór 1-1-2008 belastingvoordelen op basis van artikel 24 van de Successiewet.

Vraag 7

Waarom neemt de Belastingdienst de intrekkingen van het keurmerk van het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF-keurmerk) niet één op één over als zij tot de conclusie komt dat een ANBI het goede-doelenkeurmerk niet meer verdient? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 7

Een intrekking van het CBF-keurmerk leidt niet automatisch tot een intrekking van de ANBI-status, omdat de Belastingdienst een eigenstandige verantwoordelijkheid heeft. Ook is het zo dat aan een CBF-keurmerk niet precies dezelfde criteria ten grondslag liggen als aan de ANBI-status. Wel is het zo dat een intrekking door het CBF er toe zal leiden dat de Belastingdienst ook de betreffende ANBI zal bekijken.

De samenwerking tussen het CBF en de Belastingdienst erkent de belangrijke rol die de sector heeft in het verhogen van de kwaliteit van de goede doelen. De samenwerking benadrukt de eigen verantwoordelijkheid van de sector als het gaat om een goede naleving van de kwaliteitseisen.

Vraag 8

Op welke onderzoeken rust de gedachte dat door de belastingvrijstelling er meer geefbereidheid zou zijn? Kunt u de onderzoeken waarderen op hun validiteit?

Antwoord 8

Het meest recente onderzoek is de evaluatie van de giftenaftrek door Dialogic. Daaruit blijkt dat de giftenaftrek de totale omvang van giften van belastingplichtigen binnen de inkomstenbelasting verhoogt.² Uit de evaluatie van de giftenaftrek door Dialogic blijkt circa 40% van de gebruikers van de giftenaftrek in de inkomstenbelasting daadwerkelijk meer te geven door deze regeling.³

² Kamerstuk 34 552, nr. 77, bijlage. Rapport Dialogic Evaluatie giftenaftrek, 2016, p. 51.

³ Kamerstuk 35 026, nr. 13, p. 30.

Vraag 9

Erkent u dat bij erf- en schenkbelasting geldt dat de geefbereidheid geen argument is om aan goede doelen te geven, omdat immers de belasting in andere gevallen toch ook betaald moet worden en dat door de belastingvrijstelling de overheid dus 215 miljoen euro per jaar onnodig misloopt? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 9

De vrijstelling van schenk- en erfbelasting die in principe van toepassing is voor ANBI's en sociaal belang behartigende instellingen (SBBI's) heeft primair tot doel te voorkomen dat deze instellingen schenk- of erfbelasting zijn verschuldigd over de door hen ontvangen schenkingen, legaten, erfenissen e.d. Zonder deze vrijstelling zou een tarief van 30% (tot € 126.723, 40% over het meerdere) gelden boven de reguliere vrijstelling van € 2.208 per keer. Dit zou voor instellingen die relatief hoge bedragen per schenking of erfenis ontvangen, tot gevolg hebben dat deze schenking of erfenis netto fors lager uitpakt.

Vraag 10

Hoe waardeert u de suggestie van hoogleraar belastingrecht S. Hemels dat via een portaal waar iedere ANBI informatie moet aanleveren beter naar de «top van de piramide» onderzoek kan worden gedaan? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 10

Een dergelijk portaal kan mogelijk bijdragen aan de handhaving van de publicatieplicht omdat op die wijze alle informatie voor de publicatieplicht van alle instellingen op één centrale plaats beschikbaar zou komen. Hierdoor is het direct duidelijk welke instellingen niet voldoen aan de publicatieplicht. De realisatie hiervan zou een aanvullende vraag zijn in het ICT-portfolio van de Belastingdienst. Over de mismatch tussen vraag en aanbod in dit portfolio is de Kamer bij brief van 17 januari 2020 ingelicht.⁴

Vraag 11

Hoe reageert u op de Amerikaanse schrijver Anand Giridharadas die stelt dat filantropie beter vervangen kan worden door belasting betalen door multinationals en de superrijken?⁵ Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 11

In zijn aangehaalde boek geeft Giridharadas een inkijkje in met name de wereld van Amerikaanse filantropen. Daarbij is hij kritisch op de giften van de superrijken en stelt dat meer gelijkheid en hogere belastingen van het bedrijfsleven en rijken noodzakelijk zijn. De Verenigde Staten en Nederland zijn echter niet direct vergelijkbaar waar het gaat om belastingen en filantropie. De Amerikaanse wereld is dus niet de Nederlandse wereld. Filantropie – het vrijwillig ter beschikking stellen van geld en goederen aan doelen van algemeen nut – speelt een belangrijke rol in de Nederlandse samenleving. Veel burgers zijn betrokken bij goede doelen door schenkingen, nalatenschappen en inzet van hun tijd. Het maatschappelijk belang van (particuliere) initiatieven zoals goede doelen, staat buiten twijfel. Overigens zijn vergelijkbare vragen gesteld in het kader van het schriftelijk overleg met de Tweede Kamer over de beleidsvisie op filantropie die is verschenen naar aanleiding van de verkenning van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) *Filantropie op de grens van overheid en markt*.⁶ Deze worden beantwoord door de Minister voor Rechtsbescherming.

⁴ Kamerstuk 31 066, nr. 589.

⁵ Giridharadas, A. (2019). *Waarom de superrijken de wereld niet zullen veranderen*. (<https://www.singeluitgeverijen.nl/volt/boek/waarom-de-superrijken-de-wereld-niet-zullen-veranderen/>)

⁶ Kamerstuk 32 740, nr. 21.

2

Vragenuur: Vragen Lodders

Aan de orde is **het mondelinge vragenuur**, overeenkomstig artikel 136 van het Reglement van Orde.

Vragen van het lid Lodders aan de staatssecretaris van Financiën - Fiscaliteit en Belastingdienst over **de fiscale subsidie voor clubs die homogenezing stimuleren**.

De voorzitter:

We beginnen zoals gebruikelijk op dinsdag met het mondelinge vragenuur. Vandaag beginnen we met de vraag van mevrouw Lodders namens de VVD aan de staatssecretaris van Financiën, die ik van harte welkom heet. De vraag gaat over de fiscale subsidie voor clubs die homogenezing stimuleren. Het woord is aan mevrouw Lodders namens de VVD.

Mevrouw Lodders (VVD):

Voorzitter. In Nederland is iedereen vrij. Iedereen mag zijn wie hij of zij wil zijn. Het maakt niet uit. Je hoort je niet te hoeven schamen voor wie je bent. Niemand mag je met homogenezingstherapieën afleren om te zijn wie je bent. Onderzoek van De Gelderlander heeft aangetoond dat veel van de organisaties die deze therapieën aanbieden, een anbi-status hebben, oftewel een fiscale voorkeurspositie vanuit de overheid. De VVD vindt dat dat echt niet kan: fiscale subsidie om mensen af te leren wie ze zijn! Of een fiscale subsidie die onze vrije samenleving ondermijnt.

Voorzitter. Elke keer als mijn fractie leest over homogenezingstherapieën, worden we misselijk. Want er zijn dus kinderen die gedwongen worden dit soort therapieën te volgen, er zijn volwassenen die door hun omgeving gedwongen worden om te veranderen en er zijn roofdieren die daar misbruik van maken met deze kwakzalvertherapie. En dat subsidiëren we ook nog vanuit de overheid. Dat moet stoppen.

Ik weet zeker dat het kabinet dit ook vreselijk vindt. Daarom dus mijn volgende vragen. Herkent de staatssecretaris dat veel van deze organisaties die zogenaamde therapieën verzorgen, de anbi-status hebben? Is de staatssecretaris het met de VVD eens dat mensen die onze samenleving ondermijnen, geen fiscale subsidie zouden moeten krijgen? Wat gaat de staatssecretaris doen om deze kwakzalvers hun anbi-status te ontnemen?

De voorzitter:

Dan geef ik het woord aan de staatssecretaris.

Vijlbrief:

Voorzitter, dank u wel. Ik doe het weer zittend, want mijn rug gaat nog niet genoeg vooruit. Maar ik ben in training.

Ik geloof dat mevrouw Lodders net het woord "misselijk" gebruikte. Dat geeft ook wel ongeveer mijn gevoelens hierbij weer. Dit kan echt niet. Ik ben ook blij dat het AD hier op

Coming Out Day aandacht aan heeft gegeven. Voor mij is het glashelder: je seksuele geaardheid is geen ziekte en genezing kan dus nooit aan de orde zijn. Simpel! Het gesprek daarover start niet bij een fiscaliteit. Er zijn eerdere moties over blootstelling aan homogenezingstherapieën in deze Kamer aangenomen. Ik noem de motie van de leden Bergkamp, Van den Hul en Özütok, die de regering verzoekt om diepgaand en onafhankelijk te laten onderzoeken in welke mate jongeren en kwetsbare personen in Nederland worden blootgesteld aan dit soort therapieën. Op basis daarvan heeft minister De Jonge een onderzoek uitgevoerd. Als ik het goed begrijp, komt de tweede fase van dat onderzoek binnenkort gereed en zal hij daarover rapporteren aan uw Kamer. Maar er is geen twijfel over mogelijk: de term "kwalijke praktijken" dekt wat mij betreft nog niet helemaal de lading.

Dan de anbi's en de fiscale kant, want daar gaan de vragen over. Anbi's moeten voldoen aan de integriteitstoets en die anbi-status kan worden ingetrokken indien kortgezegd de instelling of een of meer van de bestuurders, feitelijk leidinggevende of gezichtsbepalende personen van die instelling, door een Nederlands rechter onherroepelijk is veroordeeld. We hebben het hierover gehad tijdens het debat over de Fiscale verzamelwet. Die wet is een paar weken geleden hier behandeld en in die behandeling hebben we het gehad over de vraag: kun je wat doen aan anbi's waarbij het niet goed gaat? Als de inspecteur gereede twijfel heeft over de integriteit van de instelling, kan hij vragen om een recente verklaring omtrent gedrag te overleggen. Als die niet voldoet, kan de anbi-status worden ingetrokken.

Dat brengt mij bij de homogenezingspraktijken. Ik beschouw de praktijken waarover ik nu in de krant lees, niet als algemeen nut beogend. Ik kan me gewoon niet voorstellen welk algemeen nut dit dient. Ik zal de Belastingdienst naar aanleiding van uw vraag verzoeken om hier extra op te controleren. Ik ga ervan uit dat als de Belastingdienst dit tegenkomt bij controles, hij hierop zal acteren. Voor elke anbi geldt dat moet worden voldaan aan fiscale wet- en regelgeving en dat de anbi moet handelen conform algemeen nut. Ik zeg daarbij ten overvloede dat die controles en het handelen van de Belastingdienst natuurlijk wel moeten plaatsvinden binnen de huidige fiscale wet- en regelgeving. Kortom, ik zal graag aan de Belastingdienst vragen om hier nader naar te kijken.

Mevrouw Lodders (VVD):

Dit soort therapieën zijn walgelijk. Dat gaat verder dan de kwalijke praktijken, zoals ik de staatssecretaris gelukkig ook hoor zeggen. Want dit soort praktijken ondermijnen de samenleving, en dat moet stoppen. Ik ken deze staatssecretaris als een daadkrachtig persoon. Zo gaan we vanmiddag stemmen over de aanpassing van de anbi-status. Dat betekent dat we bijvoorbeeld de anbi-status van Noord-Korea zullen afnemen. Het zou een goede vervolgstap zijn om instanties met dit soort praktijken ook die anbi-status te ontnemen. Ik hoorde de staatssecretaris toezeggen dat hij hierop een extra controle laat uitvoeren. Daar ben ik heel erg blij mee. Ik wil de staatssecretaris vragen of hij bereid is ook op korte termijn de Kamer erover te informeren wat zo'n eerste doorakkeren van deze instellingen oplevert.

Ik denk dat we ook een stap verder moeten gaan, maar dat valt eigenlijk buiten de reikwijdte van deze staatssecretaris, om homogenezing te verbieden. Zijn collega's leveren nog

niet op dit punt. Mijn collega hier in de zaal zal hierin zelf ook nog stappen zetten. Maar ik ben in ieder geval blij met de toezegging van de staatssecretaris om deze eerste stap te zetten. Kan de staatssecretaris aangeven wanneer hij denkt de Kamer hierover voor de eerste keer te informeren?

Vijlbrief:

Voorzitter. Laat ik proberen dat in ieder geval voor het eind van dit jaar te doen. Ik moet even checken bij de Belastingdienst of dat kan. Ik zeg mevrouw Lodders toe dat als die onderzoeken aanleiding geven tot actie, we dan natuurlijk nader moeten bezien wat de Belastingdienst kan doen met het intrekken van de anbi-status en of daarvoor zelfs wetswijziging nodig zou zijn.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Lodders.

Mevrouw **Lodders** (VVD):

Dank u wel.

De voorzitter:

Dan ga ik naar de heer Jasper van Dijk namens de SP.

De heer **Jasper van Dijk** (SP):

Voorzitter. Het is echt van de zotte. Ik ben eens even nagegaan wat die clubs precies aan die zogenaamde homogenisering doen. De Deur Nederland: "God kan iedereen veranderen, ook je geaardheid". De Vluchtheuvel: "Homoseksuele verlangens kun je vergelijken met vreemdgaan". Mag ik ervan uitgaan dat de regering dit ondubbelzinnig veroordeelt en dat de staatssecretaris niet alleen de Belastingdienst hierop zal natrekken? Maar kunnen we er ook van uitgaan dat de Belastingdienst actief naar deze clubs toe gaat, om te beginnen met deze twee, De Deur en De Vluchtheuvel, en zal zeggen: "jongens, het is afgelopen, jullie krijgen geen cent subsidie meer"? Dit kan echt niet.

Vijlbrief:

Voorzitter. De Deur en De Vluchtheuvel, ik kende ze niet, maar ik ken ze na dit weekend wel. Ze zijn nu in het vizier van de Belastingdienst, dus daar controleren wordt hun makkelijk gemaakt, want ze kennen deze adressen nu en ze zullen daar langsgaan. Als ik vraag om daar te controleren, gaan ze dat hopelijk ook doen. De Kamer legt daar ook de nadruk op.

Wat het eerste punt betreft denk ik dat de heer Van Dijk en ik onze afschuw hierover delen. Wat het standpunt van het kabinet betreft over de wettelijke kant hiervan, zei ik al dat de heer De Jonge dit najaar met iets naar de Kamer komt.

Mevrouw **Özütok** (GroenLinks):

Afgelopen weekend was het Coming Out Day. Overal hing de regenboogvlag uit bij gemeenten, provincies, instellingen en bedrijven, ter bevestiging van de acceptatie dat iedereen, ongeacht seksuele geaardheid en genderidentiteit, zichzelf mag zijn. Dat staat in schril contrast met de praktijken van homogeniseringstherapieën. Ik heb samen met de collega's

Vera Bergkamp en Kirsten van den Hul een motie ingediend om een onderzoek te doen. Deel één hebben we binnen; daar zijn we erg blij mee. Maar we wachten nog op deel twee van het rapport, met mogelijke richtingen voor maatregelen om homogeniseringstherapieën tegen te gaan en te voorkomen.

De voorzitter:

En de vraag?

Mevrouw **Özütok** (GroenLinks):

Dat zou ons in juni bereiken. We hebben nog steeds niks ontvangen. We willen hier echt haast mee maken. Waarom duurt het zo lang en wanneer kunnen we het rapport verwachten?

Vijlbrief:

Als mevrouw het goed vindt, zal ik de verantwoordelijke ministers, minister De Jonge en de collega's van J&W en OCW vragen om spoedig met die kabinetsreactie te komen.

De voorzitter:

De heer Nijboer, de heer El Yassini en dan mevrouw Van den Berg namens het CDA. De heer Nijboer.

De heer **Nijboer** (PvdA):

Voorzitter. Het zijn schandelijke, walgelijke praktijken, die homogenisaties van verschillende wat ik niet eens religieuze instellingen zou willen noemen. Het is voor veel mensen al moeilijk genoeg om uit de kast te komen. De staatssecretaris zei: ik ga ervan uit dat je fiscaal geen aftrek kunt krijgen als je giften doet aan dat soort praktijken. Ik wil het nog wat preciezer weten van de staatssecretaris. Weet hij het ook zeker? Gaat hij er alleen van uit of weet hij ook zeker dat het niet kan en ook niet gebeurt?

Vijlbrief:

Dat het niet gebeurt, weet ik niet zeker. Dat blijkt ook uit het artikel. Het kan natuurlijk zijn dat dit soort praktijken gebeuren in een kerkgenootschap dat de anbi-status heeft. Ik heb een ander idee bij een kerkgenootschap. Ik dacht dat het over verdraagzaamheid et cetera ging, maar dat is een heel ander punt. Maar dat kan ik dus niet beloven. Wat ik wel kan beloven, is dat ik de Belastingdienst onderzoek laat doen naar wat er daar precies gebeurt. Als daar dingen zijn die niet in overeenstemming zijn met het karakter van een anbi, namelijk algemeen nut beogend, dan zullen we daar naar kijken. We zullen dan kijken of we op basis van de huidige wetgeving de anbi-status kunnen intrekken en anders andere maatregelen moeten nemen.

De voorzitter:

Tweede vraag, de heer Nijboer.

De heer **Nijboer** (PvdA):

De staatssecretaris zegt dus: "Misschien gebeurt het. Dat blijkt ook uit de krant, dus ik vrees dat dat ook zo is. Ik ga handhaven en als dat niet te handhaven is met de huidige

wet, zal ik de wet wijzigen zodat dit nooit meer kan gebeuren." Begrijp ik de staatssecretaris dan goed? Dan heeft hij de PvdA-fractie aan zijn zijde. Anders blijven we een beetje vluchten in "we sturen er wel mensen op af en vinden er moreel wat van" terwijl er niets gebeurt.

Vijlbrief:

Ik herhaal het toch nog een keer in mijn eigen woorden. Mijn eigen woorden waren dat ik de Belastingdienst ga vragen om hier goed op te controleren. Als zou blijken dat daar praktijken plaatsvinden die niet passen bij de status van een algemeen nut beogende instelling, dan zullen we kijken of we op die basis de anbistatus kunnen intrekken. Kan dat niet, dan zullen we naar de wet moeten kijken.

De heer El Yassini (VVD):

Inderdaad, het juiste woord is "misselijkmakend" voor dit soort praktijken. Ik ben ook heel blij dat de staatssecretaris een toezegging heeft gedaan richting mijn collega, mevrouw Lodders van de VVD, om alles op alles te zetten om dit soort organisaties hun anbistatus af te pakken, beginnend met een onderzoek. Wel heb ik een vraag aan de staatssecretaris. Is hij, in het geval dat daadwerkelijk de anbistatus van een van deze organisaties wordt afgepakt, bereid om de Kamer op de hoogte te stellen van dat innemen van de anbistatus? Dan weten wij ook precies waar deze middeleeuwse praktijken zich afspelen. Dat geeft ons in ieder geval ook wat meer inzicht in waar het zich afspeelt. Wil de staatssecretaris dat toezeggen?

Vijlbrief:

Daar kan ik heel kort op zijn, voorzitter. Het hele korte antwoord waar u van houdt, is: ja. Het éénzinantwoord is: dat volgt automatisch uit het feit dat ik de Kamer heb beloofd dat ik zou rapporteren over de controle.

De voorzitter:

Mevrouw Van den Berg en dan de heer Stoffer. Mevrouw Van den Berg namens het CDA.

Mevrouw Van den Berg (CDA):

De staatssecretaris gaat onderzoek doen naar dit soort instellingen. Het is heel goed dat daar duidelijkheid over komt. Maar ik kan mij ook voorstellen dat er soms instellingen zijn die dit als één van de onderdelen hebben. Hoe wil de staatssecretaris dat dan ook meenemen in zijn onderzoek? Dat is dan niet alleen gericht op dit, maar is onderdeel van een breder pakket waarvan andere onderdelen misschien wel de anbistatus zouden verdienen.

Vijlbrief:

Mevrouw Van den Berg legt de vinger op de zere plek. We zullen precies moeten zien ... Dat is ook exact de reden dat ik graag wil dat de Belastingdienst hiernaar kijkt. Het kan best zijn dat deze praktijken onderdeel zijn van een veel breder pakket, zeg ik maar even. Toch blijf ik er vanuit mijn politieke opvatting bij dat dit soort praktijken niet passen bij een algemeen nut beogende instelling, of dat nou 1% is of 10% of 15%. Maar hier zit natuurlijk precies het punt dat uitgezocht moet worden.

De heer Stoffer (SGP):

Collega Lodders gaf zojuist aan dat seksuele geaardheid geen ziekte is. Daar zijn we het volmondig mee eens, maar ik vind het wel opmerkelijk dat de staatssecretaris nu op basis van een krantenartikel de Belastingdienst gelijk in actie brengt. Zou het niet verstandiger zijn om die onderzoeken die vanuit VWS komen — laat die met spoed komen — eerst hier te hebben, zodat we goede informatie hebben, en dan pas te kijken of de Belastingdienst in actie moet komen? Dat lijkt mij zorgvuldiger.

Vijlbrief:

Nee, ik ben het daar niet mee eens. Ik zal uitleggen waarom. De reactie waarmee collega De Jonge en anderen straks komen, is een reactie op het onderzoek dat gedaan is. Hier gaat het om een aanwijzing, weliswaar in een krantenbericht, dat er praktijken zijn in instellingen die mogelijk/vermoedelijk een anbistatus hebben en waarvan we denken dat dat niet goed past bij een anbistatus. Ik vind het dan passen bij de rol van de Belastingdienst dat die daar ook naar kijkt.

De voorzitter:

Tweede vraag, meneer Stoffer.

De heer Stoffer (SGP):

Ik blijf erbij dat dat in mijn beleving toch wat voorbarig en onzorgvuldig is. Maar goed, dat is mijn mening en daar kijkt de staatssecretaris anders tegenaan. Maar kan ik wel van het volgende uitgaan? We hebben natuurlijk een pakket aan voorwaarden liggen waaraan je moet voldoen om die anbistatus te hebben. Volgens mij heb ik de staatssecretaris het horen zeggen, maar ik wil de bevestiging dat als je daaraan voldoet, de anbistatus niet om andere redenen wordt afgenomen.

Vijlbrief:

Dat klopt. Dat klopt, maar de belangrijkste overkoepelende randvoorwaarde voor iedere anbi is natuurlijk dat ze algemeen nut beogend zijn. Dat wou ik hier maar even als leidraad pakken. Maar de heer Stoffer heeft groot gelijk. We hebben bij de Fiscale verzamelwet natuurlijk ongelofelijk diep en intens al die dingen waaraan een anbi moet voldoen, bediscussieerd. Maar als een anbi zeer duidelijk iets doet wat niet past in "het algemeen nut beogend" — en zo klinken deze praktijken — begin ik het wat ingewikkeld te vinden om daar een anbistatus aan te verbinden. Dat heeft te maken met het overkoepelende begrip "algemeen nut beogende instelling". Dat is precies de reden waarom ik net voorzichtig was en zei, toen er werd gevraagd of ik dan direct actie onderneem: dan moet ik kijken of de wet mij die ruimte biedt.

De voorzitter:

Dank u wel.

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1167

Vragen van de leden **Lodders** en **Van Wijngaarden** (beiden VVD) aan de Staatssecretaris van Financiën en de Minister van Justitie en Veiligheid over *het bericht «Nederlandse sekteleider (58) verdacht van gijzeling en misbruik kinderen»*. (ingezonden 28 oktober 2020).

Antwoord van Staatssecretaris **Vijlbrief** (Financiën), mede namens de mede namens de Minister van Justitie en Veiligheid (ontvangen 17 december 2020).

Vraag 1

Bent u bekend met het bericht «Nederlandse sekteleider (58) verdacht van gijzeling en misbruik kinderen»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Herinnert u zich het Vragenuur van 13 oktober 2020, waarin het lid Lodders (VVD) de Staatssecretaris van Financiën vroeg om de status als algemeen nut beogende instelling (de ANBI-status) af te pakken van organisaties die walgelijke homogenezingstherapieën aanbieden?²

Antwoord 2

Ja.

Vraag 3

Herinnert u zich dat de Staatssecretaris van Financiën in zijn reactie aangaf zich «niet te kunnen voorstellen op welke manier deze praktijken het algemeen nut dienen» en daarbij aankondigde «voor het einde van het jaar» een extra controle te zullen laten uitvoeren met betrekking tot de ANBI-status van deze organisaties, alsmede aankondigde dat hij, als die onderzoeken aanleiding geven tot actie, nader zal bezien wat de Belastingdienst kan doen met het intrekken van de ANBI-status en of daarvoor zelfs wetswijziging nodig zou zijn?

¹ Telegraaf.nl, 22 oktober 2020, «Sekteleider manipuleerde: mijn beste vriendin moest seks hebben met haar moeder en zusje» (<https://www.telegraaf.nl/nieuws/2001637501/sekteleider-manipuleerde-mijn-vriendin-moest-seks-hebben-met-haar-moeder-en-zusje>)

² 2020D40634

Antwoord 3

Ja.

Vraag 4

Bent u op de hoogte van de ANBI-status van de Orde der Transformanten?

Antwoord 4

Ja, daarmee ben ik bekend.

Vraag 5

Kunt u toelichten welk algemeen nut volgens u de Orde der Transformanten dient?

Antwoord 5

Deze instelling kwalificeert onder een van de wettelijke categorieën van algemeen nut, namelijk «religie, levensbeschouwing en spiritualiteit».

Vraag 6

Kunt u toezeggen dat de Belastingdienst ook deze club nader onderzoekt en de Kamer nog voor het einde van het jaar informeert over de mogelijkheden tot het intrekken van de ANBI-status? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 6

In het antwoord op vraag 8 ga ik in op toezicht en handhaving door de Belastingdienst bij ANBI's, waaronder ook deze instelling.

Vraag 7

Hoe kan het dat er veel organisaties lijken te zijn die, hoewel zij niet het algemeen belang behartigen, toch een ANBI-status hebben?

Antwoord 7

Als een instelling qua doelstellingen en activiteiten onder een van de categorieën van algemeen nut opgesomd in artikel 5b van de Algemene wet inzake rijksbelastingen (AWR) valt, zoals religie, en deze instelling aan de overige voorwaarden voldoet, heeft deze instelling recht op de ANBI-status. De Belastingdienst toetst het criterium algemeen nut op basis van de door de Hoge Raad in 2012 geïntroduceerde tweetrapstoets die ook verweven zit in de wettelijke criteria. Die toets is meerdere malen bevestigd door de Hoge Raad en bestaat uit een kwalitatieve en een kwantitatieve toets. De kwalitatieve toets houdt in dat uit de regelgeving en feitelijke werkzaamheden van een instelling blijkt dat primair en rechtstreeks een (voldoende concreet bepaald) algemeen nuttig doel wordt beoogd. De kwantitatieve toets houdt in dat de werkzaamheden feitelijk ook uitsluitend of nagenoeg uitsluitend dit algemeen belang moeten dienen. De nadruk hierbij ligt op de uitgaven en op de bestedingen van een instelling. Als een instelling voor meer dan 10% activiteiten kent die een privaat belang nastreven of anderszins niet het algemeen belang dienen, kan op deze grond ook de ANBI-status worden ingetrokken.

Vraag 8

Hoe is de handhaving op het begrip «algemeen nut»? Heeft de Belastingdienst genoeg capaciteit en informatie om hier überhaupt zinvol op te controleren? Kan geborgd worden dat bij een veroordeling de ANBI-status automatisch kan worden afgenomen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 8

Het toezicht op de ANBI-instellingen volgt de lijn van de uitvoerings- en toezichtstrategie van de Belastingdienst.³ In de uitoefening van het toezicht wordt risicogericht gewerkt. Bij constatering van niet-naleving aan formele vereisten, geldt dat de ANBI-status niet meteen wordt ingetrokken maar de Belastingdienst de ANBI de gelegenheid geeft alsnog aan deze formele verplichtingen te voldoen. Bij constatering van niet-naleving aan materiële

³ Zie ook Aangangsel Handelingen, vergaderjaar 2019–2020, nr. 2050, Antwoord op vragen van het lid Ladders over het bericht dat ANBI's belastingregels niet naleven.

vereisten, geldt dat de ANBI-status in de meeste gevallen wordt ingetrokken, in voorkomende gevallen zelfs met terugwerkende kracht. In het antwoord op vraag 10 ga ik uitgebreider in op de integriteitstoets.

Vraag 9

Is het begrip «algemeen nut» nu te ruim geïnterpreteerd, bijvoorbeeld in artikel 5B van de Algemene wet inzake Rijksbelastingen (Awr)? Welke precieze betekenis geeft de wetsgeschiedenis aan «algemeen nut»?

Antwoord 9

Nee, van een te ruime interpretatie van het begrip «algemeen nut» is gelet op de wetsgeschiedenis geen sprake. Artikel 5b van de Algemene wet inzake rijksbelastingen (AWR) bevat een limitatieve opsomming van wat onder «algemeen nut» in de zin van de ANBI-regelgeving wordt verstaan. Het begrip «algemeen nut» is in de wet neutraal vormgegeven en wordt ook blijkens de jurisprudentie neutraal getoetst. Mensen hebben vanuit hun levensbeschouwelijke of politieke overtuiging verschillende opvattingen over wat als algemeen nut zou moeten worden beschouwd. Dit valt ook terug te zien in de verschillende doelen die ANBI's nastreven en in het verlengde daarvan hun feitelijke activiteiten.

Vraag 10

Hoe bent u voornemens dit begrip beter te richten, zodat organisaties die claimen het algemeen belang te bevorderen maar dat evident niet doen, voortaan niet meer binnen deze definitie vallen?

Antwoord 10

Uit uw vragen blijken zorgen over gedragingen en uitlatingen door een aantal ANBI's of direct daarbij betrokkenen, die door velen worden afgewezen. Die zorgen deel ik. Zoals bekend, is intrekking op basis van de al bestaande integriteitstoets op dit moment mogelijk na een onherroepelijke veroordeling van de instelling of een bestuurder, feitelijk leidinggevende of gezichtsbepalende persoon door de rechter.⁴ Deze veroordeling moet, kort gezegd, bovendien de ANBI zijn aan te rekenen. Dat betekent dat de bestuurder, feitelijk leidinggevende of gezichtsbepalende persoon van de instelling het strafbare feit moet hebben gepleegd in die hoedanigheid. Als een strafbaar feit niet in die hoedanigheid is gepleegd, maar bijvoorbeeld in de privésfeer, kan dit de ANBI immers niet worden aangerekend. Naar aanleiding van een motie van de leden Omtzigt en Lodders heb ik in het wetsvoorstel Fiscale verzamelwet 2021 een uitbreiding van de integriteitstoets voorgesteld.⁵ Deze uitbreiding houdt in dat indien de Belastingdienst gereede twijfel heeft over de integriteit van een ANBI, bestuurder, feitelijk leidinggevende of gezichtsbepalend persoon van de ANBI, deze (rechts)persoon kan worden verzocht om een verklaring omtrent het gedrag (VOG) te overleggen. Dit wetsvoorstel is inmiddels ook door de Eerste Kamer aanvaard en treedt per 1 januari 2021 in werking. Dat betekent dat als blijkt dat een persoon wordt vervolgd voor ernstige misdrijven, zoals in het geval van het genoemde krantenbericht, dat reden vormt voor de inspecteur om deze persoon te verzoeken een VOG te overleggen. Als er niet tijdig een VOG wordt overgelegd, zal de inspecteur de ANBI-beschikking intrekken tenzij de betreffende persoon inmiddels niet meer behoort tot de bestuurders, feitelijk leidinggevend en of gezichtsbepalende personen van die instelling of een andere functie en een ander takenpakket binnen de instelling heeft gekregen. Het is een nieuw instrument waarmee de Belastingdienst nog ervaring moet opdoen en dat zal zorgvuldig moeten gebeuren.

Uit het krantenbericht begrijp ik dat bij de desbetreffende ANBI de sekteleider wordt verdacht van seksueel misbruik (van kinderen). Dit zijn serieuze aantijgingen ten aanzien van deze persoon waarbij het Openbaar Ministerie als eerste verantwoordelijk is om dit te onderzoeken en eventueel voor de rechter te brengen. Ik zal naar aanleiding van dergelijke specifieke casussen kijken wat we kunnen doen in de fiscale sfeer, zie ook mijn antwoord op vraag 11.

⁴ Kamerstuk 35 437, nr. 3, p. 5.

⁵ Kamerstuk 35 437, nr. 3.

Vraag 11

Bent u voornemens de door u toegezegde wijziging (zie ook vraag 3) nog voor het einde van deze kabinetsperiode in te dienen/openbaar te maken? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 11

Naar aanleiding van de vraag van het lid Lodders (VVD) tijdens het Vragenuur van 13 oktober jl. over organisaties die homogeneeringstherapieën aanbieden, heb ik verzocht om nader te bezien of en wat de Belastingdienst kan doen met de ANBI-status van dergelijke organisaties en of daarvoor wetswijziging nodig zou zijn. Ik streef ernaar de Kamer begin 2021 over de uitkomsten te informeren.

Vraag 12

Kunt u de vragen één voor één beantwoorden?

Antwoord 12

Ja.

Ministerie van Financiën

> Retouradres Postbus 20201 2500 EE Den Haag

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Voorzitter
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

**Directie Directe
Belastingen**

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Ons kenmerk
2021-0000019894

Uw brief (kenmerk)
Motie 33450-106

Datum 2 februari 2021
Betreft Appreciatie Motie van dhr. Dijkstra (VVD) over het
intrekken van de ANBI-status van Greenpeace (nr.
33540-106)

Geachte voorzitter,

Op 27 januari 2021 is tijdens het Notaoverleg over het Akkoord voor de Noordzee door de heer Dijkstra een motie ingediend die de regering verzoekt om besluitvorming gereed te maken om de ANBI-status van Greenpeace direct in te kunnen trekken op het moment dat zij wederom rotsblokken in de zee dumpen om visgronden af te sluiten. Nadat Minister Van Nieuwenhuizen de motie heeft ontraden en heeft aangegeven dat dit niet onder haar verantwoordelijkheid valt maar onder die van mij als Staatssecretaris van Financiën heeft de heer Dijkstra gevraagd om appreciatie van mijn kant. Middels deze brief wil ik die appreciatie dan ook graag geven.

Zoals Minister Van Nieuwenhuizen al heeft aangegeven tijdens het debat moet ik deze motie ontraden. De actie die het hier betreft is gevoerd door Greenpeace UK, dat geen ANBI-status heeft. Ook als Greenpeace Nederland eventuele toekomstige soortgelijke acties zou voeren geven die als zodanig echter geen mogelijkheid om de ANBI-status in te trekken. Dit kan wellicht anders worden als de acties zouden leiden tot een rechtelijke veroordeling vanwege een misdrijf als bedoeld in artikel 67, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering en dit een ernstige inbreuk op de rechtsorde oplevert.

Hoogachtend,

de staatssecretaris van Financiën - Fiscaliteit en Belastingdienst

J.A. Vijlbrief

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

3821

Vragen van de leden **Ceder** (ChristenUnie), **Stoffer** (SGP), **Kuik** (CDA) en **Van Haga** (Groep Van Haga) aan de Minister van Buitenlandse Zaken over *de brief van 14 januari over vrijwilligersreizen* (ingezonden 7 juni 2021).

Antwoord van Minister **De Bruijn** (Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking) (ontvangen 19 augustus 2021).

Vraag 1

Op welke wijze worden verantwoorde en effectieve vormen van weeshuizenzorg ondersteund binnen het Nederlandse beleid voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (BHOS), en welke aandacht heeft de zorg voor wezen in het algemeen binnen het Nederlandse ontwikkelingsbeleid?

Antwoord 1

Zoals aangeven in mijn brief van 14 januari jl. richt het Nederlandse BHOS beleid zich op de aanpak van de grondoorzaken van armoede en ongelijkheid in lage en lage-midden inkomenslanden door te investeren in een toekomstperspectief voor ouders en hun kinderen. Het kabinet werkt hiermee aan duurzame, structurele oplossingen die indirect bijdragen aan het voorkomen van de problematiek rondom vrijwilligersreizen naar (semi-) residentiële zorginstellingen voor kinderen. In het kader van de effectiviteit van de hulp en het tegengaan van fragmentatie richt Nederland zich op een beperkt aantal thema's. Zorg voor wezen is geen apart aandachtspunt binnen het Nederlandse BHOS beleid.

Vraag 2

Hoe kan het Nederlandse BHOS-beleid effectief bijdragen aan het tegengaan van de grondoorzaken van weeshuistoerisme en weeshuizen, zoals armoede en achterstelling, zoals u beschrijft in de kamerbrief van 14 januari jongstleden¹, niettegenstaande de beperkte overlap tussen de focusregio's van het BHOS-beleid en de landen waarin veel weeshuizen zijn?

Antwoord 2

Prioritaire thema's binnen het Nederlandse BHOS beleid zoals onderwijs, voedselzekerheid, SRGR en veiligheid en rechtsorde krijgen zowel in focuslanden als wereldwijd gestalte. De Nederlandse bijdrage aan internatio-

¹ Kamerstuk 35 069, nr. 15

nale organisaties, zoals UNICEF of UNFPA is ongeoormerkt en kan wereldwijd worden ingezet naar gelang de grootste noden of behoeften. Dit geldt ook voor de Nederlandse bijdragen aan fondsen zoals het Global Partnership for Education en de Global Financing Facility for Every Woman, Every Child. Het laatste programma wordt in 46 ontwikkelingslanden uitgevoerd. Via het Integrated Seed Sector Development Programme draagt Nederland bij aan het streven om in de periode tot 2030 een einde te maken aan de ondervoeding van 32 miljoen mensen, met name kinderen. De partnerschappen Versterking Maatschappelijk Middenveld en financiering onder *Leading from the South* omvatten programma's in de landen die genoemd worden in het onderzoek zoals Honduras, Zimbabwe en Cambodja.

Vraag 3, 4

Welke stappen onderneemt u ter implementatie van de VN-Resolutie voor de Rechten van het Kind uit 2019 die gericht is op kinderen zonder adequate ouderlijk zorg?

Op welke wijze draagt het Nederlandse postennetwerk actief bij aan het bevorderen van deze resolutie?

Antwoord 3, 4

Kinderrechten moeten door de landen die zich hebben aangesloten worden nageleefd door middel van wetgeving, beleid en andere passende maatregelen. Deze verantwoordelijkheid ligt bij nationale overheden. Het Kinderrechtenverdrag stuurt daarnaast aan op internationale samenwerking waarmee kinderrechten ook in andere landen worden beschermd (art. 4 IVRK). Dit benadrukt dat wereldwijd respect voor de (naleving van de) rechten van het kind een gezamenlijke verantwoordelijkheid is. Nederland werkt hierin samen met organisaties als UNICEF die de rechten van het kind onder de aandacht brengen en bevorderen.

De EU is in het Nederlandse beleid internationaal leidend op het thema kinderrechten en Nederland schaaft zich volledig achter deze inzet, die bevordering van dit verdrag behelst. De EU-inzet concentreert zich op de VN-mensenrechtenfora en wordt ook via demarches in derde landen onder de aandacht gebracht.

Vraag 5

Hoe helpen bestaande reguliere regelingen voor Algemeen Nut Beogende Instellingen (ANBI) bij het terugdringen van weeshuistoerisme, zoals gesuggereerd in de kamerbrief van 14 januari jongstleden?

Antwoord 5

Met een status als ANBI (Algemeen Nut Beogende Instelling) genieten organisaties belastingvoordelen en kan de donateur in aanmerking komen voor giftenaftrek voor gedane giften. Om als ANBI te worden aangemerkt dient een instelling één (of meer) van de in de wet genoemde categorieën van algemeen nut te beogen en met haar werkzaamheden uitsluitend of nagenoeg uitsluitend (voor ten minste 90%) het algemeen nut te dienen en te voldoen aan de overige voorwaarden, zoals het bestedingscriterium (anti-oppot-eis). Bij een aanvraag van de ANBI-status door een instelling en na eventuele toekenning van de ANBI-status door de Belastingdienst worden ten behoeve van het reguliere ANBI-toezichtsproces deze voorwaarden getoetst. Ook instellingen met activiteiten met betrekking tot en/of financiering van vrijwilligersreizen naar residentiële instellingen met (kwetsbare) kinderen moeten voldoen aan deze voorwaarden om in aanmerking te komen voor (het behouden van) de ANBI-status.

Vraag 6

Zijn er in het kader van ANBI-regelingen specifieke, eventueel aanvullende, voorwaarden nodig met het oog op instellingen die in Nederland of daarbuiten hun werkzaamheden richten op de zorg voor en opvang van (wees)kinderen?

Antwoord 6

Kenmerkend voor de ANBI-regeling is dat deze is gericht op generieke, landelijke erkenning van doelen die niet op het eigenbelang of privébelang zijn gericht. Dit is in de wetgeving – artikel 5b van de Algemene wet inzake

rijksbelastingen (AWR) – vormgegeven door de voorwaarde dat een instelling, zowel statutair als feitelijk, nagenoeg geheel het algemeen belang (nut) dient en geen winstoogmerk nastreeft. Het begrip «algemeen nut» is in artikel 5b AWR neutraal vormgegeven en wordt ook blijkens de jurisprudentie neutraal getoetst. Zoals in het antwoord op vraag 5 aangegeven, is in artikel 5b AWR vastgelegd wat als algemeen nut voor de ANBI-regeling wordt beschouwd. In dat antwoord is ook vermeld waarop de Belastingdienst toetst. ANBI's hebben binnen de grenzen van de ANBI-regelgeving vrijheid in het nastreven van hun doelstelling. De grens van deze vrijheid in de ANBI-regeling ligt bij overtreding van de wet (of daar waar toepassing van de integriteitstoets in beeld komt) of waar een instelling door de rechter verboden wordt. De voorwaarden waarop door de Belastingdienst wordt getoetst, bieden geen ruimte om organisaties alleen vanwege het mogelijk aanbieden van weeshuistoerisme extra te controleren of om die reden de ANBI-status te ontnemen.

In het afgelopen jaar heeft de Tweede Kamer op verschillende momenten de aandacht gevraagd voor ANBI's die niet handelen conform wat door een deel van de maatschappij als algemeen belang wordt gezien. De Staatssecretaris van Financiën is op deze aspecten ingegaan in zijn brief van 29 juni jl.

Vraag 7

Welk tijdspad staat u voor ogen bij het aanvullende onderzoek naar aanpassing van bestaande regelgeving zoals genoemd in de kamerbrief van 14 januari jongstleden?

Antwoord 7

De kamerbrief van 14 januari jl. bevat een aantal handelingsperspectieven uit het onderzoeksrapport om door regulering vrijwilligers te ontmoedigen van het maken van vrijwilligersreizen. De voorstellen raken aan de beleidsterreinen van het Ministerie van Justitie en Veiligheid, het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Er wordt momenteel met verschillende ministeries bezien welke van de genoemde handelingsperspectieven realistisch, wenselijk en haalbaar zijn en welke concrete acties hieraan verbonden kunnen worden. Verwachting is dat hierover in het vierde kwartaal van 2021 uitsluitel kan worden gegeven.

Vraag 8

Op welke wijze verwacht u, of bent u voornemens, de sector concreet te ondersteunen inzake campagnes ter ontmoediging van weeshuistoerisme?

Antwoord 8

Zoals aangegeven in mijn brief van 14 januari jl. ligt rol van de overheid vooral op het terrein van informatievoorziening. Hier wordt goed samengewerkt met de sector onder andere bij de actualisering van reisadviezen van het Ministerie van buitenlandse zaken op basis van het onderzoek. De sector heeft een eigenstandige rol bij het ontwikkelen en voeren van campagnes ter ontmoediging van weeshuistoerisme. Overheid en sector vullen elkaar hier aan.

Vraag 9, 10

Op welke wijze moedigt u de sector aan tot het formuleren van gedeelde uitgangspunten ten aanzien van het terugdringen van weeshuistoerisme? Welke ondersteunende rol zou de overheid wat u betreft kunnen spelen in het tot stand brengen van samenwerking op dit thema binnen de sector?

Antwoord 9, 10

Het onderzoek wijst op het feit dat de sector slechts in beperkte mate georganiseerd is wegens grote diversiteit van de betrokken partijen en aanbieders, en de eigenstandige positie van deze actoren, wat het komen tot (verdere) zelfregulering complex maakt. De overheid en de sector vervullen ieder een eigen rol en eigen verantwoordelijkheid in het tegengaan van de problematiek rond vrijwilligersreizen naar (semi-) residentiele instellingen. Het kabinet roept de sector daarom op om tot dialoog tussen aanbieders te komen ten behoeve van het versterken van onderlinge organisatie en gezamenlijkheid te zoeken in de gedeelde uitgangspunten en wens de rechten van het kind en het kindwelzijn te beschermen. Het kabinet wijst hierbij op

de mogelijkheid om contact te faciliteren met o.a. Partin, de brancheorganisatie voor particuliere initiatieven, en deze mogelijk een rol te laten spelen in een dergelijke dialoog.
De reisadviezen van het Ministerie van buitenlandse zaken en de regelmatige actualisering daarvan spelen op dit terrein zoals aangegeven een belangrijke rol.